

**Gwasanaeth
Maethu
Dewi Sant**

**St David's
Fostering
Service**

LLAWLYFER MAETHU

**CROESO I WASANAETH
MAETHU DEWI SANT**

TABL CYNNWYS

01

Amdanom ni – tud. 8

02

Ynglŷn â maethu gyda ni – tud. 22

03

Cynlluniau Gofal Diogel – tud. 40

04

Honiadau diogelu – tud. 36

05

Goruchwyliaeth a chefnogaeth – tud. 37

06

Hunan-Ymwybyddiaeth / Gofal – tud. 39

07

Cyllid ac Yswiriant – tud. 40

08

Y Teulu Maeth – tud. 44

09

Adolygiadau Blynyddol, iechyd a diogelwch gartref – tud. 47

10

Hyfforddiant (Cyflwyniad, Gorfodol, Parhaus) – tud. 49

11

Cofnodi a rhannu gwybodaeth – tud. 52

12

Gweithio gyda theuluoedd geni – tud. 59

13

Gweithio, mewn partneriaeth â'r Rhwydwaith Proffesiynol – tud. 63

14

Archwiliadau – tud. 66

TABL CYNNWYS

15

Mathau o Leoliadau – tud. 66

16

Trefnu Lleoliadau – tud. 69

17

Cael plentyn i aros – tud.75

18

Rheoli Arian – tud. 77

19

Diwedd y Lleoliad – tud. 79

20

Diogelu – tud. 82

21

Honiadau – tud. 92

22

Canmoliaeth a Chwynion gan, neu ar ran plant – tud. 95

23

Plant sy'n mynd ar goll – tud. 97

24

Rheoli risgiau gartref – tud. 110

25

Llywio'r Byd Digidol, Ffonau Symudol a Diogelwch y Rhyngrwyd – tud. 117

26

Cysylltu â'r cyfryngau – tud. 122

TABL CYNNWYS

27

Iechyd a Datblygiad Plant a PACE – tud. 123

28

Cefnogi perthnasoedd iach a hyrwyddo sylfaen ddiogel – tud. 126

29

Hunaniaeth, Rhyw, Diwylliant, Hil a Chrefydd – tud. 128

30

Iechyd – tud. 130

31

Cyfrinachedd ac Iechyd – tud. 135

32

Cymorth Cyntaf – tud. 136

33

Defnyddio Meddyginiaethau Cartref – tud. 138

34

Alergeddau – tud. 139

35

Gweinyddu Meddyginiaeth – tud. 140

36

Addysg – tud. 144

37

Cysylltu – tud. 146

38

Gwaith Hanes Bywyd – tud. 147

TABL CYNNWYS

39

Rheoli ymddygiad heriol – tud. 149

40

Alcohol, cyffuriau ac ysmygu – tud. 151

41

Gwarchodwyr plant/gofal dydd ac arosiadau dros nos – tud. 153

42

Paratoi ar gyfer Byw'n Annibynnol – tud. 156

43

Dolenni i Bolisiau a Gweithdrefnau, Ffurflenni a Chofnodion – tud. 158

**Gwasanaeth
Maethu
Dewi Sant**

**St David's
Fostering
Service**

CYDNABYDDIAETHAU

Mae'r canllaw hwn wedi'i ddrafftio gyda chymorth ystod eang o bobl sy'n ymwneud â'r gwasanaeth maethu. Mae'r awdur hefyd wedi cyfeirio'n helaeth at wybodaeth sydd ar gael o feysydd gwasanaeth arbenigol lleol gan gynnwys y Rhwydwaith Maethu, Cymdeithas Maethu, Perthynas a Mabwysiadu (AFKA Cymru), y Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol a Gofal Cymdeithasol Cymru.

1. Amdanom ni

1.1. CROESO I WASANAETH MAETHU DEWI SANT

Hoffem gynnig croeso cynnes iawn i chi fel rhiant/rhieni maeth i Wasanaeth Maethu Dewi Sant, gwasanaeth Maethu elusennol cofrestredig sy'n darparu gofal maeth i blant 0-12 oed. Mae'r Llawlyfr hwn yn ceisio eich tywys trwy eich taith gyda ni a dylid ei ddefnyddio fel pwynt cyfeirio cychwynnol ar gyfer unrhyw gwestiynau neu ymholiadau a allai fod gennych ynghylch sut y gallwn ni i gyd weithio orau gyda'n gilydd i sicrhau bod plant yn ein gofal yn cael y cyfle i ffynnu fel y gallant gyrraedd eu potensial llawn ac i sicrhau eu bod yn cael gofal diogel, ac yn unol â'u hanghenion unigol a'n polisiau a'n gweithdrefnau. Fel y byddwch yn dychmygu, mae llawer o wybodaeth i'w rhannu ac efallai y bydd yn ymddangos ychydig yn frawychus gweld y cyfan ar unwaith. Er mwyn eich helpu i lywio hyn, rydym wedi trefnu'r Llawlyfr i gynnwys uchafbwyntiau pwysicaf pob maes, y gallwch wedyn ymchwilio'n ddyfnach iddynt gan ddefnyddio'r dolenni a ddarperir. Bydd y rhain yn cynnwys y polisiau a'r gweithdrefnau perthnasol. Awgrymir, pan fyddwch chi eisiau cyfeirio at fater ymarfer penodol, eich bod chi'n defnyddio'r swyddogaeth chwilio, gan fod rhai pynciau'n cael eu cyfeirio atynt mewn mwy nag un lle a dylai hyn ei gwneud hi'n haws llywio a dod o hyd i bob cyfeiriad perthnasol.

Eich prif ffynhonnell gefnogaeth fydd y Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol a neilltuwyd i chi. Byddant yn rhoi cyngor a chefnogaeth o ddydd i ddydd i chi drwy'r broses o dderbyn lleoliad a chyda thasgau maethu penodol. Gofynnwch bob amser, yn enwedig os ydych chi'n ansicr am unrhyw beth.

1.2. DATGANIAD O BWRPAS

Mae ein Datganiad o Bwrpas yn darparu'r holl wybodaeth sydd ei hangen i gyflawni gofynion ein rhwymedigaethau cyfreithiol. Mae'n nodi sut mae'r gwasanaeth wedi'i sefydlu a'i reoli ac mae'n ffynhonnell gyfoethog o wybodaeth i chi.

[Datganiad o Bwrpas - Saesneg](#)

[Datganiad o Bwrpas - Cymraeg](#)

1.3. CANLLAW GWASANAETH

Nod ein Canllaw Gwasanaeth yw darparu gwybodaeth gryno am y gwasanaethau a ddarparwn ac sydd ar gael i chi a'r plant yn eich gofal.

1.4. HYRWYDDO CYDRADDOLDEB AC AMRYWIAETH

Mae Dewi Sant wedi ymrwymo i weithio mewn ffordd gwrth-wahaniaethol. Mae'n cydnabod ac yn gweithio gyda gwahaniaethau unigol o ran iaith, ethnigrwydd, diwylliant, rhyw, rhywioldeb, anabled, neu gredoau crefyddol. Mae staff a rhiant/rhieni maeth yn cwblhau hyfforddiant sefydlu yn seiliedig ar fframwaith cymhwysedd cydnabyddedig. Mae rhiant/rhieni maeth hefyd yn derbyn goruchwyliaeth 1 i 1 reolaidd, sy'n canolbwyntio ar nodi a mynd i'r afael ag anghenion unigol y plentyn/plant yn y lleoliad gan ystyried yn benodol eu hanghenion datblygiadol, iechyd, addysg, diogelwch a lles ochr yn ochr â'u credoau cymdeithasol, ieithyddol, diwylliannol a/neu grefyddol.

1.5. EIN SIARTER

Gweledigaeth – Fod pob plentyn sy'n byw gyda theulu maeth yn cael amgylchedd meithringar i dyfu a ffynnu ynddo.

Cenhadaeth – Drwy foderneiddio dull lleoli byddwn yn darparu recriwtio agored sy'n canolbwyntio ar anghenion plant sy'n derbyn gofal (CLA) a byddwn yn cefnogi teuluoedd a all fagu plant sy'n byw yng Nghymru lle mae angen lleoliad maeth.

1.6. LLAIS PLANT A HAWLIAU PLANT

Mae Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (1989) yn nodi hawliau dynol sylfaenol plant ledled y byd.

Credwn fod gan ein holl blant a phobl ifanc yr hawl i:

- Gael y dechrau gorau mewn bywyd.
- Gymryd rhan mewn a mwynhau dysgu, a chael yr addysg orau bosibl i ehangu eu gwybodaeth, datblygu eu creadigrwydd a chyflawni eu potensial.
- Fwynhau ffyrdd iach o fyw a chael eu hamddiffyn rhag niwed, cam-drin, esgeulustod a gwahaniaethu.
- Gallu chwarae a chael hwyl.
- Cael gwrandawriad a chael eu trin â pharch.
- Cael cartref a chymuned sy'n lle braf i dyfu i fyny.
- Cael digon o gefnogaeth ariannol a materol ar gyfer yr hyn sydd ei angen arnynt.

Mae'r DU wedi llofnodi'r Confensiwn, sy'n golygu bod deddfwriaeth y DU yn cynnal yr hawliau sylfaenol hyn ac yn galluogi plant a phobl ifanc i arfer eu hawliau. Mae'r Confensiwn hefyd yn nodi bod angen cydbwysu hawliau â chyfrifoldebau, yn enwedig y cyfrifoldeb i barchu hawliau eraill. Wrth wraidd y Confensiwn mae'r gred bod angen cyfle ar blant a phobl ifanc i gymryd rhan mewn cymdeithas. Os na roddir y profiad hwn iddynt, byddant yn ei chael hi'n anodd dod yn oedolion cyfrifol sydd â dealltwriaeth o gyfiawnder a'r hyn sy'n iawn ac yn anghywir.

[Y Confensiwn ar Hawliau'r Plentyn: Fersiwn y plant | UNICEF](#)

1.7. YR IAITH GYMRAEG

Yng Nghymdeithas Plant Dewi Sant rydym yn cydnabod bod gan bob un ohonom ran i'w chwarae a bod cyfraniad pawb yn cyfrif o ran gwneud darpariaeth ar gyfer y Cynnig Rhagweithiol Iaith Gymraeg.

Wrth ateb y ffôn, rydym yn cyfarch pobl yn ddwyieithog. Rydym hefyd yn gwybod pwy sy'n siarad Cymraeg yn y Gwasanaeth ac yn gwybod pwy y gallwn gysylltu ag hwy os oes unrhyw un sy'n cysylltu angen siarad Cymraeg.

Rydym yn deall bod iaith yn rhan hanfodol o hunaniaeth person a bod anghenion defnyddwyr gwasanaethau sy'n siarad Cymraeg yn rhan allweddol o'r agenda cyfle cyfartal yng Nghymru fel yr amlinellir ym Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Felly mae Cymdeithas Plant Dewi Sant wedi mabwysiadu'r egwyddor, wrth gyflawni ei gwaith yng Nghymru, y bydd yn trin y Saesneg a'r Gymraeg ar sail cydraddoldeb ac yn cynnig yn weithredol ddarparu gwasanaethau yn y Gymraeg.

Ar lefel ymarferol mae gennym Ymddiriedolwyr, Gweinyddwyr a Gweithiwr Cymdeithasol sy'n rhugl yn y Gymraeg ac a allai ddarparu gwasanaeth ynddi. Fel gyda'n gwefan, mae pob dogfen allweddol gan y Gymdeithas e.e. datganiad o ddiben, canllaw defnyddiwr gwasanaeth ac asesiad ar gael, ar gais, yn y Gymraeg.

2. Ynglŷn â maethu gyda ni

2.1. CYMERADWYAETH/CYTUNDEB GOFAL MAETH

Fel rhiant/rhieni maeth cymeradwy, rydych chi'n gyfrifol am ofalu am blentyn neu berson ifanc mewn gofal. Cytunir ar delerau eich cymeradwyaeth gan ystyried natur a nifer y plant a ystyrir yn addas i chi ofalu amdanynt, mae telerau'r gymeradwyaeth yn cynnwys y math o leoliadau gofal a gynigir, niferoedd a/neu oeddrannau'r plant, a/neu enw'r plentyn/plant penodol rydych chi wedi'ch cymeradwyo i ofalu amdanynt. Rheolir unrhyw newidiadau trwy broses adolygu ffurfiol.

Fel aelod craidd o'r tîm, mae'n ddyletswydd arnoch i sicrhau bod anghenion corfforol ac emosiynol y plentyn neu'r person ifanc yn cael eu diwallu, eu bod yn mynychu'r ysgol, coleg neu grŵp chwarae, a bod eu hanghenion iechyd yn cael eu trin yn unol â'u Cynllun Gofal a Chymorth. Mae hefyd yn ddyletswydd arnoch chi i sicrhau bod eich tŷ yn bodloni safonau iechyd a diogelwch da, bod yr offer rydych chi'n ei ddefnyddio yn addas at y diben yn ogystal ag unrhyw leoliadau rydych chi'n ei ddefnyddio'n rheolaidd, fel carafanau gwyliau. Bydd angen i ni wybod am newidiadau yn eich cartref, gan gynnwys gweithgareddau dyddiol fel cynlluniau ar gyfer mynd ar wyliau, gwarchod plant a chadw anifeiliaid anwes.

Mae'r tasgau sy'n gysylltiedig â Maethu wedi'u rheoleiddio gan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) a chan Reoliadau Gwasanaethau Maethu Rheoleiddiedig (Darparwyr Gwasanaethau ac Unigolion Cyfrifol) (Cymru) 2019. Mae'r gofynion hyn wedi'u cynnwys yn eich Cytundeb Gofal Maeth ac ar ddechrau pob lleoliad plentyn gyda chi mewn cytundeb ar wahân o'r enw'r Cynllun Lleoli. Mae gan bob plentyn yn y system ofal Gynllun Gofal a Chymorth unigol eu hunain sy'n unigryw i'w hamgylchiadau. Y cynllun hwn sy'n darparu manylion y pecyn gofal sydd ei angen. Pan fydd gwasanaeth maethu yn cymeradwyo rhywun fel rhiant/rhieni maeth, mae'n ofynnol iddynt ymrwymo i gytundeb ysgrifenedig â nhw – gelwir hyn yn gytundeb gofal maeth. Mae'n gytundeb ysgrifenedig a wneir rhwng y gwasanaeth maethu a'r rhiant/rhieni maeth pan gânt eu cymeradwyo gyntaf ac fe'i hailystyir ym mhob adolygiad gofal maeth.

Mae'r Cytundeb Gofal Maeth yn nodi y bydd y rhiant/rhieni maeth yn:

- mynychu cyfarfodydd perthnasol sy'n ymwneud â'r plentyn neu'r person ifanc a darparu adroddiadau ysgrifenedig i'r cyfarfod os gofynnir amdanynt
- helpu i baratoi'r plentyn neu'r person ifanc, fel y bo'n briodol, ar gyfer cyfarfodydd
- cydymffurfio â thelerau'r Cynllun Lleoli mewn perthynas ag unrhyw blentyn penodol
- gweithio o fewn polisïau, gweithdrefnau a chanllawiau'r gwasanaeth maethu
- caniatáu i arolygwyr y gwasanaeth maethu ymweld â'u cartref drwy drefniant ymlaen llaw a'u gweld nhw a/neu'r plentyn neu'r person ifanc.

Mae'r Cytundeb Gofal Maeth hefyd yn nodi'r rolau a'r cyfrifoldebau canlynol ar gyfer rhiant/rhieni maeth. Mae'r rhestr hon yn cynnig trosolwg cyffredinol o'ch cyfrifoldebau. Bydd yn cael ei hategu, ar sail unigol, gan gyfeirio at anghenion penodol y bobl ifanc a leolir gyda chi.

- Y disgwyliadau o ran y gofal y mae'n ofynnol i chi ei ddarparu i'r plentyn. Mae hyn yn cynnwys gofyniad bod y plentyn yn cael ei drin fel pe bai'n aelod o deulu'r rhiant/rhieni maeth eu hunain.
- Y weithdrefn ar gyfer adolygu eich cymeradwyaeth. Mae pob rhiant/rhieni maeth yn cael eu cymeradwyaeth wedi'i hadolygu o leiaf unwaith y flwyddyn. Nid yw'r adolygiad hwn yn golygu mynd trwy'r broses asesu lawn eto. Mewn amgylchiadau eithriadol gellir cynnal adolygiad ar unrhyw adeg, byddai hyn pe bai newidiadau sylweddol yn cael eu nodi o fewn y cartref maeth neu pe bai cwynion neu honiadau yn cael eu gwneud. Caiff materion iechyd a diogelwch eu hadolygu'n rheolaidd ar yr un pryd ag adolygiad blynyddol.
- Pa gefnogaeth a hyfforddiant fydd yn cael eu darparu.
- Sut allwch chi wneud cwyn.
- Y gofyniad i chi hysbysu Gwasanaeth Maethu Dewi Sant am unrhyw newidiadau sylweddol yn eich amgylchiadau. Mae hyn yn cynnwys newid cyfeiriad neu unrhyw newid i bwy sy'n byw yng nghartref y teulu.
- Ni fydd y rhiant/rhieni maeth byth yn cosbi'r plentyn yn gorfforol nac yn seicolegol.
- Rhaid i chi hysbysu Gwasanaeth Maethu Dewi Sant am gynnydd y plentyn ac am unrhyw ddigwyddiadau arwyddocaol sy'n effeithio ar y plentyn.
- Rhaid i chi ofalu am y plentyn maeth fel yr amlinellir yn y Cytundeb Gofal Maeth a'r Cynllun Lleoli.

- Rhaid i chi gynnal amgylchedd gofal diogel. Bydd hyn yn cael ei drafod a'i adolygu'n rheolaidd gyda'ch Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol.
- Mae'n ofynnol i chi bob amser ofalu am y plentyn/person ifanc gyda gwybodaeth am, a pharch at, darddiad hiliol, diwylliannol, crefyddol a theuluol y plentyn hwnnw, ei gyfeiriadedd rhywiol a'i anabledd a sicrhau bod anghenion y plentyn yn cael eu diwallu o ran y rhain i gyd.
- Ystyried barn y plentyn/person ifanc mewn materion bywyd bob dydd a sicrhau eu bod yn gallu gwneud dewisiadau sy'n gyson â'ch rôl fel 'rhiant rhesymol'. Mae hyn yn cynnwys mynychu pob cyfarfod sy'n ymwneud â'r plentyn/person ifanc, yn ôl yr angen, gan sicrhau bod eu barn yn cael ei rhannu â'r awdurdod cyfrifol.
- Sicrhau eich bod yn hysbysu Gwasanaeth Maethu Dewi Sant ar unwaith am unrhyw salwch neu ddigwyddiadau difrifol sy'n ymwneud â'r plentyn neu'r person ifanc yn eich gofal.
- Gweithio gyda phawb sy'n ymwneud â bywyd y plentyn a chyfrannu at weithredu cynlluniau gofal a lleoli'r plentyn/person ifanc, gan roi ystyriaeth briodol i'ch awdurdod dirprwyedig fel rhiant/rhieni maeth.
- Cadw cofnodion am y plentyn/person ifanc yn unol â pholisi cofnodi Gwasanaeth Maethu Dewi Sant. (Gweler Cadw Cofnodion)
- Cynnal safonau cyfrinachedd ynghylch unrhyw wybodaeth a roddir neu a gedwir am y plentyn/person ifanc a'i deulu.
- Hyrwyddo a chefnogi cyswllt â theulu geni'r plentyn/person ifanc, fel y cytunwyd yn y Cynlluniau Lleoli a Gofal a Chymorth.
- Mynychu goruchwyliaeth reolaidd ac Adolygiadau Rhiant/Rhieni Maeth Blynnyddol, ac ymgymryd â chyfleoedd hyfforddi a datblygu er mwyn datblygu sgiliau a gwybodaeth.
- Cyfrannu'n weithredol at waith 'Stori Bywyd', drwy gasglu gwybodaeth a ffotograffau priodol.

O ran y person(au) ifanc yn eich gofal rydych chi'n gyfrifol amdanynt;

- Chwarae rhan allweddol yn y gwaith o weithredu cynlluniau gofal a lleoli'r person ifanc.
- Hyrwyddo twf a datblygiad y person ifanc yn weithredol (emosiynol, cymdeithasol a chorfforol).
- Annog a chefnogi cynnydd a chyflawniad addysgol.
- Hyrwyddo eu cefndir, eu crefydd a'u diwylliant.
- Eu galluogi i feithrin a chynnal perthnasoedd priodol â'u teuluoedd geni.
- Cefnogi trawsnewidiadau mewn modd cadarnhaol.

Mae gan riant/rhieni maeth gyfrifoldebau hefyd: -

- Cadw plant yn ddiogel ac yn rhydd rhag niwed.
- Eu dysgu sut i gael cymorth mewn sefyllfaoedd dyrys.
- Hyrwyddo eu hymlyniad cadarn ag oedolion sy'n gallu cynnig gofal diogel ac effeithiol.
- Gweithredu fel eu heiriolwr.
- Darparu amgylchedd sefydlog iddynt gyda chyfeillgarwch a gofal priodol.
- Gweithredu fel aelod gweithredol o Wasanaeth Maethu Dewi Sant, gan weithio gyda chydweithwyr o fewn y gwasanaeth a thu hwnt, o fewn canllawiau, polisïau a gweithdrefnau'r asiantaeth.
- Cymryd rhan lawn ym mhob adolygiad, cyfarfod teuluol, cynadleddau achos a gwrandawiadau llys yn ôl yr angen.
- Cadw cofnodion dyddiol ysgrifenedig cyfoes cywir mewn perthynas â lleoliadau; a chyfrannu at adroddiadau.
- Manteisio ar gyfleoedd hyfforddi priodol a chymryd cyfrifoldeb am eich datblygiad parhaus eich hun.

Rheoliadau Paneli Maethu (Sefydlu a Swyddogaethau) (Cymru) 2018 - Materion sy'n ymwneud â Chytundebau Gofal Maeth

2.2 CYTUNDEB GOFAL MAETH A RHEOLI NEWIDIADAU

Os bydd unrhyw un o'r canlynol yn berthnasol tra bod plentyn wedi'i leoli gyda chi, mae'n ofynnol i chi hysbysu'r Gwasanaeth Maethu a Gweithiwr Cymdeithasol y plentyn heb oedi, er mwyn i faterion sy'n codi gael eu rheoli'n ddiogel ac yn briodol.

- newid cyfeiriad
- unrhyw newid i bwy sy'n byw yng nghartref y teulu
- galar
- euogfarnau troseddol neu rybuddion
- ceisiadau i faethu, mabwysiadu neu warchod plant
- newidiadau yn y berthynas, fel gwahanu oddi wrth bartner neu berthynas gyda phartner newydd

2.2.1 PARATOI I BLANT AROS

Ar ôl cael eich cymeradwyo fel rhiant/rhieni maeth, bydd plentyn yn cael ei baru i'ch gofal. Gall fod yn gyfnod cyffrous i chi ond hefyd yn un brawychus, yn enwedig os mai dyma'ch tro cyntaf.

Mae canolbwyntio ar anghenion y plentyn/plant yn allweddol, ac mae cyfathrebu da gyda ni yn hanfodol i'ch helpu i sefydlu sut y gallwch ddiwallu anghenion y plentyn.

Efallai y byddai'n helpu i gael cynllun ar waith, cadwch wrth gefn bethau ymolchi/cewynnau/pyjamas sbâr neu hanfodion eraill sy'n addas ar gyfer plant yn eich oedran, yn enwedig os ydych chi wedi'ch cymeradwyo fel rhiant/rhieni maeth brys/tymor byr.

Efallai y byddai'n ddefnyddiol cael rhestr o gwestiynau'n barod i geisio darganfod cymaint o wybodaeth â phosibl am y plentyn/plant, i'ch helpu i ddiwallu anghenion y plentyn/plant.

- Beth yw hobiau/diddordebau presennol y plentyn, a manylion unrhyw glybiau y mae wedi mynychu.
- Gwybodaeth am eu diet, eu hoff fwydydd ac yn benodol unrhyw alergeddau neu anghenion dietegol.
- Gwybodaeth am anghenion iechyd ac unrhyw ddiagnosis iechyd corfforol a seicolegol (e.e. hanes o bryder/iselder neu hunan-niweidio).
- Gwybodaeth am addysg ac unrhyw anghenion ychwanegol neu broblemau gyda phresenoldeb, ac ati. Os nad yw'n lleol i gartref y rhiant/rhieni maeth, sut fydd y plentyn yn cyrraedd yr ysgol? Er enghraifft, a fydd unrhyw gludiant yn cael ei ddarparu? Gofynnwch am y manylion yn ysgrifenedig.
- Anghenion emosiynol ac ymddygiadol (e.e. a yw'r plentyn yn encilgar, yn cam-drin eraill yn llafar neu'n gorfforol? A yw'r plentyn mewn perygl o ddianc?)
- Gwybodaeth am unrhyw anghenion diwylliannol neu grefyddol (e.e. unrhyw ofynion dietegol penodol, anghenion gofal croen neu ofal gwallt, ac a yw'r plentyn yn mynychu lle o addoliad, ac ati).
- Gwybodaeth am unrhyw gam-drin hysbys neu a amheuir gan gynnwys cam-drin corfforol, rhywiol, emosiynol, esgeulustod, trais domestig, camfanteisio rhywiol, camfanteisio gan gangiau troseddol, neu bryderon ynghylch dylanwadau eithafiaeth a allai arwain at radicaleiddio.
- Sefyllfa deuluol a threfniadau cyswllt/amser teulu arfaethedig a rôl y rhiant/rhieni maeth (e.e. a yw'r teulu i gefnogi eu plentyn yn dod i fyw gyda chi? Pa mor agos ydynt at dŷ'r rhieni? A oes unrhyw risgiau sy'n hysbys neu unrhyw gamau i'w cymryd?) Pa drefniadau cyswllt sydd â'r teulu estynedig neu bobl arwyddocaol eraill ym mywyd y plentyn?
- Oes anifail anwes yn eich cartref, a yw hyn yn peri unrhyw bryderon o ran paru?

Yn ddelfrydol, dylid cynllunio pob lleoliad gyda chyfle i'r plant gyfarfod y teulu maeth cyn iddynt symud i mewn. Dylai rhiant/rhieni maeth allu cwrdd â rhieni'r plentyn ymlaen llaw. Gall hyn helpu i sefydlu perthynas dda o'r cychwyn cyntaf.

Bydd angen gwybodaeth am reolau'r tŷ ar blant sy'n newydd i deulu maeth. Mae gan lawer o gartrefi maeth lyfr teulu sy'n nodi sut mae'r teulu'n gweithredu. Gall gynnwys pethau fel amser gwely, amseroedd prydau bwyd, y math o fwyd y mae pawb yn y teulu'n ei hoffi neu'n ei gasáu a'r gweithgareddau a'r hobiau maen nhw'n eu mwynhau.

Rhaid i deuluoedd maeth hefyd fod yn glir ynghylch disgwyliadau ymddygiad a beth fydd y canlyniadau os na chânt eu bodloni

Mae cael ystafell eu hunain yn ofyniad i blant dros dair oed, oni bai bod cytundeb arall yn eu Cynllun Gofal a Thriniaeth. Fel pob plentyn a pherson ifanc, mae arnynt angen preifatrwydd a pharch, iddynt eu hunain ac i eiddo sy'n bwysig iddynt, fel llythyrau neu gardiau pen-blwydd.

Mae angen i blant deimlo'n ddiogel, a gwybod nad oes neb yn cael eu brifo. Bydd angen i riant/rhieni maeth ystyried hyn a byddant fel arfer yn llunio 'polisiâu' tŷ i wneud yn siŵr bod pawb yn y cartref yn gwybod y rheolau a'r canllawiau. Gall polisiâu 'gofalu mwy diogel' o'r fath amddiffyn rhiant/rhieni maeth hefyd rhag y risgiau y bydd eu gweithredoedd yn cael eu camddeall.

Mewn achos o symud wedi'i gynllunio ar gyfer plentyn mewn gofal, cynhelir cyfarfod Cynllunio Lleoli cyn i'r plentyn ddod i fyw gyda chi, a fydd yn cynnwys gweithwyr cymdeithasol, rhiant/rhieni maeth a, lle bo'n briodol, rhieni geni. Mewn sefyllfa o argyfwng, dylai'r cyfarfod hwn ddigwydd o fewn 5 diwrnod gwaith. Dylai'r Cynllun gynnwys manylion unrhyw awdurdod a ddirprwywyd i'r rhiant/rhieni maeth i wneud penderfyniadau o ddydd i ddydd dros y plentyn.

2.2.3 AWDURDOD DIRPRWYEDIG

Awdurdod dirprwyedig yw'r broses sy'n galluogi rhiant/rhieni maeth i wneud penderfyniadau doeth o ddydd i dydd am y plant a'r bobl ifanc y maent yn gofalu amdanynt, fel caniatáu iddynt fynd i dai ffrindiau i aros dros nos, cymryd rhan mewn gweithgareddau chwaraeon ac antur awyr agored a all fod ag elfen o risg, llofnodi ffurflenni caniatâd ar gyfer tripiau ysgol a hyd yn oed drefnu torri gwallt. Gan ddefnyddio ffurflen Awdurdod Dirprwyedig gallwch, fel y rhiant/rhieni maeth, roi caniatâd i rai triniaethau meddygol neu ddeintyddol sylfaenol. Mae'n arferol i hyn gynnwys triniaeth ddeintyddol arferol ac ymyriadau meddygol wedi'u cynllunio. Dylai gweithiwr cymdeithasol y plentyn roi hyn i chi yng nghyfarfod y cytundeb lleoli neu cyn gynted â phosibl wedi hynny.

Mae angen i chi hysbysu gweithiwr cymdeithasol y plentyn a'ch Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol am unrhyw apwyntiadau meddygol rydych chi wedi'u mynychu gyda'r plentyn a dylech sicrhau bod y dyddiadau hyn hefyd yn cael eu hychwanegu at ffurflenni dyddiadur y rhiant/rhieni maeth rydych chi'n eu cwblhau.

Ar gyfer sefyllfaoedd meddygol eraill, rhaid i'r person sydd â chyfrifoldeb rhiant roi caniatâd (fel arfer, rhiant neu reolwr gwaith cymdeithasol awdurdod lleol fyddai hwn). Mewn argyfwng, gall meddyg gymryd unrhyw gamau sy'n angenrheidiol, hyd yn oed heb ganiatâd rhiant.

Gall deiliaid cyfrifoldeb rhiant ddirprwyo awdurdod i riant/rhieni maeth i ymgymryd â thasgau a phenderfyniadau o'r fath. Nid oes gan riant/rhieni maeth gyfrifoldeb rhiant dros blentyn maeth byth, felly dim ond pan fydd yr awdurdod lleol a/neu'r rhieni wedi dirprwyo'r awdurdod hwnnw iddynt y gallant wneud penderfyniadau am y plentyn maeth.

Mae egluro pwy sydd yn y sefyllfa orau i wneud penderfyniadau bob dydd yn dibynnu ar lawer o ffactorau: oedran, barn, statws cyfreithiol a chynllun gofal y person ifanc, barn y rhieni a phrofiad a barn y rhiant/rhieni maeth. Mae cydweithio ac ymgynghori yn hanfodol ar gyfer partneriaethau gwaith llwyddiannus.

Mae'r Cynllun Lleoli hefyd yn mynd i'r afael â phwrpas maethu'r plentyn (e.e. a yw hynny am dymor byr neu hirach), trefniadau ar gyfer addysg/hyfforddiant, hanes personol/diwylliannol y plentyn, ei hoffterau a'i gas bethau, trefniadau ar gyfer iechyd ac unrhyw drefniadau ar gyfer caniatâd, y disgwyliadau o ran ymddygiad a rheoli ymddygiad, trefniadau cyswllt/amser teuluol, amllder ymweliadau gwaith cymdeithasol, ac ati.

2.3 CANLYNIADAU

Mae Gwasanaeth Maethu Dewi Sant yn cael ei gomisiynu drwy fframwaith, o'r enw'r 4C, sy'n nodi canlyniadau dymunol penodol a gynlluniwyd i olrhain a mesur cynnydd plentyn tra ei fod yn derbyn gofal. Y bwriad yw monitro cyflawniad y canlyniadau lles fel yr amlinellir yn Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, o fewn wyth (8) agwedd gyffredin:

- Iechyd corfforol a meddyliol a lles emosiynol
- Amddiffyniad rhag camdriniaeth ac esgeulustod
- Addysg, hyfforddiant a hamdden
- Perthnasoedd domestig, teuluol a phersonol
- Cyfraniad a wnaed i gymdeithas
- Sicrhau hawliau ac ymrwymadau
- Llesiant cymdeithasol ac economaidd
- Addasrwydd llety byw

Diffinnir monitro yn yr agwedd hon yn iaith plant a phobl ifanc fel:

- Bod yn fyw a theimlo'n dda
- Cadw'n ddiogel
- Dysgu
- Perthyn
- Cymryd rhan
- Bod yn Fi Fy Hun
- Hapusrwydd
- Byw ffynci

Mae ein gwasanaethau'n cael eu sefydlu a'u rheoli gyda'r canlyniadau hyn yn flaenllaw yn ein meddwl. Mae hyn yn golygu y byddwch yn sylwi bod y penawdau hyn yn cael eu defnyddio'n aml yn ein prosesau goruchwyllo a hyfforddi ac adborth. Mae hyn yn caniatáu inni fonitro, adolygu, adrodd a sefydlu gwasanaethau i hyrwyddo'r canlyniadau gorau.

3. Cynlluniau Gofal Diogel

Un o gyfrifoldebau pwysicaf rhiant/rhieni maeth yw cadw plant a phobl ifanc yn ddiogel. Ar yr un pryd, rhaid i riant/rhieni maeth gadw eu hunain a'u teuluoedd yn ddiogel rhag unrhyw niwed a allai godi trwy faethu, gan gynnwys y risg o gwynion neu honiadau. Yr allwedd i ofalu da a mwy diogel yw i riant/rhieni maeth fod yn synhwyrol o ran y risgiau sy'n gysylltiedig â phlant mewn gwahanol sefyllfaoedd a gwneud penderfyniadau meddylgar, mewn partneriaeth â Gweithiwr Cymdeithasol y plentyn a'r gwasanaeth maethu.

Ni fydd plentyn neu berson ifanc maeth sy'n dod i aros gyda chi yn gwybod rheolau a ffiniau eich teulu a bydd yn cymryd amser i'w dysgu. Gallant ddod o deuluoedd lle'r oedd diffyg strwythur i fywyd teuluol, neu ddiffyg ffiniau ar ymddygiad, ac mae'n debygol y bydd eu profiadau cyn gofal yn effeithio ar eu hymddygiad. Os oes gennych unrhyw bryderon, dylech eu trafod gyda'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol.

Rhaid i riant/rhieni maeth bob amser gydbwysu risgiau yn y penderfyniadau bob dydd maen nhw'n eu gwneud drostyn nhw eu hunain, eu plant a'u plant maeth. Y gwahaniaeth gyda phlentyn maeth yw bod rhiant/rhieni maeth yn gofalu amdany'n nhw ar ran yr awdurdod lleol ac felly maen nhw'n atebol am y penderfyniadau dyddiol maen nhw'n eu gwneud. Bydd eu gwasanaeth maethu yn gofyn iddyn nhw wneud rhai pethau'n wahanol nag y bydden nhw'n ei wneud gyda'u plant eu hunain, er mwyn cadw pawb yn ddiogel.

Mae plant a phobl ifanc mewn gofal yn aml yn fwy agored i niwed na'u cyfoedion, oherwydd eu profiadau bywyd blaenorol, felly mae angen i riant/rhieni maeth ddeall a rheoli'r risgiau penodol y gallent eu hwynebu wrth helpu plant i gael plentyndod mor normal â phosibl.

Ni allwn ddileu risg o fywyd bob dydd, yr allwedd i ofalu da a mwy diogel yw bod rhiant/rhieni maeth yn ymwybodol o'r risgiau sy'n gysylltiedig â phlant penodol mewn gwahanol sefyllfaoedd a gwneud penderfyniadau ystyriol, mewn partneriaeth â Gweithiwr Cymdeithasol y plentyn a'r gwasanaeth maethu.

Mae gofalu mwy diogel i gyd yn ymwneud â bod yn "synhwyrol o ran risg", nid osgoi risg. Mae'n ymwneud â rhiant/rhieni maeth yn gweithio mewn partneriaeth â phlant a phobl ifanc, eu rhieni, lle bynnag y bo modd. Bydd Gweithwyr Cymdeithasol yn helpu i ddatblygu'r cynllun gofalu mwy diogel cywir ar gyfer y plentyn gan fod yn ymwybodol o'i fywyd bob dydd i ddeall a chydbwysu'r risgiau sy'n gysylltiedig â gweithgaredd neu benderfyniad penodol, yn hytrach na chymhwyso set sefydlog o reolau ym mhob amgylchiad.

Mae'n debyg y byddwch chi eisiau cytuno ar eich cynllun gofal diogelach ymlaen llaw, gyda'r teulu cyfan, cyn i chi siarad â'r plentyn/plant sydd newydd gyrraedd. Mae rhai rhieni maeth yn hoffi trafod pethau, mewn ffordd sy'n briodol i'w hoedran, tra bod eraill yn hoffi rhoi pethau ar bapur mewn geiriau a lluniau. Bydd gan bob teulu eu ffordd eu hunain o wneud hyn.

Rhaid diweddarau eich cynllun gofal diogel pryd bynnag y bydd newid amlwg i'ch aelwyd neu pan fydd plentyn/plant maeth newydd yn ymuno â'r aelwyd. Bydd angen i chi hefyd gwblhau cynllun gofal diogelach ymlaen llaw pan fyddwch chi'n mynd â phlant i ffwrdd ar wyliau.

Mae eich gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol yn cwblhau rhan o'r cynllun gofal diogelach a bydd hefyd yn cynnig cyngor ar gwblhau eich rhan chi. Caiff y cynllun ei adolygu'n flynyddol fel rhan o'ch adolygiad maethu.

Weithiau efallai y bydd angen asesiad risg penodol ar gyfer plant neu bobl ifanc pan fydd digwyddiadau neu bryderon penodol wedi codi.

Dyma rai o'r materion y bydd angen i chi eu hystyried wrth ddatblygu Cynllun Gofal Diogel. Nid yw hon i fod yn rhestr gynhwysfawr na rhagnodol ond bydd yn helpu i lunio cynllun personol, a ddylai fod wedi'i deilwra ar gyfer eich teulu.

Ystyriwch bob mater o safbwynt pawb (y plentyn maeth, plant eraill yn y cartref, chi'ch hun, ymwelwyr, anifeiliaid anwes efallai, ac ati.)

- Unrhyw sefyllfaoedd penodol pryd a ble y gallai problemau godi
- Pa ofalwr sy'n gyfrifol am weithredu pob agwedd ar y cynllun (cofiwch gynnwys pobl o'r tu allan fel gwarchodwyr plant)
- Pennu amseroedd i adolygu'r cynllun, yn enwedig pan fydd newidiadau sylweddol
- Effaith pryd rydych chi'n mynd am wyliau neu benwythnos i ffwrdd?

- Beth fyddwch chi'n ei wneud os nad yw un neu fwy o agweddau'r cynllun yn gweithio?
- Yr Enwau rydych chi'n eu defnyddio
- Dylid annog plant yn weithredol i'ch galw wrth eich enw cyntaf a'u hannog i beidio â'ch galw'n 'mam' neu'n 'dad' oherwydd gall achosi dryswch ac amwysedd ynghylch eu teulu eu hunain.
- Cyswllt Corfforol
- Rhaid i chi ddarparu lefel o ofal, gan gynnwys cyswllt corfforol, sy'n dangos cynhesrwydd, parch a gofal cadarnhaol tuag at blant.
- Dylid rhoi cyswllt corfforol mewn modd sy'n ddiogel, yn amddiffynnol ac yn osgoi cyffroi disgwyladau neu deimladau rhywiol, neu unrhyw ffordd sy'n atgyfnerthu stereoteipiau rhywiol.

3.1 DANGOS HOFFTER

Un o'r prif dasgau i riant/rhieni maeth yw gweithio gyda'r plant i wneud y mwyaf o gyfleoedd i ffurfio ac elwa o berthnasoedd cadarnhaol ag oedolion.

Mae dangos hoffter yn rhan arbennig o bwysig o'ch rôl ofalu ac ni ddylid byth ei osgoi oherwydd ofn honiadau. Mae cynhesrwydd a dealltwriaeth yn hanfodol, ond mae angen i bawb wybod a deall pryd mae perthynas yn amhriodol.

Mae plant sydd wedi dioddef colledion annisgwyl yn eu perthynas ag oedolion yn debygol o fod yn ofnus yn gyson o gael eu gadael eto.

Dylid bob amser ofyn i blant yn gyntaf a hoffent gael cusan, cwtsh neu eu cofleidio. Mae angen iddynt gael eu dysgu gan oedolyn gofalgarn i ddweud 'na' os nad ydynt am gael eu cyffwrdd a pha gyffyrddiad sy'n gyffyrddiad priodol.

Bydd gan deuluoedd i gyd ffyrdd gwahanol o ddangos hoffter ac mae angen i chi fod yn ofalus i beidio â gorfodi eich ffordd ar eraill. Os yw cyffyrddiad wedi golygu rhywbeth heblaw hoffter i blentyn yn y gorffennol, efallai na fyddant yn deall hynny pan geisiwch ddangos hoffter iddynt.

3.2 CHWARAE

Mae chwarae yn ffactor hollbwysig yn ein datblygiad. Mae'n arbennig o werthfawr i blant gan ei fod yn eu galluogi i archwilio eu perthnasoedd, datblygu eu galluedd corfforol, archwilio eu hamgylcheddau a dysgu am chwarae tîm a ffiniau, fel arfer o fewn fframwaith creadigol a di-feirniadaeth.

Weithiau nid yw plant hŷn sy'n derbyn gofal wedi cael y cyfleoedd i chwarae y mae eraill o'r un oedran wedi'u cael ac felly dylid nodi y gallent fwynhau gemau sydd wedi'u cynllunio ar gyfer plant iau.

Lle bo modd, anogwch blant i chwarae mewn mannau cyhoeddus o'r cartref.

Gwrandewch pan fydd plant yn chwarae a gwiro pryd maen nhw'n mynd yn dawel.

Efallai y byddwch chi'n teimlo y dylai'r plentyn chwarae gyda ffrindiau yn eich cartref yn enwedig yn ystod dyddiau cynnar lleoliad. Gall hyn fod yn anoddach pan fyddant yn blant hŷn. Os nad ydych chi'n siŵr, siaradwch â'ch Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol.

Byddwch yn ymwybodol o'ch ffiniau a byddwch yn ofalus i beidio â'ch rhoi eich hun mewn sefyllfa anfwriadol lle gallai eich gweithredoedd neu'ch ymddygiad corfforol gael eu camddehongli gan blentyn, byddai chwarae garw a gwyllt yn dod o dan y categori hwn.

3.3 BWLIO

Meithrinwch ddealltwriaeth gadarn nad yw bwlio yn dderbyniol a byddwch yn glir ynghylch y camau a gymerir os byddwch yn amau bwlio neu os cewch wybod bod bwlio yn digwydd.

Byddwch yn glir i blant ynglŷn â beth sy'n ymddygiad derbyniol.

Os oes angen, rhowch gyfleoedd i blant ystyried bwlio drwy weithgareddau creadigol e.e. ysgrifennu straeon neu gerddi neu dynnu lluniau. Defnyddiwch y rhain i greu trafodaethau am fwlio a pham ei fod yn bwysig.

Bod yn fodelau rôl da fel rhiant/rhieni maeth a mynychu cyfleoedd hyfforddi a datblygu yn rheolaidd i fod yn ymwybodol o faterion sy'n ymwneud â bwlio ac i ddeall sut mae ein polisïau, ein gweithdrefnau a'n disgwyliadau'n gweithio'n ymarferol.

[Polisi a Gweithdrefn Bwlio Maethu Dewi Sant.docx](#)

3.4 GOFAL PERSONOL

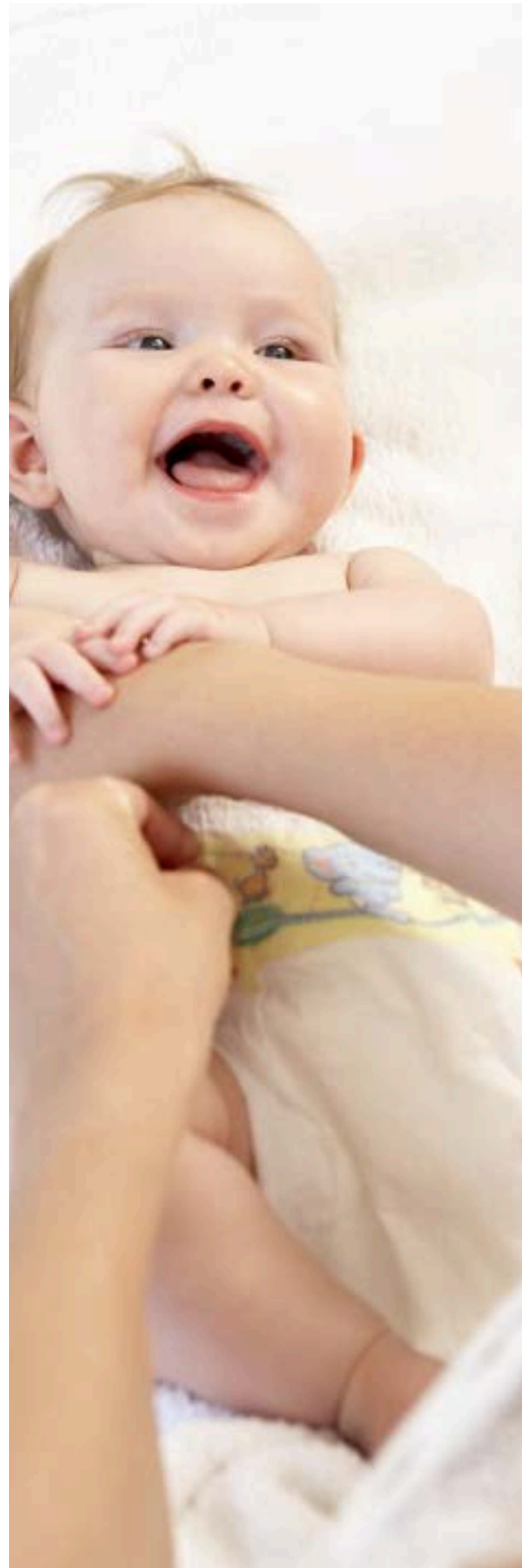
Dylid cefnogi ac annog plant i ymolchi, cael cawod a gofalu amdanynt eu hunain yn gorfforol heb ddibynnu ar riant/rhieni maeth. Os yw plant yn rhy ifanc neu os na allant ymolchi, defnyddio'r toiled neu ymgymryd â threfniadau hylendid eraill, dylid gwneud trefniadau i'w cynorthwyo.

Dylid nodi trefniadau ar gyfer gofal personol plentyn ifanc a/neu anabl yn y Cynllun Lleoli ar gyfer pob plentyn.

Dylid annog plant sy'n ddigon hen i ymolchi eu hunain a dylent gael preifatrwydd yn yr ystafell ymolchi. Efallai y gellid eistedd y tu allan i'r ystafell fel bod plentyn yn ddiogel ond yn gallu ymolchi mewn preifatrwydd.

3.5 ENWRESIS AC ENCOPRESIS

- Os gwyddys neu os amheuir bod plentyn yn debygol o brofi enuresis, encopresis neu y gallai fod yn dueddol o smwtsio, dylid ei drafod yn agored gyda'r plentyn os yn bosibl, ond gyda sensitifrwydd mawr, a mabwysiadu strategaethau i'w reoli; dylid amlinellu'r strategaethau hyn yng Nghynllun Lleoli'r plentyn. Cofiwch y ffaith y gellir cynnal adolygiad o'r cynllun ym mhresenoldeb amrywiaeth o weithwyr proffesiynol cysylltiedig a byddwch yn ymwybodol o sensitifrwydd plentyn neu berson ifanc wrth drafod materion mor sensitif. Efallai y byddai'n briodol ymgynghori â Nyrs Ymataliaeth neu arbenigwr arall, a all gynghori ar y strategaeth fwyaf priodol i'w mabwysiadu. Dylid bob amser....
- Siarad â'r plentyn yn breifat, yn agored ond yn gydymdeimladol.
- Peidiwch â'i drin fel bod bai ar y plentyn na gweithredu unrhyw fath o ganlyniad.

- Peidiwch â gofyn i'r plentyn lanhau oni bai bod hynny wedi'i gytuno fel rhan o'r strategaeth driniaeth; trefnwch i'r plentyn gael ei lanhau wedyn tynnu a golchi unrhyw ddillad a dillad gwely budr.
- Cadwch gofnod i gynorthwyo i weld patrymau neu dueddiadau, ac ar gyfer adrodd yn ôl i'r Gweithiwr Cymdeithasol.
- Gwnewch drefniadau i'r plentyn gael bwyd mewn da bryd cyn mynd i'r gwely a threfnwch iddo ddefnyddio'r toiled cyn mynd i'r gwely; ystyriwch hefyd drefnu i'r plentyn gael ei ddeffro i ddefnyddio'r toiled yn ystod y nos.
- Defnyddiwch fatresi neu ddillad gwely a all wrthsefyll ysgarthion.
- Caniatewch i blant sy'n ddigon hen i olchi eu hunain. Dylid ystyried a yw profiadau a dewisiadau blaenorol y plentyn yn golygu y gallai fod yn well i'r naill riant maeth neu'r llall o ryw penodol gyflawni'r dasg hon, neu i'r ddau, wneud ar y cyd.
- Dylai rhiant/rhieni maeth adael y drws ar agor wrth roi plant i'r gwely.

3.6 MISLIF

Lle bynnag y bo modd, dylid cefnogi ac annog merched i gadw eu cyflenwad eu hunain o nwyddau mislif heb orfod gofyn amdanynt. Dylai fod darpariaeth ddigonol hefyd ar gyfer gwaredu nwyddau mislif a ddefnyddiwyd yn breifat.

3.7 ADDYSG AM BERTHNASOEDD, RHYW A RHYWIOLDEB

Gall addysg rhyw, rhywioldeb, cyfeiriadedd rhywiol, ac atal cenhedlu fod yn faterion cymhleth i deulu maeth eu hystyried o ran y plant a'r bobl ifanc rydyn ni'n gofalu amdanynt nhw. Gall fod pwyntiau cyfreithiol i'w hystyried o ran oedran cydsynio neu wahaniaethau moesegol / moesol / crefyddol posibl i'w negodi rhwng y bobl ifanc, eu rhieni, gofaluwr, gweithwyr cymdeithasol.

Mae cyfrifoldeb i roi gwybodaeth i blant am berthnasoedd iach, gofalu amdanynt nhw eu hunain, trin ei gilydd â charedigrwydd, aros yn ddiogel a chydabod y gwahaniaeth rhwng cyfeillgarwch ar-lein ac all-lein. Disgwylir i ofalwyr fod yn rhan o drafod perthnasoedd ac addysg rhyw gyda phobl ifanc i'w helpu i wneud penderfyniadau gwybodus am eu lles, eu hiechyd a'u perthnasoedd yn ogystal â'u paratoi ar gyfer bywyd llwyddiannus fel oedolyn.

Gellir cael cymorth gan eu Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol a'u nyrs arbenigol.

Dylai sgysiau sy'n briodol i oedran am berthnasoedd ddechrau'n gynnar ym mywyd plentyn a pharhau wrth iddo dyfu i fyny. Ond os caiff person ifanc ei leoli gyda chi fel person ifanc hŷn, nid yw byth yn rhy hwyr i siarad am ryw. Mae angen cyfathrebu, arweiniad a gwybodaeth ar bob plentyn am y materion hyn, hyd yn oed os nad ydyn nhw weithiau'n ymddangos â diddordeb yn yr hyn sydd gennych chi i'w ddweud. Gallant ddod ar draws llawer o wybodaeth amhriodol ar y teledu, y radio neu'r rhyngrwyd felly mae angen iddyn nhw allu gwirio beth sy'n iawn a beth sy'n anghywir.

Cofiwch siarad â merched a bechgyn a pheidiwch â thybio, os oes dau ofalwr, mai'r llall sy'n ei wneud. Dylai'r ddau ofalwr fod yn rhan o'r sgysiau hyn.

Rhaid i chi fabwysiadu'r un dull gyda phlant sy'n archwilio, neu'n ddryslyd ynghylch, eu hunaniaeth rywiol neu sydd wedi penderfynu dilyn ffordd o fyw benodol, cyn belled nad yw'n gamdriniol nac yn anghyfreithlon.

Gall trafod perthnasoedd a rhyw fod yn fwy cymhleth os yw'r plentyn/person ifanc wedi cael ei gam-drin yn rhywiol. Gallant feio eu hunain a chael teimladau dryslyd ynghylch pwrpas rhyw. Efallai y bydd angen i chi weithio'n agos gyda gweithwyr proffesiynol eraill gan gynnwys gweithiwr cymdeithasol y plentyn i sicrhau eu bod yn glir ynghylch perthnasoedd priodol ac ymddygiad rhywiol, ac i ailadeiladu hunan-barch a datblygu perthnasoedd ymddiriedus.

- Dylech geisio peidio â gwthio sut rydych chi'n teimlo am y pwnc ar y plentyn, felly os byddwch chi'n ymgreinio pan ofynnir cwestiwn, efallai y bydd y plentyn hefyd yn cau i lawr neu'n ansicr beth mae'n ei olygu.
- Mae ysgolion yn cael eu llywodraethu i ddarparu addysg perthynas a rhyw yn yr ystyr ehangaf ond bydd plant bob amser yn cael eu dylanwadu gan eu profiadau o fewn amgylchedd y cartref. Efallai na fydd profiadau rhai plant sy'n derbyn gofal wedi bod yn gonfensiynol, efallai eu bod wedi bod mewn amgylcheddau lle nad oedd ffiniau gan effeithio felly ar eu datblygiad o agwedd iach tuag at ryw, rhywioldeb a pherthnasoedd. Mae eich dealltwriaeth a'ch dull o ddelio gyda'r mathau hyn o brofiadau sensitif yn hanfodol wrth helpu'r plentyn/plant yn eich gofal i lywio ac archwilio eu hanghenion datblygiadol yn ddiogel.

Mae addysg perthnasoedd a rhyw yn bwysig i bob un ohonom wrth i ni dyfu i fyny. Dylai hyn hefyd fod yn briodol i oedran. Mae angen helpu plant i feddwl am yr hyn sy'n gwneud ffrind da, mae angen iddynt ddysgu sut i osgoi sefyllfaoedd a allai eu rhoi mewn perygl o gam-drin a/neu gamfanteisio.

Bydd eich Cynllun Lleoli a'ch Cynllun Diogelwch yn darparu fframwaith i chi reoli unrhyw faterion penodol, ac fel bob amser, bydd eich gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol ar gael i gynorthwyo gydag unrhyw faterion sy'n codi a chefnogi unrhyw gyfleoedd hyfforddi neu ddatblygu sydd eu hangen.

3.7.1 MASTYRBIO

Mae hyn yn rhan arferol o ddatblygiad plant. Mae rhai plant yn mastyrbio fel ffordd o gysuro eu hunain neu ryddhau tensiwn. Fodd bynnag, mewn eraill gall fod yn arwydd eu bod wedi cael eu cam-drin yn rhywiol, a all olygu nad ydyn nhw'n deall ffiniau ymddygiad rhywiol derbyniol a bod ganddyn nhw safbwynt dryslyd iawn o ryw a pherthnasoedd oedolion.

Pan fydd plant yn mastyrbio yn gyhoeddus, ceisiwch ymateb mewn ffordd dawel a ffeithiol; esboniwch mai dim ond yn breifat y dylid gwneud hyn a thrafodwch ffyrdd y gallant gyflawni hyn. Dylid trafod hyn gyda gweithiwr cymdeithasol y plentyn neu'r person ifanc a'r gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol a all ddarparu deunydd darllen defnyddiol. Gellir hefyd geisio cyngor gan y Nyrs i Blant sy'n Derbyn Gofal.

3.7.2 OEDRAN CYDSYNIO

Pan fyddwn yn siarad am berthnasoedd a rhyw, gall deimlo fel pwnc eithaf anodd yn aml. Yr hyn sydd angen i chi ei gofio yw bod y pwnc hwn yn cwmpasu llawer o bethau gan gynnwys cyfeillgarwch, rhannau o'r corff a newidiadau i'r corff.

Mae ffigurau'n dangos bod Plant sy'n Derbyn Gofal mewn mwy o berygl o ddod yn rhiaint yn eu harddegau, am eu bod weithiau allan o addysg neu'n cael eu symud o leoliadau, felly mae'n hanfodol eich bod chi'n teimlo y gallwch ddelio â'r pwnc hwn.

Dylech sicrhau, fel rhan o'r Cynllun Lleoli, eich bod yn glir o unrhyw werthoedd teuluol neu greddoau crefyddol sy'n llywio'r pwnc hwn. Gall rhiant fynegi eu dymuniad ynghylch addysg rhyw eu plentyn, a dylid ystyried hynny, ond eich prif nod yw diogelu iechyd a lles y person ifanc.

Mae ymchwil yn dweud, os bydd rhieni/gofalwyr yn siarad â phlant am y pwnc hwn, eu bod yn fwy tebygol o ohirio cael rhyw a defnyddio dulliau atal cenhedlu pan fyddant yn gwneud hynny.

Mae addysg effeithiol am berthnasoedd a rhyw, yn y cartref ac yn yr ysgol, yn hanfodol os yw pobl ifanc am wneud penderfyniadau cyfrifol a gwybodus am eu bywydau a gwrthsefyll pwysau gan gyfoedion.

Mae'n ofynnol i ysgolion ddarparu addysg perthnasoedd a rhyw fel rhan o'r cwricwlwm i bob plentyn a pherson ifanc. Mae rhaglenni ysgol yn seiliedig ar ganllawiau cenedlaethol a lleol ac yn digwydd ar lefel gynradd ac uwchradd. Weithiau byddwch yn cael gwybod yn awtomatig gan ysgol plentyn beth maen nhw'n bwriadu ei gyflwyno; os na, dylech geisio darganfod pryd mae rhaglenni'n cael eu cyflwyno fel eich bod yn barod am unrhyw gwestiynau a allai fod ganddyn nhw.

[Rhyw a chydsyniad | Fideo Childline: Wrth Feddwl am Ganiatâd, Dechreuwch Gyda Phaned o De](#)

3.8 MYND ALLAN

Mae gennych gyfrifoldebau tuag at y plant rydych chi'n gofalu amdanyn nhw a thuag at y rhai rydych chi'n gofyn iddyn nhw warchod y plant. Mae angen i chi feddwl am yr hyn allwch chi ei wneud i osgoi rhoi pawb mewn perygl. Nid yw trefniadau *ad hoc* yn dderbyniol oni bai mewn amgylchiadau eithriadol. Dylid gwirio unrhyw un sydd â mynediad rheolaidd at y plentyn/plant cyn cael mynediad heb oruchwyliaeth at blentyn sy'n derbyn gofal.

Dylech fod yn glir ynglŷn â'r hyn y mae eich Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol yn ei ystyried yn drefniadau boddhaol ar gyfer gofalu am blant pan fyddwch chi allan. Gallwch drefnu gofal tymor byr gyda rhiant/rhieni maeth eraill (gyda chytundeb Gweithiwr Cymdeithasol y plentyn). Rhaid i chi sicrhau bod Gwasanaeth Maethu Dewi Sant yn ymwybodol o unrhyw gynlluniau, o'r cychwyn cyntaf.

3.9 TEITHIO MEWN CAR

Rhaid cadw at reolau cyfreithiol o ran defnyddio seddi ceir plant bob amser, yn dibynnu ar oedran a gallu'r plentyn.

Meddyliwch am bwy sy'n teithio ar ei ben ei hun mewn car gyda phlentyn maeth. Gall fod yn ffordd effeithiol i'r plentyn gael cyswllt un-i-un oherwydd gall fod yn haws siarad heb unrhyw gyswllt llygad. Fodd bynnag, gallai plentyn sydd wedi, neu a allai fod wedi, cael ei gam-drin, deimlo'n anniogel ar ei ben ei hun mewn car gydag oedolyn.

Rheol ddiogel yw i riant/rhieni maeth osgoi teithio ar eu pen eu hunain gyda phlentyn maeth. Os na ellir osgoi hyn, dylai'r plentyn deithio yng nghefn y car. Os oes dau riant gyda phlentyn, bydd yn fwy diogel i'r plentyn fod ym mlaen y car yn hytrach nag yn y sedd gefn gydag un oedolyn. Unwaith y byddwch chi'n adnabod y plentyn yn dda, efallai y gallech chi adolygu'r sefyllfa hon.

3.10 GORUCHWYLIO PLANT YN Y CARTREF

Fel rhiant maeth, rydych chi'n gyfrifol am oruchwylio plant a phobl ifanc yn eich gofal. Bydd y graddau o ryddid a roddir i blant yn dibynnu ar lawer o ffactorau, gan gynnwys oedran y plentyn, lefel datblygiad ac anghenion cyfathrebu. Ar gyfer unrhyw benderfyniadau arwyddocaol, mae cynllun gofal y plentyn a barn ei weithiwr cymdeithasol yn amlwg yn allweddol. O ran gofal o ddydd i ddydd, mae angen i rieni maeth gofio nad ydynt efallai'n ymwybodol o holl hanes y plentyn. O'r herwydd, dylid goruchwylio plant wrth chwarae gyda'i gilydd a dylai hyn ddigwydd mewn man agored yn gyffredinol, yn hytrach nag ystafell wely. Ni ddylid gadael plant heb oruchwyliaeth gyda chŵn. Efallai bod rhai plant sy'n derbyn gofal wedi profi cael eu cloi mewn ystafell wely o'r blaen, felly dylid osgoi 'anfon plant i'w hystafell wely' fel sancsiwn. Os oes gennych unrhyw bryderon am oruchwyliaeth yn y cartref, dylech siarad â'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol a dylid cofnodi unrhyw feysydd sy'n peri pryder yn eich cynllun gofal mwy diogel.

3.11 GADAEI EICH PLENTYN NEU BERTON IFANC GARTREF AR EI BEN EI HUN

Nid yw'r gyfraith yn pennu oedran y gellir gadael plentyn ar ei ben ei hun ond mae'n erbyn y gyfraith gadael plentyn ar ei ben ei hun os yw'n ei roi mewn perygl a gellir erlyn rhieni / gofalwyr os ydynt yn gadael plentyn heb oruchwyliaeth 'mewn modd sy'n debygol o achosi dioddefaint neu anaf diangen i iechyd'. Mae gadael plentyn yng ngofal un o'ch plant eich hun sydd yn eu harddegau am gyfnod byr yn rhywbeth y dylech ei drafod gyda'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwylol. Mae'r NSPCC yn datgan 'Nid oes oedran cyfreithiol y gall plentyn warchod plant - ond os ydych chi'n gadael eich plant gyda rhywun sydd o dan 16 oed, rydych chi'n dal i fod yn gyfrifol am eu lles.' Mae nifer o ffactorau i'w hystyried wrth feddwl am oblygiadau hyn i blentyn sy'n derbyn gofal, a'ch plentyn eich hun, er enghraifft pe bai argyfwng yn codi, neu honiad yn cael ei wneud.

Fel rhieni maeth, rydych chi'n gofalu am blentyn ar ran yr awdurdod lleol a dylech chi bob amser fod yn ymwybodol o hyn, gan gydbwysu hyn ag anghenion ein plant i beidio â chael eu trin yn wahanol. I bobl ifanc, mae cael eu gadael gartref ar eu pen eu hunain yn gam y mae angen ei ystyried yng nghydestun y person ifanc yn datblygu sgiliau annibyniaeth. Cyn gadael plentyn ar ei ben ei hun, rhaid meddwl am ei alluoedd a'i ddibynadwyedd, ond ni fyddwch chi'n gallu gwneud hyn nes bod y person ifanc wedi bod yn byw gyda chi ers peth amser. Gall barn y gweithiwr cymdeithasol fod yn ddefnyddiol wrth benderfynu a yw'r person ifanc yn barod ar gyfer y cam hwn.

3.12 CANIATÁU I BLENTYN NEU BERTON IFANC FYND ALLAN AR EI BEN EI HUN

Mae penderfynu pryd y dylai person ifanc fynd allan ar ei ben ei hun yn farn sy'n seiliedig ar ei aeddfedrwydd, ymhlith ffactorau eraill. Fodd bynnag, bydd pwysau sylweddol gan gyfoedion hefyd i ganiatáu hynny, p'un a yw'r plentyn yn barod ai peidio. Cyn caniatáu i blentyn fynd allan ar ei ben ei hun am y tro cyntaf, er enghraifft cerdded i'r ysgol neu i'r siopau, rhaid i chi sicrhau bod plant yn ymwybodol o'r holl ffactorau risg perthnasol gan gynnwys traffig neu siarad â dieithriaid. Dylid eu haddysgu am sut i gadw eu hunain yn ddiogel a beth i'w wneud mewn argyfwng neu os, er enghraifft, ydyn nhw'n colli'r bws adref.

Gall y maes hwn fod yn broblemus i rieni maeth sy'n maethu pobl ifanc sydd â hanes o ychydig neu ddim ffiniau o gwbl. Lle bynnag y bo modd, dylech roi rheolau tŷ ar waith ynghylch pryd y gall pobl ifanc fynd allan (er enghraifft, nid ar noson ysgol) a phryd y mae'n rhaid iddynt ddychwelyd. Rhaid i bobl ifanc hefyd roi gwybod i chi ble maen nhw'n mynd a gyda phwy.

Efallai y bydd adegau pan fydd atebion ynghylch ble maen nhw'n mynd yn amwys, a phan nad ydyn nhw'n cydymffurfio â'r cytundeb ynghylch yr amser i ddychwelyd. Efallai eich bod chi'n poeni eu bod nhw'n peryglu eu hunain ond yn yr un modd yn methu â'u hatal rhag gadael yn gorfforol. Nid yw'r rhain yn sefyllfaoedd hawdd i'w datrys. Gall dadl olygu na fydd y person ifanc yn dychwelyd i'r cartref maeth o gwbl, gan ei roi ei hun mewn mwy o berygl fyth.

Wrth ymdopi â'r sefyllfa hon, mae'r berthynas rydych chi'n ei hadeiladu gyda'r person ifanc yn hynod bwysig. Os ydyn nhw'n gallu cynnal sianeli cyfathrebu, mae'n fwy tebygol y bydd y person ifanc yn ystyried gwneud yr hyn rydych chi'n ei ddweud. Mae hyn yn golygu osgoi gwrthdaro a dadlau ond egluro'n dawl pa mor bryderus ydych chi am y risgiau y mae ef/hi'n agored iddynt a sicrhau bod ganddyn nhw wybodaeth briodol am gyffuriau, alcohol ac iechyd rhywiol. Dylech chi hefyd egluro beth bynnag sy'n digwydd y byddwch chi yno i'r person ifanc.

Dylech hefyd drafod unrhyw bryderon gyda'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol, a allai gynnig cefnogaeth a chyngor ychwanegol.

3.13 LLUNIAU, FIDEOS A'R RHYNGRWD

Dylai fod yn glir yn y Cynllun Lleoli pwy all lofnodi i gytuno y gall lluniau neu fideos o'r plentyn gael eu cymryd mewn lleoliadau fel yr ysgol.

Os yw lluniau, fideos neu'r rhyngrwyd wedi bod yn rhan o unrhyw gam-drin i'r plentyn/person ifanc, dylech benderfynu ar y ffordd orau ymlaen gyda Gweithiwr Cymdeithasol y plentyn.

Mae bob amser yn ddefnyddiol, pan fyddwch chi'n tynnu lluniau neu fideos, gofyn am ganiatâd y plentyn yn gyntaf a gwneud yn siŵr eu bod nhw'n cael copïau a'u bod nhw'n gwybod pwy arall fydd yn eu gweld a pham.

Byddwch yn arbennig o sensitif i sut mae plant yn ymateb i gael tynnu eu llun. Peidiwch byth â thynnu lluniau o blant yn cael bath neu heb wisgo dillad. Pan fydd y plentyn yn defnyddio'r rhyngwrwyd, cymerwch ddiddordeb yn yr hyn maen nhw'n ei wneud a chytunwch pryd, ble a sut y byddan nhw'n ei ddefnyddio. Gwnewch yn siŵr eich bod chi'n gosod meddalwedd sy'n hidlo deunydd amhriodol i blant ar bob dyfais sydd ar gael i blant.

Rhaid i riant/rhieni maeth ddilyn hyfforddiant rheolaidd ar reoli'r byd digidol a diogelu.

3.14 PLANT AG ANABLEDDAU

Mae plant ag anableddau yn arbennig o agored i gam-driniaeth.

Efallai y bydd mwy o angen am ofal personol agos. Lle mae gan blentyn/person ifanc anabledd neu anghenion iechydd cymhleth, bydd Gweithiwr Cymdeithasol y plentyn yn cynnig cyngor yn seiliedig ar anghenion unigol y plentyn yn eich gofal.

Bydd angen i riant/rhieni maeth sicrhau bod plentyn/person ifanc sydd ag anawsterau cyfathrebu yn gallu mynegi ei ddymuniadau ynghylch gofal personol, a dylid cofnodi hyn hefyd.

3.15 YSTAFELLOEDD GWELY'R RHIAN/RHIENI MAETH AC AELODAU ERAILL O'R TEULU

Mae rhai rhieni'n hoffi gadael i blant ifanc fynd i'w gwelyau i siarad a gwrando ar straeon neu i gael eu cysuro pan nad ydyn nhw'n teimlo'n dda. Mae'n un o'r problemau rydych chi'n eu hwynebu pan fyddwch chi fel teulu'n ceisio rhoi magwraeth normal i'ch plant eich hun tra'n dymuno darparu amgylchedd diogel i'r plant rydych chi'n eu maethu.

Gall rhannu eich gwely sbarduno'r atgof o gam-drin a rhoi'r negeseuon anghywir am yr hyn a allai ddigwydd a'r hyn sy'n dderbyniol. Mae'n fwy diogel rhoi amser dangos hoffter i bob plentyn y tu allan i'ch ystafell wely.

3.16 YSTAFELLOEDD GWELY PLANT

Dylai eich cynllun fod yn glir ynglŷn â rheolau'r ystafell wely e.e., efallai y penderfynir y dylech gnocio ar ddrysau'r ystafell wely cyn mynd i mewn.

Dylai plant dros 3 oed gael eu hystafell eu hunain ond mae amgylchiadau eithriadol pan all plant rannu. Pan fydd hyn yn digwydd, dylent gael eu lle eu hunain yn yr ystafell a rhywle i storio eiddo personol.

Ni ddylai plant rannu gwelyau.

Efallai y bydd angen lle eu hunain ar rai plant sydd wedi cael eu cam-drin er mwyn iddyn nhw ddysgu bod ganddyn nhw'r hawl i fod yn ddiogel ac yn breifat. Y peth pwysicaf yw iddyn nhw gael rhywle i gadw eu heiddo'n ddiogel.

3.17 AMSER GWELY

Mae amser gwely yn gyfle i riant/rhieni maeth ddangos gofal a chynhesrwydd tuag at y plentyn, gan daro'r cydbwysedd rhwng rheolau a'r gofal diogel sydd angen dod o hyd iddo ar gyfer pob plentyn unigol. Mae'r rheolau wedi'u gosod i amddiffyn eu hunain ac eraill. Mae angen i blant ddysgu sut i ddweud 'na'. Mae angen i riant/rhieni maeth wybod sut i esbonio'r gwahaniaeth rhwng yr hyn sy'n ymddygiad derbyniol a'r hyn nad yw'n ymddygiad derbyniol a sut i helpu plant i newid ymddygiad nad yw'n iawn ar gyfer eu hoedran. Efallai y bydd angen i chi ddweud eich bod chi'n siarad â nhw am berthnasoedd a rhyw i'w helpu i ymdopi â sefyllfaoedd, teimlo'n fwy diogel ac fel rhan o dyfu i fyny.

Bydd gan deuluoedd wahanol ddulliau o ymdrin â'r pwnc hwn a sut mae plant yn cael gwybodaeth am berthnasoedd, rhyw a rhywioldeb a'r hyn a ddywedir wrthynt. Bydd angen i chi ddarganfod gan Weithiwr Cymdeithasol y plentyn beth oedd dull y teulu o ddelio â hyn, a beth yw'r ffordd orau ymlaen, yn enwedig os oes gan y plentyn/person ifanc gefndir diwylliannol neu grefyddol gwahanol i'ch un chi. Efallai yr hoffech hefyd wirio gyda'r ysgol/lleoliad addysgol sut maen nhw'n delio gyda'r pwnc er mwyn i chi allu bod yn barod.

Mae darparu amgylchedd diogel yn golygu bod rhaid i blant eraill yn y cartref maeth ddeall bod unrhyw weithgaredd rhywiol gyda phlentyn maeth yr un mor annerbyniol ag y mae gyda brawd neu chwaer fiolegol.

Y peth pwysicaf yw bod y plentyn yn teimlo y gall ddod i ofyn cwestiynau a siarad â chi am y pwnc os ydyn nhw'n ansicr. Ni ddylai rhiant/rhieni maeth byth rannu manylion personol am y pwnc hwn gyda'r plentyn.

3.18 Y Ffordd Rydych Chi'n Gwisgo

Mae'n bwysig i bobl wisgo'n briodol pan fyddant yn y tŷ. Gwnewch yn siŵr bod eich teulu a'ch plant maeth yn gwisgo dillad nos a bod disgwyliadau'n glir i bawb.

3.19 Cynllun Tân

Trafodwch a chytunwch, fel teulu, pa lwybrau fyddwch chi'n eu cymryd os bydd tân yn cychwyn, ac ymarfer gadael yr adeilad. Meddyliwch am ble mae allweddî'n cael eu cadw fel bod pawb yn gwybod ble fyddant ar gyfer y drysau a'r ffenestri blaen a chefn.

3.20 Ymyrraeth Gorfforol Gyfyngol

Mae angen i riant/rhieni maeth fod yn hyderus yn deall y gwahaniaeth rhwng rhyngweithio corfforol priodol rhyngddynt eu hunain a'r plentyn ac ymyrraeth gorfforol gyfyngol. Ni ddylai riant/rhieni maeth byth ddefnyddio ymyrraeth gorfforol gyfyngol ac eithrio mewn amgylchiadau eithriadol, pan mae rhieni wedi derbyn hyfforddiant arbenigol, a hynny dim ond ar sail cytundeb clir ymlaen llaw gyda Gweithiwr Cymdeithasol, IRO a riant/rhieni'r plentyn fel y'i cofnodwyd yng Nghynllun Lleoli a Gofal a Chymorth y plentyn.

Gwasanaeth Maethu Dewi Sant Polisi a Gweithdrefn Hyrwyddo Perthnasoedd a Chyfyngiad.docx

3.21 Ar Goll o'r Cartref

Mae angen i'r cynllun egluro sut y dylech ymateb mewn amgylchiadau lle mae'r plentyn ar goll, yn unol â'r weithdrefn 'plant coll', ac unrhyw fesurau sy'n ddefnyddiol i leihau'r risg y bydd y plentyn yn mynd ar goll. Mae set fanwl o ganllawiau wedi'u rhestru yn ddiweddarach yn y Llawlyfr.

3.22 Storïo Meddyginiaeth yn Ddiogel

Rhaid i'r cynllun nodi ble bydd yr holl feddyginiaeth yn cael ei storïo'n ddiogel yn y cartref yn unol â gofynion storïo, rhoi a gwaredu meddyginiaeth a'r weithdrefn cymorth cyntaf.

Cynllun Gofalu Diogel wedi'i greu 20.09.24.docx
Polisi Gofal Diogel.docx

4. Honiadau Diogelu a Phryderon (gw. hefyd 21)

Honiad yw awgrym gan unrhyw berson bod rhiant maeth neu aelod arall o'r aelwyd maethu wedi, neu y gallai fod wedi, ymddwyn mewn ffordd sydd wedi niweidio plentyn, wedi cyflawni trosedd yn erbyn plentyn neu wedi ymddwyn tuag at blentyn mewn ffordd sy'n dangos eu bod yn anaddas i weithio gyda phlant.

Mae honiadau'n fwy difrifol na chwynion cyffredinol yn erbyn rhieni maeth oherwydd bod rhaid ymchwilio i honiadau o dan Weithdrefn Amddiffyn Plant Cymru Gyfan. Dylid trin honiadau'n wahanol i bryderon am safonau gofal gwael.

Bydd yr awdurdod lleol lle mae'r rhiant maeth yn byw, y gwasanaeth maethu y maent yn gweithio iddo, yr awdurdod lleol sy'n gyfrifol am y plentyn maeth a'r heddlu i gyd yn rhan o'r broses o benderfynu sut yn union y bydd honiad penodol yn cael ei ymchwilio.

Dylai rhiant/rhieni maeth a phob person ifanc o oedran a dealltwriaeth ddigonol sy'n byw yn y cartref maethu fod yn gyfarwydd â chynnwys y weithdrefn 'Rheoli honiadau yn erbyn staff a rhiant/rhieni maeth' ac yn benodol fod yn hyderus eu bod yn gwybod beth i'w adrodd a phwy i gysylltu ag ef os oes ganddynt unrhyw bryderon o ran diogelu ynghylch rhiant/rhieni maeth a/neu aelod o staff.

Mae'r Rhwydwaith Maethu yn darparu rhagor o wybodaeth yma:

[Gellir prynu neu rannu llyfr "Honiadau, pryderon a chwynion" y Rhwydwaith Maethu yn ôl yr angen – gellir dod o hyd i wybodaeth yma.](#)

5. Goruchwyliaeth a Chymorth

Mae Gwasanaeth Maethu Dewi Sant yn credu bod cefnogaeth i riant/rhieni maeth yn hanfodol ac yn chwarae rhan allweddol mewn sefydlogrwydd a llwyddiant lleoliadau. Nod gwasanaeth Maethu Dewi Sant yw cynnal perthnasoedd proffesiynol medrus gyda chi bob amser i sicrhau eich bod yn derbyn y gefnogaeth, yr hyfforddiant a'r wybodaeth sy'n angenrheidiol i'ch galluogi i ddarparu gofal a chefnogaeth yn unol â chynllun y plentyn.

Cynhelir goruchwyliaeth broffesiynol reolaidd. Bydd hyn yn fisol o leiaf ar gyfer lleoliadau tymor byr, ac yn unol â'r cytundeb lleoli ar gyfer trefniadau tymor hwy.

Bydd goruchwyliaeth yn cael ei chofnodi ar dtempld safonol, ei lofnodi a'i chadw'n ddiogel a bydd yn cael ei defnyddio i fonitro arfer a chanlyniadau. Bydd y templed hwn mewn 2 adran, un yn benodol i blant, i'w chadw yn ffeil y plentyn ar CHARMS, a'r llall yn benodol i rieni maeth i'w chadw yn ffeil y rhiant/rhieni maeth ar CHARMS.

Rhiant/rhieni maeth

Diweddariad ar y camau gweithredu y cytunwyd arnynt

- Newid amgylchiadau / problemau sy'n codi yn y teulu maethu
- Hyfforddiant
- Iechyd a Diogelwch
- Canlyniadau
- Gofal Diogel
- Camau Gweithredu a Gytunwyd

Plant

- Iechyd
- Addysg
- Cyswllt
- Cynilion ac arian poced
- Llesiant Cymdeithasol ac Emosiynol
- Risgiau a Phryderon

Bydd Gwasanaeth Maethu Dewi Sant yn darparu grwpiau cymorth rheolaidd ar gyfer rhiant/rhieni maeth a fydd yn ymgorffori hyfforddiant /datblygiad a chyfleoedd cymdeithasol.

Byddwn yn sicrhau bod rhiant/rhieni maeth yn derbyn cefnogaeth, gan gynnwys cefnogaeth y tu allan i oriau swyddfa yn ôl yr angen, er budd plant sydd wedi'u lleoli gyda'r rhiant/rhieni maeth, i'w galluogi i ddarparu gofal a chefnogaeth i blant yn unol â chynllun gofal a chefnogaeth pob plentyn.

Bydd gan riant/rhieni maeth fynediad at gefnogaeth arbenigol a theilwredig pan fo angen. Mae hyn yn cynnwys mynediad at gefnogaeth iechyd seicolegol a gwasanaethau therapiwtig.

Dylai pob plentyn gael gwybod am y gefnogaeth a'r gwasanaethau sydd ar gael iddynt a dylent gael mynediad at oedolyn annibynnol y gallant ymddiried ynddo ac a all gynrychioli eu buddiannau os oes angen. Mae hyn yn cynnwys meibion a merched y rhiant/rhieni maeth, y dylai'r asiantaeth maethu ystyried eu hanghenion a'u barn hwy hefyd.

Bydd gwasanaeth Maethu Dewi Sant bob amser yn sicrhau bod rhiant/rhieni maeth yn ymwybodol o'r gefnogaeth sydd ar gael iddynt yn ystod unrhyw honiadau / cwynion a wneir yn eu herbyn. Bydd gan riant/rhieni maeth a'u teuluoedd fynediad at gefnogaeth annibynnol pan fo angen.

Bydd gwasanaeth Maethu Dewi Sant yn monitro ac yn adolygu'r wybodaeth, yr hyfforddiant, y cyngor a'r gefnogaeth a ddarperir i riant/rhieni maeth a darpar riant/rhieni maeth ac yn gwneud unrhyw welliannau a allai fod yn angenrheidiol.

[Polisi goruchwyllo rhiant/rhieni maeth.docx](#)

- [110124 Templed Goruchwyllo Rhiant/Rhieni Maeth.docx](#)

6. Hunan-ymwybyddiaeth/Gofal

Fel rhiant maeth, mae'n bwysig eich bod yn ymwybodol o'ch ffiniau, a all wrth gwrs gael eu heffeithio gan lawer o ffactorau gwahanol; newidiadau yn amgylchiadau eich teulu, iechyd, sefyllfa waith ac anghenion y plentyn/plant rydych chi'n gofalu amdanynt. Os ydych chi'n dod o dan straen ac yn colli'ch amynedd gyda phlentyn, mae'n hanfodol eich bod chi'n cymryd camau ar unwaith i gadw'r plentyn a chi'ch hun yn ddiogel.

Mae ceisio cymorth gan eich rhwydwaith cymorth, rhieni maeth eraill, a siarad â'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyllo cyn gynted â phosibl yn hanfodol bwysig. Gall ymddygiad plant yn y system ofal adlewyrchu'r trawma maen nhw wedi'i brofi a gall hyn yn ei dro sbarduno ymatebion y rhieni maeth; nid yw cydnabod hyn, cyfaddef bod ganddyn nhw anawsterau, a chymryd camau prydlon yn arwydd o wendid. Mae profiad yn dweud wrthym fod gofyn am gymorth yn gynnar yn atal sefyllfaoedd rhag gwaethygu.

Pan fydd rhieni maeth yn cael eu hystreyn y tu hwnt i'w ffiniau, naill ai oherwydd anghenion y plentyn/plant y maent yn gofalu amdanynt, neu oherwydd cyfuniad o ffactorau bywyd ychwanegol, gall fod risg o:

- Blinder Tosturi: lle rydych chi'n mynd mor flinedig ac wedi blino cymaint fel bod newidiadau seicolegol yn digwydd yn yr ymennydd sy'n gwneud i chi fethu cysylltu â'r plentyn neu gael mynediad at empathi neu feddwl/rhesymu uwch. Elfen o flinder tosturi yw 'llosgi allan' a ddisgrifir fel teimladau o flinder corfforol ac emosiynol.
- Trawma eilaidd: lle rydych chi'n teimlo eich bod wedi cael eich trawmateiddio gan brofiadau'r plentyn

Gall hunanofal gynnwys seibiant byr i feddwl gyda phaned o de, mynd am dro, bath, darllen, ymarfer corff neu benwythnos neu ddiwrnod i ffwrdd wedi'i gynllunio, gan rannu gyda ffrind/gwrandawr cefnogol.

- Adeiladwch 'seibiannau ymennydd' i mewn; gall hyn fod yn seibiannau byr rheolaidd neu'n gyfnod o seibiant.
- Defnyddiwch eich rhwydweithiau i feithrin cefnogaeth.
- Mynychwch gyfleoedd hyfforddi a chefnogaeth.

7. Cyllid ac Yswiriant

Mae Gwasanaeth Maethu Dewi Sant yn parchu ac yn dathlu rôl hanfodol ein rhiant/rhieni maeth. Er na fydd arian yn brif gymhelliant i chi ddod yn rhiant/rhieni maeth gyda ni, rydym yn deall ei fod yn bwysig.

Unwaith y byddwch wedi cael eich cymeradwyo fel rhiant/rhieni maeth a'ch bod yn croesawu plentyn/plant i'ch bywyd, byddwch yn derbyn lwfans wythnosol o £470 yr wythnos am bob plentyn rydych yn gofalu amdano. Mae'r lwfans hwn yn cynnwys ffi maethu a lwfans plentyn sy'n talu costau sy'n gysylltiedig â gofalu am y plentyn, gan gynnwys cymryd rhan mewn hobiau a diddordebau, dillad, bwyd a threuliau cartref. I'r rhan fwyaf o rieni maeth, bydd hyn yn ddi-dreth ac mae'n annhebygol y bydd yn effeithio ar unrhyw fudd-daliadau rydych yn eu derbyn.

Byddwn yn gofyn i chi lofnodi cytundeb gyda ni, yn cwmpasu'r trefniadau ar gyfer taliadau ariannol, bydd yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i, y pwyntiau canlynol:

- Gwneir taliadau 2 wythnos yn ôl-ddyledus o'r dyddiad y lleolir plentyn
- Pa ddiwrnod o'r wythnos y gwneir taliadau.
- Y swm o arbedion y cytunwyd arno
- Sut i ddelio ag unrhyw broblemau sy'n codi

3.19 CYNLLUN TÂN

Mae Cyllid a Thollau Ei Mawrhydi (CThEM) yn trin pob gofalwr maeth fel rhywun hunangyflogedig at ddibenion treth. Felly, ar ôl iddynt gael eu cymeradwyo, dylai pob gofalwr maeth gofrestru fel rhywun hunangyflogedig. Bydd CThEM yn codi dirwy os nad yw gofalwr maeth yn cofrestru fel rhywun hunangyflogedig o fewn chwe mis i ddiwedd y flwyddyn dreth y cânt eu cymeradwyo (h.y. y flwyddyn y maent yn dechrau hunangyflogaeth). Mae'r flwyddyn dreth yn rhedeg o 6 Ebrill i 5 Ebrill, felly'r dyddiad cau ar gyfer cofrestru fel rhywun hunangyflogedig yw 5 Hydref. (Er enghraifft, os cawsoch eich cymeradwyo fel gofalwr maeth rhwng 6 Ebrill 2023 a 5 Ebrill 2024, byddai angen i chi gofrestru erbyn 5 Hydref 2024.)

Y ffordd symlaf o gofrestru gyda CThEM yw ar-lein. Gallwch hefyd ffonio CThEM os oes angen cymorth arnoch gyda'ch cofrestru.

Ar ôl cofrestru'n hunangyflogedig, bydd angen i ofalwyr maeth gyfrif faint o dreth y maent yn ddyledus i'w dalu a chyflwyno ffurflen dreth hunanasesu bob blwyddyn. I wneud hyn, mae'n bwysig bod gan ofalwyr maeth gofnod o'r plant y maent yn eu maethu, y dyddiadau y maent gyda nhw, a'u hoedrannau.

Mae gofalwyr maeth sy'n cofrestru fel hunangyflogedig wedi'u cofrestru'n awtomatig ar gyfer cyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 2.

Cyfraniadau Treth ac Yswiriant Gwladol ar gyfer Gofalwyr Maeth | Cymorth Ariannol | Y Rhwydwaith Maethu

7.2 TREULIAU A GWMPESIR GAN Y LWFANS

Rydym yn deall y bydd gwahaniaethau tebygol yn y ffordd y mae rhiant/rhieni maeth yn gwario'r lwfans a ddyrennir i bob plentyn. Mae'r canlynol yn nodi'r hyn yr ydym yn disgwyl i'r lwfans ei gwmpasu, rhaid trafod a chytuno ar unrhyw anghenion gwariant ychwanegol ymlaen llaw, yn unol ag anghenion y plentyn sydd wedi'i nodi.

Cartref Maeth • Gwresogi • Goleuo • Pethau Toiled • Cynhyrchion croen a gwallt • Torri gwallt • Treuliau cyffredinol y cartref • Addurno • Yswiriant • Offer gan gynnwys teganau a dodrefn

Teithio (gan gynnwys cyswllt)

Bwyd • Anghenion dietegol arbennig • Dathliadau penblwyddi a dathliadau eraill

Addysg • Offer grŵp plant bach / ffioedd meithrinfa • Llyfrau, pennau, paent, papurau

Chwaraeon • Iechyd a Hamdden aelodaeth/ffioedd • dillad ac offer

Gweithgareddau cymdeithasol a

diwylliannol/crefyddol • Sinema • Theatr • Gweithgareddau hamdden a theithiau allan (gan gynnwys ffioedd mynediad) • Llyfrau gweddi • Dathliadau • Dillad arbennig

Er nad yw hon yn rhestr gynhwysfawr, mae'n mynd i'r afael â'r meysydd mwyaf cyffredin lle mae angen gwariant rheolaidd.

Yn ogystal, disgwylir i riant/rhieni maeth gyllidebu a chynilo arian ar gyfer eitemau fel beic, gwisg ysgol, teithiau ysgol ac ati. Lle bo angen, gellir gofyn am dderbynebaw a thystiolaeth o wariant, ac felly byddai'n ddoeth i chi gadw derbynebaw i'w harchwilio a chynnal cofnodion da.

O gyfanswm y taliad y mae rhieni maeth yn ei dderbyn, dylent dynnu cyfanswm y 'gyfradd sylfaenol' (gan gynnwys arian poced, hamdden, arian pethau ymolchi a lwfans dillad) ar gyfer grŵp oedran y plentyn y maent yn ei faethu. Gellir rhannu plant a phobl ifanc yn grwpiau oedran fel a ganlyn: - 0 i 11 oed a 12 oed a hŷn. O'r ffigur sy'n weddill, mae 30% yn cynrychioli'r 'elfen wob'r' a dylid gwario'r gweddill ar y plentyn/person ifanc. Cyfrifoldeb y rhiant/rhieni maeth yw datgan hyn at ddibenion treth incwm. O leiaf unwaith y flwyddyn byddwch yn derbyn hysbysiad gennym o'r lwfans wythnosol lleiaf a argymhellir ar gyfer pob plentyn (gan gynnwys arian poced, gweithgareddau hamdden, pethau ymolchi, dillad a chludiant). Rhaid cadw cofnod ysgrifenedig o sut mae'r lwfans yn cael ei wario (gan gynnwys derbynebaw am ddillad, gweithgareddau hamdden ac ati), bydd hyn yn cael ei archwilio a'i nodi gan y Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol.

Mae arian cynilo yn eiddo i'r plentyn/person ifanc. Pan fydd lleoliad yn dod i ben, bydd y Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol yn cael gwybod yn ysgrifenedig, gan Weithiwr Cymdeithasol yr Awdurdod Lleol, ble y dylid anfon arian cynilo'r plentyn. Fel arfer, gwneir hyn trwy drosglwyddiad banc. Mewn rhai sefyllfaoedd, efallai y bydd trefniant cytundebol gydag Awdurdod Lleol sy'n ei gwneud yn ofynnol i swm penodol gael ei gynilo bob wythnos. Byddai llawer o blant a phobl ifanc eisiau cynilo arian ychwanegol o'u lwfans, neu arian poced, felly bydd angen i riant/rhieni maeth agor cyfrif cynilo. Rhaid i riant/rhieni maeth fod yn rhagweithiol a cheisio cefnogaeth os ydynt yn wynebu anawsterau wrth agor cyfrif banc ar gyfer plentyn sy'n derbyn gofal. Rhaid sicrhau bod manylion cynilion y plentyn ar gael i Weithiwr Cymdeithasol y plentyn a'r Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol ar eu cais.

- [Ffurflen hawlio cyllid Gofalwr Maeth.docx](#)

7.2 TREULIAU A GWMPESIR GAN Y LWFANS

Er nad oes angen yswiriant cartref arbenigol arnoch i fod yn rhiant/rhieni maeth, byddwn yn disgwyl i chi hysbysu'ch cwmni yswiriant am eich rôl maethu ac rydym yn argymhell yn gryf eich bod yn siarad ag yswirwyr posibl am eich galwedigaeth i sicrhau nad ydych yn agored i unrhyw risg ddiangen.

Mae'r Rhwydwaith Maethu yn awgrymu 10 cwestiwn allweddol i'w gofyn i yswiriwr posibl:

- Rwy'n rhiant/rhieni maeth, a ydych chi'n cymhwyso unrhyw gyfyngiadau, gostyngiadau neu eithriadau ychwanegol i'm polisi?
- Ydych chi'n cynnwys eiddo fy mhlant maeth fel cynnwys fy nghartref? A oes unrhyw gyfyngiadau, gostyngiadau neu eithriadau ansafonol i hyn?
- A fydddech chi'n darparu yswiriant am unrhyw ddifrod damweiniol a achosir i'm hadeiladau a'm cynnwys gan blentyn maeth yn fy ngofal?
- A fydddech chi'n darparu yswiriant am unrhyw ddifrod bwriadol neu faleisus a achosir gan blentyn maeth yn fy ngofal? Os oes, beth fyddai'n ofynnol i mi ei ddarparu fel tystiolaeth i gefnogi fy nghyflwyniad hawliad?
- A oes angen i mi roi gwybod i chi pryd y byddaf yn derbyn lleoliadau newydd, neu pan fydd plant maeth yn gadael fy ngofal? Os felly, pa wybodaeth y bydddech angen i mi ei darparu a pha mor gyflym y gallech gadarnhau a oes darpariaeth ar gael?
- Os oes gan blentyn maeth gefndir troseddol neu gefndir o achosi difrod, oes angen i mi ddatgelu hyn i chi?
- Oes gennych chi gap ar faint o blant maeth y gallaf eu cael yn fy ngofal ar unrhyw un adeg?
- Beth yw eich proses hawlio ar gyfer delio â hawliadau yswiriant cartref rhiant/rhieni maeth?
- Oes gennych chi dîm sy'n deall fy rôl fel rhiant/rhieni maeth? Ydych chi'n deall y byddaf yn cael ymwelwyr galwedigaethol i'm cartref yn rheolaidd, fel Gweithwyr Cymdeithasol?
- A allaf gael cyngor penodol ar yswiriant cartref maeth ar unrhyw adeg yn ystod cyfnod fy mholisi?

7.3.1 PAM DDYLECH CHI OFYN Y CWESTIYNAU HYN?

Fel rhiant/rhieni maeth, yng ngolwg cwmni yswiriant, gall eich bod yn defnyddio'ch cartref fel safle busnes. Dyma pam ei bod hi'n arbennig o bwysig eich bod yn siarad ag unrhyw gwmnïau yswiriant posibl i ddeall yn iawn beth rydych chi wedi'ch diogelu amdano a beth nad ydych chi wedi'ch diogelu amdano.

Gyda yswiriant cartref safonol, efallai na fydd yn ddigon dweud wrth eich cwmni yswiriant eich bod yn maethu plant. Er efallai na fydd yn gwneud unrhyw wahaniaeth i'ch polisi na'ch premiwm, ac efallai y byddant yn nodi ar eich polisi mai dyma'ch galwedigaeth, efallai y byddwch yn canfod nad ydych wedi'ch diogelu am bethau rydych yn tybio y byddech wedi'ch diogelu rhagddynt. Dyma rai pethau penodol i feddwl amdanynt:

- **Eiddo plant maeth** – Efallai y bydd hyn yn ymddangos i chi fel rhan safonol o fod yn rhiant/rhieni maeth, ond mae angen i chi sicrhau bod unrhyw gwmni yswiriant yn ystyried bod eiddo eich plant maeth yn gynnwys eich cartref. Os na, ac os oes unrhyw golled neu ddifrod damweiniol i unrhyw un o'u heiddo, efallai na fydd eich cwmni yswiriant yn talu.
- **Difrod Bwriadol** – Efallai eich bod wedi cael plant maeth yn eich gofal o bryd i'w gilydd sydd wedi profi sefyllfaoedd gofidus sy'n golygu eu bod yn dangos arwyddion o ddieter; gan arwain atynt yn difrodi eich eiddo neu ddwyn eich cynnwys. Os yw'ch cwmni yswiriant yn ystyried bod plant maeth yn rhan o'ch teulu yn unig, mae'n debyg y bydd hyn yn golygu na fyddai unrhyw ddifrod a achosir ganddynt yn fwriadol, yn hytrach nag yn ddamweiniol, ac unrhyw ladrad neu ymgais i ladrata wedi'i gynnwys o dan eich polisi, felly efallai y byddwch allan o boced.
- **Gofynion hawlio** – Os gall cwmni yswiriant ymestyn eich polisi i gynnwys elfen o ddifrod bwriadol a gwarchodaeth rhag lladrad, dylech hefyd wirio gyda nhw beth fyddai'r gofynion i hawlio o dan yr adran hon o'r polisi. Efallai y byddai angen i chi gael rhif cyfeirnod trosedd ar gyfer unrhyw ddigwyddiadau o'r natur hon er mwyn bwrw ymlaen â'r hawliad. Rydym yn deall mai ychwanegu at gofnod troseddol ar gyfer eich plant maeth yw'r peth olaf yr hoffech ei wneud, felly mae'n werth gofyn y cwestiwn hwn i sicrhau mai dyma'r gwarchodaeth y byddech chi'n gallu, ac yn gyfforddus, hawlio arno. Mae darparwyr arbenigol a all gynnig polisïau lle nad oes angen cael rhifau cyfeirnod trosedd er mwyn prosesu hawliadau o'r natur hon.
- **Ymwybyddiaeth o'ch rôl a'r hyn y mae'n ei olygu** – Mae'n annhebygol y byddai darparwr yswiriant cartref safonol yn deall beth mae'n ei olygu i fod yn rhiant/rhieni maeth a'r prosesau rydych chi'n eu dilyn i dderbyn lleoliadau newydd. Efallai bod yswiriwr yn deall eich bod chi'n rhiant/rhieni maeth, ond fel amod o'r polisi, maen nhw'n gofyn i chi roi gwybod iddyn nhw am unrhyw leoliadau newydd rydych chi'n ystyried eu derbyn ac a oes ganddyn nhw gefndir troseddol neu hanes o achosi difrod.

8. Y Teulu Maeth, Amser Bwyd, Amser Gwely a Chwarae

8.1 Y TEULU MAETH

Bydd dod yn rhiant/rhieni maeth yn cael effaith sylweddol ar bawb sy'n byw gartref ac mae angen i bawb yn y cartref ymrwymo i faethu. Bydd y teulu cyfan yn rhan o'r penderfyniad i faethu ac mae'r broses asesu a'r hyfforddiant ar gael i blant rhiant/rhieni maeth. Mae'n rhaid i blant rhiant/rhieni maeth rannu eu rhieni, eu teganau a'u ffrindiau, yn ogystal ag ymdopi weithiau ag ymddygiad anodd a heriol. Er gwaethaf yr anawsterau hyn, mae llawer yn dweud bod y profiad o fod yn rhan o deulu maeth wedi cael effaith gadarnhaol arnynt ac wedi'u helpu i ddeall eraill yn well. Byddwn bob amser yn gwirio'r plant yn y cartref ac yn ceisio adborth i wneud yn siŵr bod eu barn yn cael ei chlywed a lle bo angen gweithredu arni er eu lles gorau.

Ey Nheulu Maeth: llawlyfr i feibion a merched rhiant/rhieni maeth - Cyhoeddiadau'r Rhwydwaith Maethu

8.2 AMSEROEDD PRYDAU BWYD

Wrth gwrs, mae'n bwysig eich bod yn rhoi diet iach i blant a phobl ifanc sy'n rhoi gwerth maethol iddynt, ac yn modelu bwyta'n iach. Mae amseroedd bwyd yn achlysuron cymdeithasol teuluol arwyddocaol ac mae llawer i'w ennill ohonynt. Efallai y bydd angen i chi hefyd ystyried dewisiadau crefyddol, diwylliannol a dietegol y plentyn a'i deulu geni. Dylid nodi hyn yn y cynllun lleoli. Am nifer o resymau, efallai bod y plant a'r bobl ifanc rydyn ni'n gofalu amdanynt wedi datblygu anawsterau mewn perthynas â'u harferion bwyta, a gall hyn fod yn eithaf cyffredin.

Fel canllaw i bob plentyn a pherson ifanc rydyn ni'n gofalu amdanynt nhw, dylech chi ystyried y canlynol:

- Modelu dewisiadau bwyta iach
- Darparu amseroedd rheolaidd ar gyfer prydau bwyd a byrbrydau
- Sicrhau fod cymeriant siwgr yn gyfyngedig
- Cyflwyno bwydydd newydd yn araf a bod yn barod am rywfaent o wrthwynebiad i unrhyw newidiadau
- Dysgu am y bwyd y mae plant a phobl ifanc yn ei hoffi
- Gwneud yn siŵr bod y plentyn yn yfed dŵr a hylifau'n rheolaidd, gan osgoi diodydd sy'n cynnwys llawer o siwgr
- Cael y plentyn/plant i helpu yn y paratoi a'r clirio

8.3 AMSEROEDD GWELY

Mae cwsg da yn bwysig ar gyfer lles corfforol ac emosiynol plant a phobl ifanc. Fodd bynnag, i rai plant rydyn ni'n gofalu amdany'n nhw, efallai nad ydyn nhw wedi arfer â threfn amser gwely ymlacioi a strwythuredig, neu efallai y byddan nhw'n cysylltu mynd i'r gwely â bod yn agored i niwed neu ofn. Yn ogystal, gall addasu i gartref newydd gyda gwahanol oedolion yn gofalu amdany'n nhw amharu ar eu patrwm cysgu a'i gwneud hi'n anodd iddyn nhw setlo i gysgu yn eich cartref i ddechrau.

Os oes gan y plentyn neu'r person ifanc rydych chi'n gofalu amdano drefn amser gwely strwythuredig eisoes, bydd o fudd cadw at hyn cymaint â phosibl, o leiaf yn y camau cychwynnol. Efallai bod ganddyn nhw degan cysur sy'n eu helpu i fynd i gysgu, dod i arfer â golau nos, os ydyn nhw'n ofni'r tywyllwch neu fwynhau straeon cyn iddyn nhw gysgu. Gall unrhyw wybodaeth y gallwch chi ei chael gan aelodau o'u teulu neu ofalwyr blaenorol, yn ogystal â'u gweithiwr cymdeithasol, fod o fudd mawr.

Mae angen gwahanol symiau o gwsg ar blant a phobl ifanc, yn ôl eu datblygiad a'u hoedran eu hunain. Efallai y byddwch yn ystyried y canlynol i helpu i sefydlu trefn amser gwely strwythuredig, neu batrymau cysgu effeithiol:

- Gall bath cynnes (nid poeth) helpu plentyn i ymlacio
- Sefydlu amgylchedd sy'n gyfeillgar i 'gwsg'; mae goleuadau pylu yn annog cynhyrchu'r hormon cysgu, melatonin
- Amserlenni rheolaidd yn ystod y dydd ac amser gwely
- Gwrthrychau diogelwch, gan gynnwys blancedi neu deganau meddal
- Cadw monitorau a dyfeisiau cyfrifiadurol allan o'u hystafelloedd gwely
- Osgoi caffein neu siwgr cyn mynd i'r gwely

Os ydych chi'n pryderu am drefn amser gwely'r plentyn neu'r person ifanc rydych chi'n gofalu amdano, ceisiwch gyngor. Mae canllawiau defnyddiol hefyd ar gael gan y sefydliad cwsg:

[Perffeithio Trefn Amser Gwely Eich Plentyn | Sefydliad Cwsg](#)

8.4 CHWARAE

Mae pwysigrwydd chwarae o fewn datblygiad unrhyw blentyn a pherson ifanc yn ffactor hollbwysig yn eu datblygiad a'u lles. Dysgir sgiliau iaith, emosiynol, creadigol a chymdeithasol trwy chwarae, yn ogystal â darparu hwyl, antur a chyfle i ddatblygu perthnasoedd. Efallai y byddwch yn gofalu am blant a phobl ifanc nad ydynt wedi cael cyfle i gymryd rhan mewn gweithgareddau chwaraeus. Gall chwarae ar eu pen eu hunain neu gydag eraill fod yn brofiad newydd iddynt ac efallai y bydd angen mwy o gefnogaeth ac anogaeth arnynt gennych chi. Cofiwch fod pob plentyn yn datblygu yn eu ffyrdd eu hunain ac yn eu hamser eu hunain; mae'n bwysig peidio â'u cymharu â phlant eraill ond ceisiwch gyngor ac arweiniad gan eich gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol os oes gennych unrhyw bryderon neu gwestiynau am chwarae plentyn.

Mae eich rôl fel rhiant maeth yn hanfodol wrth helpu plant i ddatblygu ymdeimlad o hunan, hwyl a'u galluoedd eu hunain ac mae yna lawer o weithgareddau y gallwch eu darparu i'w helpu i ddatblygu eu chwarae, gan gynnwys:

- Gweithgaredd corfforol i ddatblygu symudiad a chydlynid y corff fel gemau pêl, rhedeg a dawnsio
- Chwarae dychmygus gan gynnwys chwarae gyda doliau a phypedau, lluniadu a phaentio i helpu i ddatblygu dychymyg, creadigrwydd a mynegiant
- Chwarae cerddorol; bydd hyn yn helpu i ddatblygu sgiliau gwrando, rhythm a chlywed
- Gall gemau bwrdd ddatblygu sgiliau fel rhannu
- Darllen, rhannu ac actio straeon
- Archwilio'r amgylchedd allanol

9. Adolygiadau Blynyddol iechyd a diogelwch gartref

Rhaid i bob gwasanaeth maethu adolygu eu rhiant/rhieni maeth yn unol â deddfwriaeth, rheoliadau maethu a chanllawiau priodol. Bydd yr adolygiad yn ystyried a ddylai cymeradwyaeth rhiant/rhieni maeth barhau ac a ddylid gwneud unrhyw newidiadau i'w telerau cymeradwyo (os oes rhai wedi'u gosod).

Mae adolygiadau yn gyfle i ystyried y flwyddyn flaenorol, ymgynghori ag eraill, cydnabod yr hyn sydd wedi mynd yn dda, ac ystyried unrhyw heriau yn ogystal ag archwilio anghenion cymorth rhiant/rhieni maeth. Mae hefyd yn rhoi cyfle i gynnal adolygiad ffurfiol o faterion iechyd a diogelwch a hyfforddiant. Mae rheoliadau maethu yn ei gwneud yn glir bod yn rhaid i'r adroddiad adolygu cyntaf fynd yn ôl i'r panel. Ar ôl hynny, nid oes gofyniad cyfreithiol i adolygiad fynd yn ôl i'r panel, er y gall y gwasanaeth maethu ddewis gwneud hynny.

Mae'r egwyddorion canlynol yn berthnasol o ran adolygiadau blynyddol:

- Dylai gwasanaethau maethu gael polisi lleol a chanllawiau ymarfer clir mewn perthynas â sut maen nhw'n rheoli adolygiadau.
- Mae telerau cymeradwyo yn cael eu hadolygu er mwyn monitro unrhyw newidiadau mewn amgylchiadau, aelodau'r aelwyd, oedran ac ystod y plant sy'n derbyn gofal ac ati.
- Gall honiadau neu bryderon sbarduno'r angen am adolygiad yn ogystal ag unrhyw newid sylweddol yn yr aelwyd maethu, fel problem iechyd ddifrifol, profedigaeth, gwahanu neu ysgariad.
- Rhaid ysgrifennu adroddiad o'r adolygiad a'i rannu gyda'r rhiant/rhieni maeth a dylent gael y cyfle i gynnwys eu sylwadau eu hunain.
- Dylai adolygiad o leiaf geisio ac ystyried barn y rhiant/rhieni maeth, unrhyw blant mewn lleoliad yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, a Gweithiwr(wyr) Cymdeithasol y plant.
- Rhaid i wasanaethau maethu baratoi adroddiad ysgrifenedig yn nodi a yw'r rhiant/rhieni maeth yn addas i barhau i faethu, a yw eu haelwyd yn parhau i fod yn addas a bod telerau'r gymeradwyaeth yn parhau i fod yn briodol ac anfon hysbysiad ysgrifenedig at y rhiant/rhieni maeth.
- Lle mae gwasanaethau maethu yn penderfynu nad yw cymeradwyaeth yn addas, rhaid hysbysu'r rhiant/rhieni maeth am eu hawliau a'u hamserlenni i gyflwyno unrhyw sylwadau ysgrifenedig i'r darparwr gwasanaeth maethu.

Rheoliadau Paneli Maethu (Sefydlu a Swyddogaethau) (Cymru) 2018

Mae llawer o'n gwiriadau dilysrwydd dyladwy yn cael eu cwblhau ar yr un pryd â'ch adolygiad blynyddol. Mae hyn yn cynnwys gwiriadau ar yr amgylchedd rydych chi'n byw ynddo. Byddwn ni â diddordeb mewn sicrhau eich bod chi wedi ystyried pob agwedd ar eich bywyd wrth gwblhau eich cofnodion iechyd a diogelwch, gan gynnwys ystyried eich cartref, gardd a threfniadau trafnidiaeth, unrhyw eiddo gwyliau/carafán rydych chi'n berchen arno, ymwelwyr rheolaidd â'ch cartref ac anifeiliaid anwes y teulu. Bydd eich manylion DBS, yswiriant meddygol ac yswiriant cerbyd/treth hefyd yn cael eu gwirio. Dylid hysbysu eich Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol, heb oedi, am unrhyw newidiadau neu faterion sy'n codi y tu allan i'r broses adolygu flynyddol sy'n cael ei chynnal.

10. Hyfforddiant (cyflwyniad/gorfodol/ parhaus)

Bydd gwasanaeth Maethu Dewi Sant yn sicrhau bod unrhyw hyfforddiant (cyflwyniad, parhaus neu fel arall) yn cael ei ddarparu i riant/rhieni maeth yn unol â Fframwaith Sefydlu Gofal Cymdeithasol Cymru, Fframwaith Cymhwysedd Gofal Maeth a Chanllawiau Diogelu Cenedlaethol.

Mae gan Wasanaeth Maethu Dewi Sant drefniadau ar waith i fonitro ac adolygu'r gefnogaeth neu'r cyngor, yr hyfforddiant a'r wybodaeth a ddarperir i riant/rhieni maeth a darpar riant/rhieni maeth. Mae hyn yn bwydo i adolygiad Ansawdd Gofal statudol y darparwr.

Ystyrir bod cyfleoedd dysgu a datblygu yn sylfaen hanfodol i bob rhiant/rhieni maeth. Mae rhai canlyniadau wedi'u nodi yn y rheoliadau ac mae'n ofynnol eu diweddarau yn unol â pholisi lleol. Gall rhiant/rhieni maeth fod angen cyfleoedd dysgu a datblygu ychwanegol ar unrhyw adeg i sicrhau y gallant ddiwallu anghenion a nodwyd ar gyfer plant a phobl ifanc penodol yn eu gofal.

Yn ogystal â'n sesiwn sefydlu leol, sydd â'r nod o'ch helpu i ennill gwybodaeth ymarferol am ein polisïau a'n gweithdrefnau, mae'r rhestr ganlynol yn amlinellu ein fframwaith hyfforddi craidd. Bydd eich Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol yn gweithio'n agos gyda chi i sicrhau y gallwch gael mynediad a blaenoriaethu presenoldeb, a bydd yn ceisio adborth pan fydd cyrsiau wedi'u cwblhau. Rydym yn disgwyl, lle mae dau riant/rhieni maeth mewn cartref, i'r ddau fynychu cyrsiau.

- Cofnodi ac Adrodd (gan gynnwys defnyddio CHARMS)
- Cyfrinachedd a GDPR
- Diogelu
- Hyrwyddo Cydraddoldeb ac Amrywiaeth
- Datblygiad Plant
- Gofalu Diogelach a Honiadau
- Cefnogi Addysg a Datblygiad
- Gweithio gyda Theuluoedd Geni a Chofnodi Cyswllt
- Cyflwyno a Rhannu Gwybodaeth, gan gynnwys Diogelu Data
- Pontio i Blant a Phobl Ifanc

- Gwaith Taith Bywyd
- Iechyd a Llesiant
- Datblygu Sylfaen Ddiogel a Hyrwyddo Ymlyniad
- Rheoli Ymddygiad Heriol a Hyrwyddo Strategaethau Cadarnhaol
- Eiriolaeth a Hawliau Plant
- Iechyd a Diogelwch
- Cymorth Cyntaf

Mae'r cyfleoedd dysgu a datblygu hyn yn adeiladu ar sylfaen graidd ac yn adlewyrchu anghenion datblygu cyffredinol. Gall fod angen cyfleoedd dysgu a datblygu ychwanegol ar riant/rhieni maeth ar unrhyw adeg i sicrhau y gallant ddiwallu anghenion y plant a'r bobl ifanc yn eu gofal. Cydnabyddir y gallai fod angen cyfleoedd eraill y tu allan i'r fframwaith hwn i ddiwallu anghenion penodol.

- Symud Plant i Fabwysiadu
- Ail-riantu Therapiwtig Ymlyniad Uwch a Thrawma
- Diogelwch Digidol ac Ymwybyddiaeth o'r Cyfryngau Cymdeithasol
- Maethu Meibion a Merched a Chyfranogiad y Teulu Estynedig
- Gofalu am Blant a Phobl Ifanc ag Anghenion Ychwanegol
- Strategaethau Uwch i Reoli Ymddygiad Heriol
- Gofal Diogelach Uwch a Rheoli Risg
- Camfanteisio ar Blant
- Pan Fyddaf yn Barod - Hyrwyddo Byw'n Annibynnol gyda'r ardddegau
- Chwarae Therapiwtig
- Deall a gweithio gyda gofid seicolegol plant a phobl ifanc
- Gofalu amdanoch chi'ch hun a'ch gilydd
- Sylweddau a Chaethiwed
- Cam-drin domestig
- Llinellau Sirol
- Sgiliau Llys
- Cydraddoldeb ac Amrywiaeth

10.1 FFRAMWAITH DYSGU A DATBLYGU ÔL- GYMERADWYAETH AR GYFER RHIAINT/RHIENI MAETH

Efallai y bydd angen i riant/rhieni maeth gael mynediad at gyfleoedd dysgu a datblygu penodol i ddiwallu anghenion y plant sydd wedi'u lleoli gyda nhw neu eu datblygiad personol eu hunain. Gellir cael mynediad at y rhain ar unrhyw adeg yn ystod eu taith drwy'r Fframwaith Dysgu a Datblygu Ôl-Gymeradwyaeth. Gall y cyfleoedd penodol hyn gynnwys:

- Lleoliadau Plant a Rhieni
- Seibiannau Byr/Gofal Cymorth
- Rheoli trosglwyddiadau o ofal preswyl ac ail-uno â theulu geni
- Plant a Phobl Ifanc Di-gwmni sy'n Ymgeiswyr Lloches
- Radicaleiddio
- Gofalu am blant sydd wedi profi cam-driniaeth rhywiol
- Gofalu am blant ag anghenion penodol e.e. anableddau
- Meithrin Newidiadau
- Hyfforddi'r Hyfforddwyr
- Mentora Cyfoedion
- Cyfeiriadedd rhywiol ac ymwybyddiaeth o hunaniaeth rhywedd
- Rhyw a pherthnasoedd

[Cymwyseddau ar gyfer rhiant/rhieni maeth .docx](#)

[Archifau Modiwlau E-ddysgu - AFKA Cymru](#)

[10-LD-Fframwaith_E-1.pdf](#)

11. Cofnodi a Rhannu Gwybodaeth

Mae cadw cofnodion cronolegol clir a chywir yn rhan allweddol o rôl rhiant/rhieni maeth. Mae'r cofnodion a gedwir yn eiddo i'r gwasanaeth maethu, a gall plant naill ai ofyn am eu darllen yn awr neu'n ddiweddarach, fel oedolion. Maent hefyd yn darparu gwybodaeth y gall rhiant/rhieni maeth ei defnyddio mewn cyfarfodydd adolygu.

Dylai cofnodion alluogi plentyn i ddeall ei hun a'i orffennol. Gallant hefyd fod yn ddefnyddiol i'r plentyn yn ddiweddarach mewn bywyd pan fyddant eisiau/yn gallu deall mwy am eu profiadau plentynod a'u taith bywyd. Felly mae'n hollbwysig, fel rhiant/rhieni maeth, eich bod chi'n cyfrannu at y cofnodion hyn ac yn cadw cofnod dyddiol o ddigwyddiadau am yr holl blant/pobl ifanc sydd wedi'u lleoli gyda chi.

Mae cofnodion hefyd yn helpu i sicrhau bod sefyllfaoedd yn cael eu deall yn glir a gall hyn helpu os gwneir honiadau yn eich erbyn. Gellir eu defnyddio hefyd i gyfrannu at wrandawriad Llys neu i wneud penderfyniadau pwysig am y plentyn/person ifanc.

Ceisiwch ysgrifennu pethau cyn gynted ag y maent yn digwydd, gan gynnwys y dyddiad a'r amser, pwy oedd yn bresennol a beth yn union a ddywedwyd. Dylai nodiadau fod yn fyr ac yn berthnasol.

Dylai cofnodion achos adlewyrchu bywydau plant a sut rydych chi'n cefnogi'r plentyn. Dylent adlewyrchu cyflawniadau plentyn a chysylltu'n glir â'r cynlluniau ar gyfer eu dyfodol. Dylai cofnodion helpu plentyn i ddeall eu hanesion, eu cefndir a'u profiadau. Maent yn gallu eu gweld, eu herio neu gyfrannu atynt fel y dymunant, gyda chefnogaeth briodol.

Os ydych chi'n meddwl bod rhywbeth mor sensitif fel na ddylai'r person ifanc weld yr hyn rydych chi'n mynd i'w ysgrifennu, dylech chi gysylltu â'ch Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol i siarad am hyn a sut y dylid cofnodi hyn.

Bydd y Gwasanaeth Maethu yn rhoi cofnodion electronig i chi y byddwch yn eu cwblhau ar gyfer pob plentyn/person ifanc yn eich gofal. Rydym yn defnyddio system o'r enw CHARMS sy'n ein helpu i drefnu ein cofnodion gwasanaeth a'n cyfathrebiadau tra hefyd yn cadw cofnodion yn ddiogel ac mewn trefn gronolegol. Mae'r system yn cefnogi fframwaith ymarfer y gwasanaeth yn y ffordd mae wedi'i sefydlu. Byddwch yn derbyn hyfforddiant er mwyn gwneud y defnydd gorau ohono yn eich rôl. Bydd eich Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol yn gwirio'ch cofnodion yn rheolaidd yn ystod cyfarfodydd goruchwyllo ac yn defnyddio'r wybodaeth ar CHARMS i lunio adroddiadau a gwybodaeth ar gyfer eich Adolygiad Blynyddol. Darperir hyfforddiant CHARMS i sicrhau y gallwch ddefnyddio'r system yn effeithiol ac yn effeithlon.

Byddem yn eich annog i ddefnyddio dyddiadur i gofnodi apwyntiadau, cyfarfodydd a threfniadau gan gynnwys unrhyw weithgareddau hamdden y mae'r plentyn neu'r person ifanc yn cymryd rhan ynddynt.

11.1 BETH I'W GOFNODI

- Cyswllt - gyda theulu/eraill y plentyn, sut oedd y plentyn, sut oedd y teulu/eraill, pryd wnaethon nhw ddim troi i fyny ac unrhyw reswm a roddwyd.
- Manylion ymweliadau, cyfarfodydd â Gweithwyr Cymdeithasol neu weithwyr proffesiynol eraill ac ymateb y plentyn os o gwbl.
- Ysgol/meithrinfa/lleoliad addysgol - unrhyw sgysiau pwysig sydd gennych gyda'r ysgol, noson agored, pryderon neu bethau da.
- Dyddiadau apwyntiadau meddygol neu ddeintyddol a thriniaeth a roddwyd. Cynhwyswch ddyddiadau apwyntiadau a ganslwyd neu a ail-drefnwyd.
- Dyddiadau a mathau o imiwneiddio.
- Dyddiad, math a hyd unrhyw salwch.
- Manylion unrhyw ddamweiniau neu anafiadau, pa mor fach bynnag y bônt. Enwch unrhyw dystion a'r camau a gymerwyd. Cofnodwch yr amser, y dyddiad ac enw'r Gweithiwr Cymdeithasol y rhoddir gwybod am unrhyw ddigwyddiadau iddo.
- Sylwadau y mae'r plentyn yn eu gwneud sy'n peri pryder i chi, cofnodwch y rhain gan ddefnyddio geiriau'r plentyn ei hun.
- Manylion ymddygiad y plentyn sy'n peri pryder. Cofnodwch eu hymddygiad gwirioneddol, beth ddigwyddodd cyn yr ymddygiad a sut y gwnaethoch chi ddelio ag ef.

- Unrhyw welliannau cadarnhaol, cyflawniadau a digwyddiadau arwyddocaol i'r plentyn.
- Dyddiadau pan fydd y plentyn i ffwrdd o'r cartref maeth – gyda theulu, ffrindiau, tripiâu ysgol, cyflwyniadau i rieni newydd.
- Os bydd y plentyn/person ifanc yn mynd ar goll.
- Manylion yr adegau pan mae'r plentyn gyda rhieni eraill fel gwarchodwyr plant a phwy oedden nhw.
- Unrhyw ymwneud â'r Heddlu.
- Manylion unrhyw ladrad neu ddifrod a achoswyd gan y plentyn.
- Manylion unrhyw ddigwyddiadau penodol e.e. os yw'r plentyn yn mynd ar goll, digwyddiadau neu newidiadau yn amgylchiadau eich aelwyd. Cynhwyswch unrhyw gwynion neu anghytundebau gyda'r plentyn neu ei deulu.
- Unrhyw gerrig milltir arwyddocaol yn natblygiad y plentyn fel ei air cyntaf neu ei gamau cyntaf.
- Unrhyw ddigwyddiad neu wybodaeth arwyddocaol arall.

11.2 COFNODION - PLANT A PHOBL IFANC

Pan fydd plentyn/person ifanc yn cael ei leoli gyda chi, bydd Gweithiwr Cymdeithasol y plentyn yn rhoi'r canlynol i chi:

- Cynllun Lleoli (a fydd yn cael ei ddatblygu ar ôl ymgynghori â chi)
- Cynllun Gofal a Chymorth, gan gynnwys unrhyw asesiadau risg
- Cynllun Gofal Iechyd a Thriniaeth
- Cynllun Addysg Personol
- Nodiadau o Adolygiadau Derbynwyr Gofal

Os oes unrhyw adolygiadau pellach ynghylch cynnydd y plentyn/person ifanc, dylech fynychu'r adolygiad a derbyn copïau o'r cofnodion. Dylid cadw copïau o'r holl ddogfennau hyn fel rhan o gofnodion y plentyn.

Dylech ofyn i'r plentyn am ei farn, ei ddymuniadau a'i deimladau a sicrhau bod ei lais yn cael ei glywed wrth gynllunio gofal a chymorth. Dylid dweud wrthynt hefyd pryd nad yw hyn yn bosibl a pham.

Dylid cadw pob cofnod yn ddiogel, boed ar bapur neu'n electronig, a dylid anfon negeseuon electronig (e.e. e-byst) mewn ffordd ddiogel er mwyn cadw eu natur gyfrinachol a phroffesiynol. Efallai y bydd angen i chi rannu gwybodaeth gyfyngedig gydag aelodau agos o'r teulu a'ch plant eich hun yn dibynnu ar eu hoedran a'u dealltwriaeth. Os ydych chi'n ansicr faint i'w rannu, gofynnwch i Weithiwr Cymdeithasol y plentyn a/neu'r Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol.

Gallwch rannu gwybodaeth sylfaenol gyda meddygon, ymwelwyr iechyd ac ati, ond os oes angen rhagor o wybodaeth arnyn nhw nad ydych chi'n siŵr a allwch chi ei rannu, rhowch fanylion cyswllt y Gweithiwr Cymdeithasol iddyn nhw. Os yw gweithwyr proffesiynol yn ymweld â'r plentyn/person ifanc gartref, dylech ofyn am weld eu cerdyn adnabod. Pryd bynnag y rhennir gwybodaeth bersonol gyda pherson neu asiantaeth arall, dylid ei chofnodi bob amser a dweud pam. Os ydych chi'n mynychu cyfarfod a bod gwybodaeth yn cael ei rhannu gyda chi, gwnewch yn siŵr eich bod chi'n gwybod a allwch chi rannu'r wybodaeth hon gyda'r plentyn, y person ifanc neu'r rhieni cyn rhannu'r wybodaeth. Ar adegau mae rhannu gwybodaeth yn effeithiol yn hanfodol ar gyfer nodi unrhyw angen yn gynnar.

11.3 COFNODION RHIANT/RHIENI MAETH

Mae'n ofynnol i chi gadw gwybodaeth gan gynnwys eich asesiad ffurflen F a'ch Cytundeb Gofal Maeth, cofnodion cyfarfodydd goruchwyllo, eich asesiadau risg Gofal Diogel ac Iechyd a Diogelwch, rhestr o'r plant rydych chi wedi gofalu amdanynt yn ogystal â'ch cofnodion hyfforddi a datblygu cyfredol a chofnod o unrhyw honiadau a wnaed yn eich erbyn.

Rhaid cadw'r cofnodion hyn am o leiaf 10 mlynedd ar ôl y dyddiad y mae eich cymeradwyaeth yn dod i ben.

11.4 DIOGELU A DEDDF DIOGELU DATA GDPR/ 2018

Mae Gwasanaethau Maethu Dewi Sant yn defnyddio cronfa ddata electronig sy'n cydymffurfio â gofynion GDPR ar gyfer cadw a rheoli cofnodion. Mae'n cefnogi cyfathrebu amser real, sy'n galluogi rheoli gwybodaeth gronolegol o fewn system ddiogel ac amddiffynol. Gellir uwchlwytho a storio gwybodaeth, gan gynnwys ffotograffau, yn ddiogel. Nid yw'r GDPR a Deddf Diogelu Data 2018 yn atal, nac yn cyfyngu, ar rannu gwybodaeth at ddibenion cadw plant a phobl ifanc yn ddiogel.

Er mwyn rhannu gwybodaeth yn effeithiol:

- dylai pob ymarferydd fod yn hyderus ynghylch yr amodau prosesu, sy'n caniatáu iddynt storio a rhannu'r wybodaeth sydd ei hangen arnynt i gyflawni eu rôl diogelu. Yn aml, bydd gwybodaeth sy'n berthnasol i ddiogelu yn ddata a ystyrir yn 'ddata personol categori arbennig' sy'n golygu ei fod yn sensitif ac yn bersonol.
- lle mae angen i ymarferwyr rannu data personol categori arbennig, dylent fod yn ymwybodol bod Deddf Diogelu Data 2018 yn cynnwys 'diogelu plant ac unigolion sydd mewn perygl' fel amod sy'n caniatáu i ymarferwyr rannu gwybodaeth heb ganiatâd
- gellir rhannu gwybodaeth yn gyfreithiol heb ganiatâd, os nad yw ymarferydd yn gallu, na ellir disgwyl yn rhesymol iddo gael caniatâd gan yr unigolyn, neu os gallai cael caniatâd roi plentyn mewn perygl.

- gellir rhannu gwybodaeth bersonol berthnasol yn gyfreithlon os mai'r bwriad yw cadw plentyn neu unigolyn sydd mewn perygl yn ddiogel rhag esgeulustod neu niwed corfforol, emosiynol neu feddyliol, neu os yw'n amddiffyn eu lles corfforol, meddyliol neu emosiynol.

Cofiwch nad yw'r Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol (GDPR), Deddf Diogelu Data 2018 a chyfraith hawliau dynol yn rhwystr i rannu gwybodaeth sy'n gyfiawn ond yn darparu fframwaith i sicrhau bod gwybodaeth bersonol am unigolion byw yn cael ei rhannu'n briodol.

11.4.1 TORRI CYFRINACHEDD

Os caiff data personol ei rannu heb ganiatâd y person neu pan nad oedd sail gyfreithiol dros y rhannu, bydd y Gwasanaeth Maethu yn cynnal ymchwiliad i'r amgylchiadau.

Caiff torri cyfrinachedd ei gymryd o ddifrif bob amser a gallant arwain at gymryd camau gweithredu a fydd yn debygol o gynnwys adolygu eich cymeradwyaeth.

11.4.2 EGWYDDORION ARFER DA

1. Byddwch yn agored ac yn onest gyda'r unigolyn (a/neu ei deulu lle bo'n briodol) o'r cychwyn cyntaf, ynglŷn â pham, beth, sut a gyda phwy y bydd gwybodaeth yn cael ei rhannu, neu y gellid ei rhannu, a cheisiwch eu cytundeb, oni bai ei bod yn beryglus neu'n amhriodol gwneud hynny.
2. Ceisiwch gyngor gan ymarferwyr eraill, neu'ch arweinydd llywodraethu gwybodaeth, os oes gennych unrhyw amheuaeth ynghylch rhannu'r wybodaeth dan sylw, heb ddatgelu hunaniaeth yr unigolyn lle bo modd.
3. Lle bo modd, rhannwch wybodaeth gyda chaniatâd, a lle bo modd, parchwch ddymuniadau'r rhai nad ydynt yn cydsynio i gael eu gwybodaeth wedi'i rhannu. O dan y GDPR a Deddf Diogelu Data 2018 gallwch rannu gwybodaeth heb ganiatâd os oes sail gyfreithlon i wneud hynny yn eich barn chi, fel lle gallai diogelwch fod mewn perygl. Bydd angen i chi seilio'ch barn ar ffeithiau'r achos. Pan fyddwch chi'n rhannu neu'n gofyn am wybodaeth bersonol gan rywun, byddwch yn glir ynglŷn â'r sail rydych chi'n gwneud hynny arni. Lle nad oes gennych ganiatâd, byddwch yn ymwybodol nad yw'r unigolyn efallai yn disgwyl i wybodaeth gael ei rhannu.
4. Ystyriwch ddiogelwch a lles: seiliwch eich penderfyniadau rhannu gwybodaeth ar ystyriaethau diogelwch a lles yr unigolyn ac eraill a allai gael eu heffeithio gan eu gweithredoedd.

5. Angenrheidiol, cymesur, perthnasol, digonol, cywir, amserol a diogel: gwnewch yn siŵr bod y wybodaeth rydych chi'n ei rhannu yn angenrheidiol at y diben yr ydych chi'n ei rhannu ar ei gyfer, ei bod yn cael ei rhannu dim ond gyda'r unigolion hynny sydd angen ei chael, ei bod yn gywir ac yn gyfredol, ei bod yn cael ei rhannu'n amserol, a'i bod yn cael ei rhannu'n ddiogel (gweler egwyddorion).

6. Cadwch gofnod o'ch penderfyniad a'r rhesymau drosto – boed i rannu gwybodaeth ai peidio. Os penderfynwch rannu, yna cofnodwch yr hyn rydych wedi'i rannu, gyda phwy ac at ba ddiben.

11.4.3 HYFFORDDIANT

Byddwn yn darparu hyfforddiant ynghylch cofnodi, diogelu data a rhannu gwybodaeth. Os oes unrhyw beth nad yw'n glir, dylech geisio cyngor gan eich Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol a/neu Weithiwr Cymdeithasol plant.

11.5.1 DIGWYDDIADAU I'W HYSBYSU

- Marwolaeth plentyn
 - Damwain neu anaf difrifol i blentyn sydd wedi'i leoli gyda rhiant/rhieni maeth
 - Achos yng nghartref rhiant/rhieni maeth o unrhyw glefyd heintus sydd, ym marn meddyg teulu sy'n mynychu'r cartref, yn ddigon difrifol i gael ei hysbysu.
-
- Unrhyw atgyfeiriad at y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd yn unol â Deddf Diogelu Grwpiau Agored i Niwed 2006
 - Honiad bod plentyn sydd wedi'i leoli gyda rhiant/rhieni maeth wedi cyflawni trosedd difrifol
 - Unrhyw ddigwyddiad a adroddir i'r heddlu sy'n ymwneud â phlentyn sydd wedi'i leoli gyda rhiant/rhieni maeth
 - Unrhyw ddigwyddiad lle mae plentyn wedi'i leoli gyda rhiant/rhieni maeth yn absennol heb ganiatâd
 - Unrhyw gŵyn neu honiad difrifol am unrhyw riant/rhieni maeth a gymeradwywyd gan y darparwr gwasanaeth
 - Cychwyn a chanlyniad unrhyw ymholiad amddiffyn plant sy'n ymwneud â phlentyn sydd wedi'i leoli gyda rhiant/rhieni maeth
 - Unrhyw ddigwyddiad o gamfanteisio rhywiol neu droseddol ar blant neu unrhyw gamfanteisio rhywiol neu droseddol a amheuir ar blant

12. Gweithio Gyda Theuluoedd Geni

Mae cyswllt yn air cyfreithiol a ddefnyddir yn aml gan oedolion wrth wneud penderfyniadau ynghylch plant a phobl ifanc mewn gofal yn aros mewn cysylltiad â'u teulu. Gall hyn gynnwys ymweld â'u teulu, siarad ar y ffôn, ysgrifennu llythyrau neu anfon anrhegion neu gardiau. Bydd Cynllun Gofal a Chymorth y plentyn yn pennu pwy all plentyn ei weld, am ba hyd, a ble a phryd y bydd yn digwydd.

Lle bo'n briodol, mae cyswllt rheolaidd yn rhoi ymdeimlad parhaus o hunaniaeth i blant a phobl ifanc, yn ogystal â theimladau o sefydlogrwydd a diogelwch. Fodd bynnag, fel rhiant/rhieni maeth, gall hyn yn aml beri heriau.

I rieni geni, gall cyswllt eu helpu i deimlo'n dawel eu meddwl ynghylch sefyllfa newydd y plentyn ac i gydnabod eu cysylltiad eu hunain â'r plentyn a'r cysylltiad rhwng y plentyn a'r rhiant/rhieni maeth. Gall hefyd eu helpu i dderbyn penderfyniad y llys ynghylch ble a gyda phwy y dylai'r plentyn fyw.

Mae'n debygol y bydd gan deulu geni'r plentyn rôl ym mywyd plentyn bob amser. Bydd llawer o blant yn meddwl amdanynt bob dydd. Lle bu cam-drin ac esgeulustod, gall y meddyliau hyn fod yn ofidus, ond bydd eu teulu cyntaf yn parhau i fod yn rhan bwysig o fyd mewnol a hunaniaeth plentyn. Gall cyswllt sicrhau plant bod aelodau eu teulu yn iawn ac yn dal i ofalu amdanynt. Gall eu helpu i brosesu pam nad ydynt yn byw gyda nhw mwyach a dod i delerau â'u gorffennol. Gall eu helpu i barhau i ddatblygu perthnasoedd â brodyr a chwiorydd a'u rhwydwaith teuluol ehangach, a all fod yn arbennig o bwysig iddynt wrth iddynt fynd yn hŷn.

12.1 HAWL RHINI GENI MEWN GOFAL MAETH

Fel rhan o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, mae'n ofynnol i awdurdodau lleol, ac yn eu tro, asiantaethau maethu annibynnol, gefnogi a hyrwyddo cyswllt â theuluoedd geni, oni bai nad yw er lles gorau'r plentyn. Mae rhieni geni yn elwa o'r sicrwydd bod eu plentyn yn cael ei ofalu amdano, felly mae cynnal cyswllt drwy gydol y lleoliad maethu yn caniatáu iddynt barhau a datblygu eu perthynas.

Bydd faint a natur y rhyngweithio y mae teuluoedd geni yn ei gael â'u plentyn tra byddant mewn gofal maeth yn amrywio o achos i achos. Ar gyfer plant iau, gall lefel y cyswllt fod yn uchel, er mwyn cynnal y berthynas ymlyniad, tra efallai y bydd angen llai o gyswllt ar blentyn yn ei arddegau. Bydd hyn bob amser yn cael ei benderfynu gan yr awdurdod lleol a Gweithwyr Cymdeithasol.

Mae angen i riant/rhieni maeth gefnogi'r berthnasoedd rhwng plant maeth a'u teulu geni ac fe'u hanogir i gymhwyso'r egwyddorion a'r arferion canlynol.

12.2 SIARAD YN GADARNHAOL AM DEULU'R PLENTYN MAETH

Un o'r ffyrdd pwysicaf o gefnogi cyswllt plentyn maeth â'i deulu geni yw siarad yn gadarnhaol amdanynt. Efallai bod amgylchiadau wedi arwain at roi eich plentyn maeth yn y system ofal nad ydych chi'n cytuno â nhw – fodd bynnag, fel riant/rhieni maeth, eich gwaith chi yw amddiffyn y plentyn yn eich gofal rhag y digwyddiadau hyn a chanolbwyntio ar y pethau cadarnhaol.

Bydd hyn yn helpu i gryfhau'r cysylltiad rhwng y plentyn neu'r person ifanc a'i deulu, a gallai helpu i weithio tuag at ailuno, os mai dyma'r nod.

12.3 DYSGU PETHAU AMDANYN NHW

Gwnewch ymdrech gydlynol i ddysgu am deulu'r plentyn. Beth maen nhw'n hoffi ei wneud? Sut olwg sydd ar y goeden deulu – pwy sydd â pherthnasoedd pwysig? Pa fath o hobïau, gweithgareddau cymdeithasol neu ddiwylliannol maen nhw'n eu hoffi? Bydd bod â diddordeb a chwilfrydedd yn rhoi cyfleoedd da i chi ar gyfer pynciau sgwrsio mewn cyfarfodydd a bydd yn eich helpu i uniaethu â'ch plentyn maeth hefyd.

12.4 MONITRO NEWIDIADAU YMDDYGIAD

Mae'n gyffredin i blant maeth arddangos newidiadau ymddygiad cyn ac ar ôl ymweliadau â'u rhieni geni. Gall yr ymweliadau hyn sbarduno teimladau o siom, tristwch neu golled, ond gallant hefyd ysgogi teimladau o ddicter a dryswch ynghylch pam eu bod wedi'u gwahanu.

Mae'n bwysig bod newidiadau ymddygiad yn cael eu cydnabod a'u hadrodd i Weithwyr Cymdeithasol fel y gellir eu rheoli'n ofalus. Dylid dilysu teimladau'r plentyn yn dilyn ymweliadau teulu geni bob amser wrth gefnogi ffyrdd o fynegi'r teimladau hyn yn briodol.

12.5 PARATOI YMLAEN LLAW AR GYFER YMWELIADAU

Mae agor y llinellau cyfathrebu cyn ymweliadau yn bwysig, fel y gall y plentyn maeth drafod ei ddymuniadau a'i deimladau ymlaen llaw. Cyngor da yw peidio â thybio eich bod chi'n gwybod beth mae eich plentyn maeth yn ei deimlo – a bod yn ymwybodol y gall ei emosiynau newid dros amser.

Bydd paratoi ar gyfer ymweliadau yn amrywio i bob plentyn – er enghraifft, efallai y byddant yn gweld gwerth mewn gwybod dyddiad y cyfarfod ymlaen llaw er mwyn iddynt allu paratoi, ond gallent hefyd ddod yn bryderus am hyn os ydynt yn gwybod gormod ymlaen llaw.

12.6 RHEOLI AILUNO

Mewn llawer o leoliadau maethu, y nod terfynol yw ailuno. Mae hyn yn cyfeirio at pan fydd y plentyn maeth yn cael ei roi yn ôl yng ngofal y rhieni geni, ei deulu neu'r gwarcheidwaid, ac mae fel arfer yn fwy cyffredin mewn lleoliadau brys neu leoliadau tymor byr. I'r plentyn maeth a'r riant/rhieni maeth, gall ailuno gyflwyno emosiynau cymysg a chymhleth. Efallai y bydd gan eich plentyn maeth amheuan ynghylch cael ei ailuno â'i rieni geni, ac efallai y byddwch yn ei chael hi'n anodd ffarwelio. Gall ein Pontio Therapiwtig gynorthwyo i reoli'r teimladau hyn a helpu i'w wneud yn symudiad cadarnhaol, i bawb dan sylw.

12.6 RHEOLI AILUNO

Er bod llawer o rieni geni yn teimlo diolchgarwch a pharch tuag at riant/rhieni maeth am ofalu am eu plant, mae yna hefyd deuluoedd geni sy'n profi anawsterau a all amlygu eu hunain mewn dicter a chenfigen.

Rhaid i gyswllt adlewyrchu beth sydd er lles gorau'r plentyn bob amser. Bydd deall sut mae'r rhiant geni yn teimlo a chydabod y golled y maent yn ei hwynebu yn helpu i osgoi gwrthdaro a chadw'r ffocws ar y plentyn. Mae cyfathrebu effeithiol yn hanfodol. Ceisiwch fod yn agored ac yn onest gyda rhieni ynghylch manteision glynw wrth drefniadau cyswllt ar gyfer y plentyn. Gall helpu plant i greu naratif am eu gorffennol a bod yn agored ac yn onest gyda nhw eu helpu i deimlo'n ddiogel yn eu hunaniaeth a'u bywyd newydd.

Fel rhiant/rhieni maeth, byddwch yn cael eich cefnogi a'ch hyfforddi i ddeall sut i reoli'r rhyngweithiadau hyn a sicrhau nad ydynt yn cael eu hadlewyrchu ar y plentyn maeth. Mae angen iddynt ystyried eu teulu maeth a'u teulu geni yn yr un tîm, os ydynt yn profi unrhyw elyniaeth gallai hyn arwain at iddynt deimlo gorfodaeth i ddewis ochr.

13. Gweithio, mewn partneriaeth â'r Rhwydwaith Proffesiynol

13.1 GWEITHIWR CYMDEITHASOL

Bydd gan bob plentyn/person ifanc sy'n cael ei roi mewn gofal maeth Weithiwr Cymdeithasol, a gyflogir gan yr Awdurdod Lleol. Weithiau cyfeirir atynt fel y Gweithiwr Cymdeithasol Awdurdod Lleol (GCALI).

Eu rôl yw:

1. Asesu anghenion plentyn.
2. Datblygu perthynas â'r plentyn.
3. Cydlyn Cynllun Gofal a Thriniaeth y plentyn a sicrhau ei fod yn cael ei adolygu'n rheolaidd ac yn drylwyr.
4. Gweithio gyda chi, y plentyn a theulu'r plentyn.
5. Rhannu gwybodaeth gyda chi.
6. Nodi a rheoli risgiau, mewn partneriaeth â chi a gweithwyr proffesiynol eraill, gan weithredu er budd gorau'r plentyn.
7. Cael adnoddau addas i sicrhau bod anghenion y plentyn yn cael eu diwallu.
8. Ymweld â'r plentyn yn y cartref maeth o fewn wythnos i'r lleoliad ac yna o leiaf bob chwe wythnos am y flwyddyn gyntaf neu ymweld yn unol â'r Cynllun Gofal a Chymorth. Wedi hynny, lle bwriedir i'r lleoliad bara nes bod y plentyn yn 18 oed, ar gyfnodau o ddim mwy na thri mis, ac mewn unrhyw achos arall, ar gyfnodau o ddim mwy na chwe wythnos.
9. Mae Gweithwyr Cymdeithasol yn gweithio gyda'r teulu cyfan, nid y plentyn/plant yn unig, ac er mai lles y plentyn yw eu prif bryder, mae'n rhaid iddynt gydbwysu hyn â dymuniadau ac anghenion y rhieni.

Os ydych chi, neu'r plentyn rydych chi'n gofalu amdano, yn cael unrhyw anawsterau i gysylltu â'r Gweithiwr Cymdeithasol, mae'n bwysig rhoi gwybod i'ch Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol fel y gallant weithio i geisio datrys hyn.

13.2 Y SWYDDOG ADOLYGU ANNIBYNNOL

Bydd gan bob plentyn neu berson ifanc sy'n cael ei leoli mewn gofal maeth Swyddog Adolygu Annibynnol (IRO). Lle bynnag y bo'n bosibl, bydd yr IRO yn cwrdd â'r plentyn cyn yr Adolygiad Derbyn Gofal cyntaf.

Dylai grwpiau o frodyr a chwiorydd, p'un a ydynt wedi'u lleoli gyda'i gilydd ai peidio, fel arfer gael yr un IRO a fydd yn cael ei ddyrannu am y cyfnod y bydd y plentyn yn derbyn gofal.

Mae gan yr IRO ddwy rôl:

- Monitro achos plentyn yn barhaus.
- Cadeirio Adolygiad Plentyn sy'n Derbyn Gofal.

Gallant fod yn ffynhonnell gymorth ddefnyddiol i chi, os nad yw cynlluniau ar gyfer plentyn yn mynd fel y dylent, er mai Gweithiwr Cymdeithasol y plentyn sy'n parhau i fod yn gyfrifol yn y pen draw.

13.3 ADDYSG

Mae gan bob ysgol athro/athrawes dynodedig ar gyfer plant mewn gofal, ac mae ganddyn nhw ddyletswydd benodol o ran sicrhau bod prosesau diogelu yn cael eu trin. Byddwch chi'n gweithio gyda'r lleoliadau addysgol i wneud yn siŵr bod y plentyn yn cael ei gefnogi ac yn cyflawni'r hyn y dylai ei gyflawni o safbwynt addysgol a chymdeithasol, o fewn eu lleoliad addysg. Bydd y berthynas rydych chi'n ei datblygu gydag athro/athrawesau ystafell ddosbarth y plentyn yn arwyddocaol i'r plentyn a bydd yn galluogi cyfathrebu effeithiol.

13.4 AD LITEM GWARCHEIDWAD

Penodir Gwarcheidwad gan y llys o CAFCASS (Llys a Gwasanaeth Cymorth Plant a Theuluoedd) pan fyddant eisiau barn annibynnol ar yr hyn sydd wedi bod yn digwydd a'r hyn a ddylai ddigwydd ym mywyd y plentyn. Gallant hefyd fod yn rhan o achosion mabwysiadu.

Dylech annog y plentyn i rannu ei farn, yn enwedig am ei ddyfodol a chael ei gefnogi i dreulio amser gyda'r gwarcheidwad a benodwyd fel bod y

Gwarcheidwad yn gallu adrodd stori'r plentyn yn y llys os nad yw'r plentyn yn gallu gwneud hyn ei hun.

13.5 YMWELYDD ANNIBYNNOL

Mae gan yr Awdurdod Lleol sy'n gofalu am blentyn ddyletswydd i benodi person i fod yn Ymwelydd Annibynnol i'r plentyn lle mae'n ymddangos iddynt y byddai er lles gorau'r plentyn i wneud hynny. Bydd gan yr Ymwelydd Annibynnol ddyletswydd i ymweld â'r plentyn yn rheolaidd a chynnal cyswllt pellach, dros y ffôn neu drwy lythyr yn ôl yr angen.

Mae Ymwelwyr Annibynnol yn arbennig o bwysig lle nad oes gan blant gysylltiad ag unrhyw aelod o'u teulu. Prif bwrpas yr ymweliadau a'r cysylltiadau fydd dod yn ffrindiau â'r plentyn a rhoi cyngor a chymorth yn ôl yr angen.

13.6 EIRIOLWR

Person a benodir i siarad ar ran person arall a/neu i'w cefnogi. Dylai pob plentyn sy'n Derbyn Gofal gael gwybodaeth am sut i gael mynediad at Eiriolwr. Dylai Swyddogion Adolygu Annibynnol y plentyn hefyd sicrhau bod yr wybodaeth hon ar gael i'r plentyn a chynorthwyo'r plentyn i nodi a phenodi Eiriolwr addas yn ôl yr angen.

13.7 GWASANAETH IECHYD MEDDWL PLANT A PHOBL IFANC (CAMHS)

Mae'r Gwasanaeth Iechyd Plant a Phobl Ifanc yn derbyn atgyfeiriadau ar gyfer Plant sy'n Derbyn Gofal. Gall rhai o'r plant hyn, oherwydd eu profiadau, fod â phroblemau iechyd emosiynol a meddyliol. Eich rôl chi fydd tynnu sylw at unrhyw faterion sy'n peri pryder am blentyn/person ifanc a allai arwain at yr angen i'w atgyfeirio at y gwasanaeth hwn. Gwneir yr atgyfeiriad gan Weithiwr Cymdeithasol y plentyn. Os oes angen y gwasanaeth, dylech sicrhau bod apwyntiadau'n cael eu cadw a gweithio gyda gweithwyr proffesiynol o'r gwasanaeth.

13.8 NYRS PLANT MEWN GOFAL

Fel arfer, rheolir anghenion gofal iechyd plentyn drwy'r Meddyg Teulu er bod plant mewn gofal hefyd yn cael eu penodi i nyrs arbenigol sy'n ymwneud â monitro, adolygu a chydlynu mewnbyn y gwasanaeth iechyd. Gall gweithwyr iechyd proffesiynol eraill hefyd fod yn rhan o bob achos, yn dibynnu ar anghenion unigol y plentyn megis clinigwyr pediatrig, ffisiotherapyddion, dietegwyr, optegwyr.

14. Archwiliadau

Mae darparwyr gwasanaethau maethu wedi'u cofrestru gan Lywodraeth Cymru ac yna'n cael eu harolygu fel rhan o gylch rheolaidd, yn y rhan fwyaf o achosion mae hwn yn gylch tair blynedd.

Gwneir pob arolygiad yn wyneb set o reoliadau cyhoeddedig. Yng Nghymru, Arolygiaeth Gofal Cymru sy'n cyflawni'r swyddogaeth hon ar ran Llywodraeth Cymru. Nod y Rheoliadau yw sicrhau bod plant sy'n derbyn gofal gan bobl heblaw eu rhieni yn derbyn y gofal gorau posibl a bod y gwasanaethau sy'n darparu'r gofal hwnnw'n addas i wneud hynny, gan ystyried eu bod wedi'u sefydlu'n gadarn, wedi'u hadnoddu'n briodol, wedi'u rheoli'n addas a'u cynnal yn unol â hawliau ac anghenion y plant sydd wedi'u lleoli ac yn canolbwyntio ar ganlyniadau lles.

1. Cynhelir arolygiadau o ddarparwyr annibynnol gan arolygwyr rheoleiddiol. Maent yn dadansoddi gwybodaeth sicrhau ansawdd benodol a ddarperir gan y darparwr cofrestredig/Unigolyn Cyfrifol (R.I.); mae hyn yn cynnwys cofnodion o gymeradwyaethau a therfyniadau, cwynion, pryderon diogelu a honiadau. Byddant yn ymweld â'r gwasanaeth, yn cyfarfod â rhiant/rhieni maeth ac aelodau'r Panel a byddant yn ymgynghori â phlant, teuluoedd geni a rhanddeiliaid allweddol eraill, yn aml trwy ddefnyddio holiaduron. Byddant â diddordeb yn eich profiadau hyfforddi a goruchwyllo a byddant eisiau gwybod pa mor dda rydych chi'n cael eich cefnogi. Ni fydd arolygwyr yn dod i'ch cartref yn annisgwyl. Yn aml, mae arolygiadau'n canolbwyntio ar thema. Lle mae diffygion yn ansawdd y gofal yn cael eu dangos, mae'n ofynnol i'r darparwr gwasanaeth gymryd camau o fewn amserlen benodol i wella'r gwasanaeth.

Rheoliadau Gwasanaethau Maethu Rheoleiddiedig (Darparwyr Gwasanaethau ac Unigolion Cyfrifol) (Cymru) 2019

15. Mathau o Leoliadau

15.1 PARHAD CYNNAR (CYMRU) – A ELWIR HEFYD YN WEP

Gyda'r rhan fwyaf o blant yng Nghymru, pan gânt eu tynnu oddi wrth eu teulu geni naill ai ychydig cyn neu ar ddechrau achos gofal, cânt eu lleoli gydag aelodau o'r teulu neu mewn lleoliad maeth tymor byr gyda rhiant/rhieni maeth cymeradwy. Os yw cynllun yr awdurdod lleol, wedi'i gadarnhau gan y llys, yn nodi bod y plentyn naill ai'n cael ailymuno â'i rieni geni neu ei leoli gydag aelodau o'r teulu, yna mae'r plentyn yn symud o'i leoliad maeth ar ddiwedd yr achos. Os yw'r llys yn derbyn y cynllun gofal ar gyfer mabwysiadu, yna mae'r rhiant/rhieni maeth yn gweld y plentyn trwy gydol ei drosglwyddiad i'w leoliad mabwysiadol. Gyda WEP, mae'r rhiant/rhieni maeth sy'n cymryd y plentyn ar ddechrau'r achos hefyd yn ddarpar rieni mabwysiadol cymeradwy. Maent yn gweithredu fel unrhyw riant/rhieni maeth, gan ofalu am y plentyn, hwyluso cyswllt â'r teulu geni a chymryd rhan yn adolygiadau gofal y plentyn. Os yw'r cynllun gofal ar gyfer ailymuno neu leoli gyda theulu, yna maent yn helpu'r plentyn gyda'r trawsnewidiad i'w deulu geni. Os yw'r cynllun gofal ar gyfer mabwysiadu, yna mae'r plentyn yn aros gyda'r rhiant/rhieni maeth sydd wedyn yn dod yn rhieni mabwysiadol iddo. Mae'r rhiant/rhieni maeth wedi'u hyfforddi a'u paratoi i ddod yn rhiant/rhieni maeth ac yn gweithio'n weithredol i raglen ailuno fanwl o ddechrau'r achos gofal, gan hwyluso cyswllt rheolaidd â rhieni geni a/neu aelodau eraill o'r teulu yn aml. Mae'r rhiant/rhieni maeth yn deall y gall y plentyn ddychwelyd adref at y rhieni geni neu gael ei leoli gyda theulu a ffrindiau ar ddiwedd yr achos gofal. Dim ond os yw'r llys yn diystyru'r dewisiadau hyn, yn dilyn dadansoddiad lles a gwneud gorchymyn lleoli, y mae'r paru ffurfiol yn digwydd, a bod y lleoliad maeth yn trawsnewid yn lleoliad mabwysiadu. Y gofalwyr cydamserol sy'n ysgwyddo'r risg na fydd y lleoliad hwn yn dod yn lleoliad mabwysiadu. Os yw'r plentyn yn dychwelyd adref neu'n mynd at deulu neu ffrindiau, yna ni fydd y plentyn wedi profi mwy o symudiadau nag y byddai pe bai wedi bod mewn lleoliad maeth tymor byr ac yna wedi dychwelyd at y teulu. Os yw'r plentyn yn aros gyda gofalwyr cydamserol, yna byddant yn elwa o aros gyda'r un gofalwr hyd at y lleoliad mabwysiadu.

15.2 MAETHU THERAPIWTIG

Mae maethu therapiwtig yn lleoliad mwy arbenigol i blant sydd wedi profi esgeulustod neu drawma sylweddol a fyddai'n elwa'n fawr o ofal therapiwtig. Gan weithio mewn partneriaeth â'r Family Place ac ymgorffori'r model Maethu Gyda'n Gilydd, wedi'i gynllunio'n benodol i gefnogi pontio o ddarpariaethau maethu preswyl eraill.

15.3 TYMOR BYR

Yn cyfeirio at leoliad dros dro, lle mae rhieni maeth yn cefnogi plentyn am gyfnod penodol, tra bod penderfyniadau'n cael eu gwneud mewn perthynas â'u gofal hirdymor. Gall hyn fod yn ddychweliad at rieni neu deulu geni ehangach, yn fabwysiadu neu yn drefniant maethu hirdymor. Mae rhieni maeth tymor byr yn gweithio mewn partneriaeth â theuluoedd plant a gweithwyr proffesiynol sy'n cymryd rhan ac yn cyfrannu at asesu anghenion tymor hwy'r plentyn.

15.4 TYMOR HIR

Mewn achosion lle mae asesiadau'n dod i'r casgliad nad yw dychwelyd at rieni neu at deulu geni ehangach yn briodol, ac nad yw mabwysiadu chwaith, bydd angen lleoliad maethu hirdymor ar blant a phobl ifanc lle gellir eu cefnogi nes iddynt gyrraedd oedolaeth.

15.5 MAETHU RHIANT A PHLENTYN

Mae maethu rhiant a phlentyn yn darparu amgylchedd cefnogol a dan oruchwyliaeth lle cynigir arweiniad i rieni a chynorthwyr iddynt ddatblygu eu sgiliau rhianta, fel y gallant ddarparu gofal digon da i'w plentyn. Bydd rhieni maeth yn gweithio mewn partneriaeth â gweithwyr proffesiynol sy'n ymwneud â'r rhiant a'r plentyn a disgwylir iddynt gyfrannu at asesiadau rhieni.

15.6 MAETHU SEIBIANT BYR NEU SEIBIANT CYNLLUNIEDIG

Mae'r math hwn o faethu yn ddarpariaeth gofal reolaidd neu untro, wedi'i threfnu ymlaen llaw ar gyfer plentyn neu berson ifanc. Gallai hyn fod i gefnogi teulu neu leoliad maethu presennol, lle mae wedi'i asesu fel rhywbeth priodol ac angenrheidiol. Mae seibiannau byr yn hyrwyddo cyfleoedd a phrofiadau newydd i blant ddatblygu perthnasoedd ychwanegol ac yn caniatáu i rieni a gofalwyr gael y cyfle i dreulio amser gyda phlant eraill yn y teulu neu i orffwys ac ailwefru.

16. Trefnu Lleoliadau

16.1 PARU

Trefnir pob lleoliad yn unol â'r broses briodol. Mae hyn yn golygu ein bod yn cymryd gofal arbennig o ran paru plant â gofalwyr penodol oherwydd ein bod yn gwybod y bydd hyn o fudd i'r plentyn a'r rhiant/rhieni maeth ac yn helpu i gyflawni'r canlyniadau gorau posibl gan gynnwys sefydlogrwydd lleoliadau a chadw ein rhiant/rhieni maeth. Rydym yn casglu ac yn rhannu eich gwybodaeth yn rheolaidd gydag awdurdodau lleol i'n galluogi i wneud lleoliadau gyda chi ac yn disgwyl i awdurdodau lleoli rannu cymaint o wybodaeth a hanes ag y gallant. Mae'r canlynol yn nodi ein prif ystyriaethau ac yn cyd-fynd â'r meini prawf a osodwyd gan yr awdurdodau lleoli wrth geisio gofal priodol ar gyfer 'eu' plant.

Hanes y plentyn ac unrhyw ffactorau gwydnwch/risg hysbys

1. Y math o leoliad sydd ei angen
2. Anghenion emosiynol, cymdeithasol a chorfforol/iechyd y plentyn
3. Addysg y plentyn
4. Trefniadau cyswllt gyda pherthnasau a ffrindiau
5. Hunaniaeth/hil/diwylliant y plentyn

Rydym hefyd yn penderfynu

- Eich argaeledd
- Eich profiad / cryfderau / anghenion
- Cyfansoddiad eich teulu
- Y pellter o'r cartref maeth i ysgol y plentyn
- Plant eraill yn y lleoliad
- Eich plant eich hun.

Unwaith y bydd y posibilrwydd o leoliad wedi'i nodi, bydd gweithiwr cymdeithasol y plentyn yn cysylltu â gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol y rhiant/rhieni maeth. Ar y cam hwn, bydd y gweithiwr cymdeithasol hefyd yn trafod y plentyn gyda'r darpar riant/rieni maeth ac yn rhannu/egluo unrhyw risgiau sy'n gysylltiedig â'r lleoliad gyda'r rhiant/rhieni maeth a'r gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol. Bydd gweithiwr cymdeithasol y plentyn yn ymweld â'r rhiant/rhieni maeth posibl ac yn ymgynghori â gweithwyr proffesiynol eraill, cyn gwneud penderfyniad.

Os yw'r lleoliad y tu allan i delerau cymeradwyo'r rhiant/rhieni maeth, mae angen eithriad ac mae angen i bob parti gytuno arno a'i lofnodi gan ein Panel Maethu.

Pan fydd awdurdod lleoli yn cymeradwyo'r lleoliad maeth, gall y broses gynllunio lleoli ddechrau

Mae'n arfer da trefnu ymweliad cyflwyniadol â'r lleoliad arfaethedig, gyda'r plentyn a'r rhieni (os yw'n briodol).

13. Paru | Maethu a Mabwysiadu

16.2 CYNLLUNIAU LLEOLI

Mae gan bob plentyn unigol Gynllun Lleoli y mae'n rhaid ei gwblhau naill ai ar y diwrnod neu o fewn pum niwrnod i leoliad gael ei wneud gyda chi. Mae'r cynllun hwn yn cael ei lunio gan weithiwr cymdeithasol y plentyn/person ifanc, gyda chi a'ch Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol ac aelodau'r teulu. Mae'r cynllun hwn yn manylu ar ddisgwyliadau a threfnau'r plentyn, yn ogystal â sut y bydd ei anghenion yn cael eu diwallu yn y lleoliad maeth.

Mae'r Cynllun Lleoli yn cwmpasu'r meysydd canlynol:

1. Amcanion a phwrpas y lleoliad.
2. Trefniadau ar gyfer addysg/hyfforddiant y plentyn, gan gynnwys enw a chyfeiriad ysgol/leoliad/darparwr addysgol arall y plentyn a'r athro/athrawes dynodedig; yr Awdurdod Lleol sy'n cynnal unrhyw Gynllun Addysg, Iechyd a Gofal.
3. Hanes personol/diwylliannol y plentyn.
4. Hoffterau/casbethau'r plentyn.
5. Trefniadau ar gyfer iechyd y plentyn (corfforol, emosiynol a seicolegol) a gofal deintyddol, gan gynnwys enw a chyfeiriad ymarferwyr meddygol a deintyddol cofrestredig; trefniadau ar gyfer rhoi/gwrthod caniatâd i archwiliad/triniaeth feddygol/ddeintyddol.
6. Trefniadau ar gyfer cyswllt rhwng y plentyn, ei deulu ac eraill.
7. Amllder ymweliadau gweithiwr cymdeithasol â'r plentyn a chyfarfodydd adolygu.
8. Os penodir Ymwelydd Annibynnol, y trefniadau iddynt ymweld â'r plentyn a'u manylion cyswllt.

Bydd y Cynllun Lleoli hefyd yn amlinellu'r trefniadau angenrheidiol ar gyfer dod â lleoliadau i ben.

Bydd y cynllun lleoli yn cael ei adolygu yn adolygiad y plentyn sy'n derbyn gofal. Fodd bynnag, os nad yw plant yn ymgartrefu yn eu lleoliad, gall rheolwyr gymryd camau i sicrhau bod y cynllun yn cael ei adolygu gyda'r awdurdod lleoli, y rhieni a'r gofalwyr maeth (os yw'n briodol) i ystyried y camau gorau i'w cymryd. Byddant yn herio'n effeithiol ac yn cymryd camau pan fyddant yn pryderu nad yw awdurdodau lleoli yn gwneud penderfyniadau sydd er budd gorau plant, pan nad yw'r gofynion statudol ar gyfer plant sy'n derbyn gofal yn cael eu bodloni, neu pan na allant gadw plant yn ddiogel.

Lle bo angen adolygu'r trefniadau lleoli rhwng adolygiadau gofal, yna gall gweithiwr cymdeithasol y plentyn wneud hyn ar y cyd â'r rhiant/rhieni maeth a'u gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol yn ogystal â'r plentyn, y rhieni ac eraill yr effeithir arnynt. Fel arfer bydd hyn yn digwydd mewn cyfarfod adolygu cynllun lleoli a gynullir gan weithiwr cymdeithasol y plentyn. Os yw canlyniad unrhyw adolygiad yn golygu bod y cynllun lleoli yn cael ei ddiwygio, yna dylai gweithiwr cymdeithasol y plentyn ddosbarthu'r gwelliant i bawb sy'n cymryd rhan yn y broses adolygu.

16.3 AWDURDOD DIRPRWYEDIG.

Rhaid i'r Cynllun Lleoli ddangos pwy all wneud penderfyniadau, gan gynnwys:

- Triniaeth feddygol a deintyddol.
- Addysg a theithiau ysgol.
- Arosiadau dros nos.
- Hamdden a bywyd cartref.
- Ffydd a defodau crefyddol.
- Defnyddio cyfryngau cymdeithasol.
- Unrhyw faterion eraill y mae'r awdurdod lleol/person â Chyfrifoldeb Rhiant yn eu hystyried yn briodol.

Bydd y Cynllun Lleoli hefyd yn nodi unrhyw faterion y mae'r Awdurdod Lleol/person â Chyfrifoldeb Rhiant yn ystyried y gall y plentyn wneud penderfyniad yn eu cylch.

16.4 CYNLLUN GOFAL A CHYMORTH AC ADOLYGIADAU O'R PLANT SY'N DERBYN GOFAL

Cyfarfodydd ffurfiol yw adolygiadau, dan gadeiryddiaeth swyddog adolygu annibynnol (IRO). Rhaid i'r IRO fod yn fodlon bod dymuniadau a theimladau rhieni'r plentyn, unrhyw berson nad yw'n rhiant ond sydd â chyfrifoldeb rhiant a'r rhiant/rhieni maeth presennol, wedi'u hystyried fel rhan o'r broses adolygu. Bydd eich gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol yn eich cefnogi i fynychu a chyfrannu at yr adolygiad a mynychu'r cyfarfodydd gyda chi.

16.4.1 DIBEN YR ADOLYGIAD GOFAL YW:

- Sicrhau bod cynlluniau priodol ar waith i ddiogelu a hyrwyddo lles cyffredinol y plentyn sy'n derbyn gofal yn y ffordd fwyaf effeithiol a sicrhau sefydlogrwydd iddynt o fewn amserlen sy'n diwallu eu hanghenion.
- Monitro cynnydd y cynlluniau a sicrhau eu bod yn cael eu datblygu'n effeithiol.
- Gwneud penderfyniadau, yn ôl yr angen, fel bod gwelliannau i gynlluniau yn adlewyrchu unrhyw newid mewn gwybodaeth a/neu amgylchiadau.
- I berson ifanc sy'n byw mewn gofal maeth, dylai'r adolygiad gofal cyntaf yn dilyn eu pen-blwydd yn 16 oed ystyried a ddylai trefniant 'Pan Fydda i'n Barod' (lle mae'r person ifanc yn aros yn y cartref maeth ar ôl 18 oed) fod yn opsiwn.
- Dylai'r adolygiad hefyd ystyried cynllun lleoli'r plentyn ac unrhyw gynllun arall gan sicrhau eu bod yn gyfredol neu fod trefniadau ar waith i'w diweddarau.

Bydd yr IRO hefyd yn cynnull adolygiad lle mae amgylchiadau digwyddiad yn cael effaith sylweddol ar Gynllun Gofal a Chymorth y plentyn, fel yr awgrymir yn y mathau canlynol o amgylchiadau:

- Mae newid arfaethedig i'r Cynllun Gofal a Chymorth yn codi ar fyr rybudd yn ystod achos cyfreithiol yn dilyn cyfarwyddiadau gan y llys.
- Lle na chaiff penderfyniadau y cytunwyd arnynt o'r adolygiad eu gweithredu o fewn yr amserlen benodedig.
- Newid mawr i'r trefniadau cyswllt.
- Newidiadau i'r gweithiwr cymdeithasol a neilltuwyd.
- Unrhyw bryderon diogelu sy'n ymwneud â'r plentyn, a allai arwain at ymholiadau'n cael eu gwneud o dan Adran 47 o Ddeddf 1989 ('ymholiadau amddiffyn plant') a chanlyniadau cynadleddau amddiffyn plant, neu gyfarfodydd eraill nad yw'r IRO yn bresennol ynddynt.
- Cwynion gan neu ar ran y plentyn, rhiant neu ofalwr.
- Newidiadau annisgwyl yn narpariaeth lleoli'r plentyn a allai effeithio'n sylweddol ar sefydlogrwydd lleoliad neu drefniadau diogelu.

- Newidiadau sylweddol yn amgylchiadau'r teulu geni, er enghraifft genedigaethau, priodasau neu farwolaethau, a all gael effaith benodol ar y plentyn.
- Os caiff y plentyn ei gyhuddo o unrhyw drosedd sy'n arwain at atgyfeiriad at wasanaethau troseddau ieuenctid, achosion troseddol sydd ar y gweill ac unrhyw euogfarnau neu ddedfrydau oherwydd yr achosion hynny.
- Os yw'r plentyn wedi'i wahardd o'r ysgol.
- Os yw'r plentyn wedi rhedeg i ffwrdd neu os yw ar goll o'i leoliad.
- Digwyddiadau iechyd, meddygol, diagnosisau, salwch, derbyniadau i'r ysbyty, neu ddamweiniau difrifol arwyddocaol; a phenderfyniadau panel mewn perthynas â pharhad.

16.4.2 PARATOI AR GYFER YR ADOLYGIAD STATUDOL

Pan wneir trefniadau i gynnal adolygiad, bydd y gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol yn siarad â chi ac yn trefnu i adroddiad gael ei ddrafftio a fydd yn cael ei anfon ymlaen at weithiwr cymdeithasol y plentyn mewn pryd iddynt ei ddosbarthu. Dylai eich adroddiad fanylu ar ddigwyddiadau sy'n ymwneud â gofal, addysg, iechyd y plentyn ac ati, ers yr adolygiad diwethaf. Cyfrifoldeb gweithiwr cymdeithasol y plentyn yw sicrhau bod gwahoddiadau a phapurau'n cael eu hanfon at y rhai sy'n ymwneud â'r adolygiad o leiaf 10 diwrnod cyn i'r cyfarfod ddigwydd.

Mae rhagdybiaeth bod plant yn mynychu eu hadolygiad. Os nad ydynt yn dymuno mynychu, dylid eu hannog i lenwi holiadur adolygu neu baratoi eu hadroddiad/llythyr/cyfraniad eu hunain ar gyfer yr adolygiad. Ni ddylai anabledd plentyn fod yn rhwystr i'w bresenoldeb.

Os yw'n ymddangos ei fod yn angenrheidiol neu os yw'r plentyn yn gofyn amdano, gellir gofyn i eiriolwr neu, os penodwyd un, ymwelydd annibynnol i fynd gyda'r plentyn.

Gall yr IRO ohirio cyfarfod adolygu unwaith, am ddim mwy nag 20 diwrnod gwaith, os nad ydynt yn fodlon bod digon o wybodaeth wedi'i darparu gan yr awdurdod lleol i alluogi ystyriaeth briodol o unrhyw un o'r ffactorau i'w hystyried. Dylai'r IRO ystyried effeithiau gohirio'r cyfarfod ar y plentyn, a cheisio dymuniadau a theimladau'r plentyn, y gofalwr a'r rhieni lle bo'n briodol. Ni ellir gweithredu unrhyw gynnig sy'n cael ei ystyried yn yr adolygiad nes bod yr adolygiad wedi'i gwblhau.

16.4.3 COFNOD O ADOLYGIADAU

Yn dilyn yr adolygiad:

Dylai'r IRO gynhyrchu cofnod ysgrifenedig o'r penderfyniadau neu'r argymhellion a wnaed o fewn 5 diwrnod gwaith i gwblhau'r adolygiad a chofnod llawn o'r adolygiad o fewn 15 diwrnod gwaith i gwblhau'r adolygiad.

Dylid dosbarthu'r cofnod ysgrifenedig llawn o'r adolygiad, gan gynnwys y penderfyniadau, o fewn 20 diwrnod gwaith i gwblhau'r adolygiad;

O fewn 10 diwrnod gwaith, ar ôl cwblhau'r adolygiad, dylai'r gweithiwr cymdeithasol ddiweddarau'r cynllun gofal a chymorth mewn perthynas ag unrhyw newidiadau y cytunwyd arnynt yn yr adolygiad.

17. Cael plentyn i aros

17.1 PECYN CROESO

Mae pecyn neu ffolder croeso yn ffordd wych o rannu gwybodaeth gyda phlentyn maeth cyn iddo ddod atoch chi. Bydd yn helpu i'w gwneud yn gyfarwydd â'u cartref newydd, eich arferion a'ch rheolau/disgwyliadau cyffredinol, a'u helpu i ddechrau teimlo'n fwy cyfforddus gyda'r newid.

Cynhwyswch luniau o'ch tŷ, eich gardd, a'u hystafell. Cyflwynwch bawb yn eich teulu, gan gynnwys anifeiliaid anwes, a rhannwch y pethau rydych chi'n hoffi eu gwneud fel teulu.

17.2 PARATOWCH YSTAFELL WELY EICH PLENTYN MAETH

Cyn iddyn nhw gyrraedd, trefnwch eu hystafell wely mor glyd â phosibl, lluniwch becyn 'croeso' sy'n addas i'w hoedran, yn llawn cyffyrddiadau personol fel pethau ymolchi, llyfr nodiadau a phen, tegan clyd a llyfrau. Gall golau nos fod yn syniad da hefyd, hyd yn oed i blant hŷn.

17.3 DADBACIO

Arhoswch nes bod eich plentyn maeth yn barod cyn cynnig ei helpu i ddadbacio ei eiddo personol. Anogwch ef i wneud ei ystafell yn eiddo iddo ef ei hun a byddwch ar gael i'w helpu i drefnu ei ystafell fel y mae'n ei hoffi.

17.4 CADWCH EICH CARTREF MAETH YN DAWEL AC YN DAWEL

Unwaith y bydd eich plentyn maeth wedi cyrraedd, cadwch eich tŷ mor hamddenol a thawel â phosibl i'w helpu i ymgartrefu a theimlo'n gyfforddus. Gadewch iddynt gael peth amser ar eu pen eu hunain a rhowch gyfle iddynt archwilio eich cartref. Mae'n bwysig peidio â'u gorlwytho ag ymwelwyr cyn iddynt gael cyfle i deimlo'n gartrefol.

17.5 AMSEROEDD PRYDAU BWYD

Cynigiwch fwydydd rydych chi'n gwybod eu bod nhw'n eu hoffi ond byddwch yn ymwybodol efallai na fyddan nhw'n teimlo'n barod i fwyta. Ceisiwch fod yn galonogol ac yn hamddenol o gwmpas amseroedd bwyd i feithrin ymddiriedaeth. Gallai gwneud bwyd gyda'ch gilydd fod yn ffordd effeithiol o'u helpu i ymgartrefu a gallai eu helpu i ymgyswgu â'u cartref newydd.

17.6 TREFNAU

Bydd trefn ragweladwy yn helpu eich plentyn maeth newydd i deimlo'n ddiogel, os ydych chi'n gwybod ei hen drefn ceisiwch lynu wrthi am y tro. Bydd amseroedd prydau bwyd, amseroedd gwely a gweithgareddau dyddiol cyson yn helpu i ddarparu sefydlogrwydd, a gall leihau pryder yn ystod y cyfnod addasu.

17.7 PARCHU EU HEIDDO

Efallai y byddan nhw'n dod atoch chi gydag eiddo sy'n ymddangos yn ddiwerth neu sydd wedi treulio'n fawr, yn flêr, ac yn anaddas. Ystyriwch beth bynnag maen nhw'n cyrraedd ag ef mor werthfawr ag y bo, sef yr unig beth sydd ganddyn nhw sydd o werth sentimental. Cadwch unrhyw eiddo'n ddiogel hyd yn oed os na allant eu gwisgo na'u defnyddio mwyach.

17.8 GWEITHGAREDDAU TEULUOL

Darganfyddwch beth maen nhw'n mwynhau ei wneud. Os oes gêm benodol, gwnewch yn siŵr bod gennych chi hi fel y gallwch chi ei chwarae gyda'ch gilydd. Gadewch iddyn nhw ddewis gweithgaredd teuluol a chael y teulu cyfan i gymryd rhan – mae hyn yn eu grymuso i gael llais yn eu cartref maeth newydd, yn union fel y dylai pob aelod o'r teulu gael.

18. Rheoli Arian

18.1 ARBEDION

Mae lles hirdymor plant yn hollbwysig ac mae cefnogi trosglwyddiad plentyn i fywyd fel oedolyn yn rhan allweddol o hyrwyddo ei les hirdymor. Er mwyn cefnogi'r trosglwyddiad hwn fel rhan o arfer rhianta corfforaethol da, ac i hyrwyddo cysondeb a thegwch, disgwylir i awdurdodau lleol a gwasanaethau maethu sicrhau bod cynilion yn cael eu gwneud ar ran plant yn eu gofal.

Mae cynilo'n bwysig i bobl ifanc a gallant ddechrau ar unrhyw oedran. Po gyntaf y bydd plentyn yn dechrau cynilo a bod yn ymwybodol o faterion ariannol, y mwyaf y gallant ddechrau deall a chynllunio ar gyfer eu dyfodol. Boed yn gynilo tymor byr, fel cynilo ar gyfer gêm gyfrifiadurol neu fynd ar wyliau, neu gynilo tymor hir ar gyfer nod yn y dyfodol – blaendal ar gartref neu gar – nid yw byth yn rhy gynnar i ddechrau.

18.2 ARIAN POCED

Mae gan riant/rhieni maeth rôl allweddol wrth addysgu a chefnogi plant a phobl ifanc i ddefnyddio arian yn gyfrifol, gan gynnwys arian poced, cynilion tymor byr a thymor hir. Mae hyn yn arbennig o bwysig i blant hŷn a phobl ifanc sy'n paratoi ar gyfer annibyniaeth.

Mae derbyn arian poced yn fuddiol i bob plentyn a pherson ifanc. Mae'n hyrwyddo ymdeimlad o gael eu trin yr un fath â phlant eraill. Mae'n rhoi lefel o ddewis a rheolaeth ynghylch penderfyniadau y mae plant yn eu gwneud, yn annog annibyniaeth ac yn hyrwyddo dealltwriaeth o werth arian, a gall gefnogi datblygu sgiliau cyllidebu gydol oes.

Dylai plant a phobl ifanc fod yn ymwybodol o faint o arian poced y dylent ei ddisgwyl a chael caniatâd i'w wario fel y mynnant, gyda chanllawiau priodol gan oedolion. Dylai'r swm gynyddu gydag oedran. Dylid annog plant i ddefnyddio cyfrif cynilo tymor byr ar gyfer unrhyw arian sydd ganddynt dros ben y gallant ei gadw ar gyfer eitemau drutach y maent yn dymuno eu prynu neu ei gadw i'w defnyddio, er enghraifft ar gyfer arian gwario gwyliau. Ni ddylid disgwyl iddynt brynu eitemau gofal personol na threuliau cartref eraill o'u harian poced gan fod hyn wedi'i ddarparu o fewn y lwfans gofal maeth, oni bai bod hyn yn cael ei gytuno wrth i'r person ifanc symud i annibyniaeth.

O ran normaleiddio bywyd teuluol i blant, byddai'n annheg pe bai rhai plant yn derbyn mwy neu lai na'r plant eraill yn y cartref, yn enwedig lle mae eu hoedrannau'n debyg. Felly, mae angen i drefniadau ystyried yr arian poced a delir i blant eraill yn y cartref a chyrraedd rhywfaint o gydraddoldeb.

Awgrymw'n na ddylai'r swm fod yn fwy na'r elfen ar gyfer anghenion personol o fewn unrhyw daliad budd-dal y gallai person ifanc ei ddisgwyl pe bai'n ddi-waith. Mae hyn yn bwysig oherwydd cyfrifoldeb gweithwyr cymdeithasol a rhieni maeth yw helpu i sicrhau trosglwyddiad llyfn i fyw'n annibynnol ar ôl gofal maeth. Ni fyddai'n ddefnyddiol i'r broses hon pe bai arian poced person ifanc yn ei alluogi i ddechrau ffordd o fyw nad oedd yn bosibl pe bai'n rhaid iddo fyw'n annibynnol yn ddiweddarach ar incwm cyfyngedig fel grantiau addysg neu fudd-daliadau lles.

Dylai trafodaethau am swm yr arian poced gynnwys y rhiant maeth, y gweithiwr cymdeithasol ac, os yw'n ddigon hen, y plentyn a'r person ifanc, a dylid cytuno ar hyn ar ddechrau'r lleoliad a'i adolygu'n rheolaidd wrth i'r plentyn fynd yn hŷn.

Mae'r Rhwydwaith Maethu wedi llunio canllaw defnyddiol i gynorthwyo rhiant/rhieni maeth i reoli arian ar ran y plant maen nhw'n gofalu amdany'n nhw.

https://www.thefosteringnetwork.org.uk/sites/default/files/2022-06/Long-term%20savings%20PIN_Jun22_1.pdf

Bydd eich Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol a gweithiwr cymdeithasol y plentyn yn eich tywys a'ch helpu i reoli cynilion a byddant yn gwirio'r rhain yn rheolaidd. Fel Asiantaeth, byddem hefyd yn tynnu sylw, yn unol â'n polisïau a'n gweithdrefnau, na ddylid byth ddefnyddio arian poced na chynilion fel ffordd o reoli ymddygiad, na'u hatal yn seiliedig ar a yw plentyn wedi cwblhau tasgau dyddiol neu waith tŷ ai peidio.

19. Diwedd y Lleoliad

19.1. RHOI RHYBUDD FOD LLEOLIAD PLENTYN I DDOD I BEN

Os ydych chi o'r farn na ellir cefnogi lleoliad y plentyn neu'r person ifanc i barhau, gallwch chi roi rhybudd i ddod â'r lleoliad i ben. Dylai rhybudd i ddod â'r lleoliad plentyn i ben fod o leiaf 28 diwrnod er mwyn nodi lleoliad addas nesaf, paratoi'r plentyn i symud a hwyluso'r cyfnod pontio. Bydd cymorth yn parhau i gael ei gynnig a'i adolygu yn ystod y cyfnod rhybudd.

19.1.2 RHEOLI DIWEDD LLEOLIAD

Lle bo modd, pan fydd lleoliad yn dod i ben, dylid datblygu cynllun pontio i symud y plentyn/person ifanc. Dylai gweithiwr cymdeithasol y plentyn ddatblygu hwn ar y cyd â chi a'u gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol. Efallai y bydd y plentyn/person ifanc yn teimlo'n bryderus am yr hyn sy'n mynd i ddigwydd iddynt hyd yn oed os yw'r symudiad yn un y maent yn teimlo'n gadarnhaol amdano.

Efallai y byddwch chi'n teimlo'n bryderus ynglŷn â symud y plentyn/person ifanc hefyd, mae hyn yn naturiol, dyna pam ei bod hi'n bwysig i bawb fod cynllun clir ynglŷn â beth fydd yn digwydd a phwy fydd yn gwneud beth. Mae'n bwysig iawn eich bod chi'n siarad â'ch Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol, yn enwedig os ydych chi'n credu nad yw'r symud er lles gorau'r plentyn.

Awgrymiadau Defnyddiol

Mae gennych chi ran bwysig i'w chwarae wrth helpu'r plentyn i symud a dylech chi fod yn gadarnhaol amdano hyd yn oed os yw mewn amgylchiadau anodd. Pan fyddwch chi'n siarad â'r plentyn am y symud, byddwch yn gadarnhaol ynglŷn â pham maen nhw'n symud a beth fydd yn digwydd.

- Trefnwch "ffarweliau" i ffrindiau ac aelodau o'r teulu y mae'r plentyn yn agos atynt.
- Dylech gasglu gwybodaeth am drefn ddyddiol y plentyn/person ifanc, ei hoff bethau/cas bethau ac unrhyw wybodaeth hanfodol arall a fydd o gymorth i'r gofalwr newydd a rhoi gwybod i weithiwr cymdeithasol y plentyn a ydych chi'n hapus i siarad â'r gofalwr newydd.
- Os oes gan y plentyn/person ifanc ffotograffau, llyfr stori bywyd a gwybodaeth arall am yr amser y maen nhw wedi'i dreulio gyda chi, dylech chi wneud yn siŵr eu bod nhw'n mynd gyda nhw. Bydd eich gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol yn trafod enghreifftiau gyda chi o'r math o bethau i'w cadw fel bod gan y plentyn gymaint o atgofion cadarnhaol â phosibl.

- Gwnewch yn siŵr eich bod yn pacio'r holl ddogfennau pwysig fel eu pasbort.
- Dylech roi cyfarwyddiadau clir am unrhyw feddyginiaeth neu apwyntiadau a allai fod gan y plentyn.
- Dylid symud eiddo'r plentyn mewn cês neu fag dal popeth a pheidiwch byth â'u cludo mewn bagiau bin na chynwysyddion amhriodol eraill.
- Rhowch wybod i'r plentyn pa gyswllt y gallent ei gael â chi yn y dyfodol a rhowch luniau a chofroddion iddynt o'u hamser gyda chi.
- Dylai cyswllt parhaus â'r plentyn ar ôl iddo newid lleoliad gael ei gytuno ar y cyd rhengoedd chi, y gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol a gweithiwr cymdeithasol y plentyn.

19.2 TARFU/METHIANT LLEOLIAD

Pan nad yw diweddsglo plant wedi'i gynllunio, lles a llesiant plant sy'n parhau i fod yn hollbwysig a rhaid i'r Asiantaeth a'r rhiant/rhieni maeth weithredu gyda hyn mewn golwg bob amser. Mae hefyd yn bwysig deall yr effaith ar blant eraill sy'n byw yn y cartref maeth, er mwyn rheoli problemau sy'n debygol o godi.

Bydd Cyfarfod Tarfu, mewn perthynas â phlant y mae eu lleoliad wedi dod i ben yn sydyn neu heb gynllun, yn cael ei gynnull o dan weithdrefnau'r awdurdod lleoli.

Bydd y rhai a wahoddir, neu a ofynnir i gyfrannu, yn cynnwys:

- Y plentyn
- Y rhieni geni (os yn briodol)
- Gweithiwr cymdeithasol a rheolwr y plentyn
- Y gweithiwr cyswllt/gweithiwr allweddol (ar gyfer gofal preswyl) a rheolwr y cartref
- Y rhiant/rhieni maeth a'r gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol
- Y Swyddog Adolygu Annibynnol
- Rhiant/rhieni/gofalwyr maeth presennol y plentyn
- Gweithwyr proffesiynol perthnasol eraill

Bydd y cyfarfod yn sicrhau bod y plentyn (yn dibynnu ar ei oedran a'i lefel o ddealltwriaeth) yn cael y cyfle i ddeall y rhesymau dros y newid a chael cefnogaeth i'w reoli.

Lle bo'n briodol, byddwch yn cael eich cefnogi i gynnal cysylltiadau â phlant sy'n gadael eich gofal.

Bydd yr agenda yn dibynnu ar y plentyn/amgylchiadau, ond bydd y cadeirydd yn ymdrechu i sicrhau bod yr amgylchiadau a arweiniodd at yr aflonyddwch yn cael eu hadolygu'n ofalus, a bod pawb dan sylw yn cael cyfleoedd i fynegi eu barn yn rhydd er mwyn sefydlu:

1. Adroddiad ffeithiol o sut a pham y digwyddodd y tarfu
2. Cyfle i ddysgu, er mwyn osgoi i'r un peth ddigwydd eto - i'r plentyn neu eraill yn y lleoliad
3. Unrhyw effaith ar gynllunio ar gyfer y plentyn yn y dyfodol
4. Os oes angen gwneud unrhyw beth penodol a sicrhau ei fod yn cael ei gwblhau
5. Bod camau gweithredu/hysbysiadau angenrheidiol wedi'u cymryd.

Bydd y cadeirydd yn cofnodi'r cyfarfod ac yn drafftio cofnodion, fydd yn cael eu dosbarthu i bawb dan sylw.

Cynhelir Adolygiad Rhiant/Rhieni Maeth ar ôl tarfu ar leoliad i ystyried Cymeradwyaeth y rhiant/rhieni maeth yn unol â'n polisïau a'n gweithdrefnau.

20. Diogelu

EGWYDDORION ALLWEDDOL

1. Mae gan riant/rhieni maeth ddyletswydd gofal i'w plant maeth a rhaid iddynt gynnal polisïau diogelu llym i sicrhau eu bod yn cyflawni eu cyfrifoldeb i amddiffyn plant rhag camdriniaeth, boed y risg o niwed yn dod o fewn teulu'r plentyn a/neu'r tu allan (o'r gymuned ehangach), gan gynnwys ar-lein.
2. Dylai rhiant/rhieni maeth fod yn ymwybodol o risgiau a gwneud penderfyniadau sydd wedi'u hystyried yn ofalus mewn partneriaeth â Gweithiwr Cymdeithasol y plentyn a'r gwasanaeth maethu.
3. Rhaid hyrwyddo diogelwch a lles plant bob amser ym mhob lleoliad maethu er mwyn atal amhariad ar iechyd neu ddatblygiad meddyliol a chorfforol plant.
4. Dylai rhiant/rhieni maeth ddiogelu a hyrwyddo lles pob plentyn o fewn y cartref maeth, gan gymryd camau i alluogi pob plentyn i gael y canlyniadau gorau.
5. Mae perthnasoedd cadarnhaol â phlant a meithrin diwylliant o agoredrwydd ac ymddiriedaeth yn hanfodol.
6. Rhaid i riant/rhieni maeth ymgymryd â hyfforddiant rheolaidd a dangos tystiolaeth o wybodaeth ymarferol am ddefnyddio polisïau a gweithdrefnau sy'n ymwneud â diogelu er mwyn sicrhau bod plant yn tyfu i fyny mewn amgylchiadau sy'n gyson â darparu gofal diogel ac effeithiol.

[Polisi a Gweithdrefnau Diogelu Gwasanaeth Maethu Dewi Sant.docx](#)

20.1 DIFFINIADAU A PHRYDERON DIOGELU PENODOL

20.1.2 CAMDRINIAETH

Pob math o gam-drin plentyn. Gall rhywun gam-drin neu esgeuluso plentyn drwy achosi niwed, neu drwy fethu â gweithredu i atal niwed. Gall niwed gynnwys cam-driniaeth nad yw'n gorfforol yn ogystal ag effaith gweld cam-drin eraill. Gall hyn fod yn arbennig o berthnasol, er enghraifft, mewn perthynas ag effaith pob math o gam-drin domestig ar blant, gan gynnwys ble maen nhw'n gweld, clywed neu brofi ei effeithiau. Gall plant gael eu cam-drin mewn teulu neu mewn cyd-destun sefydliadol neu alldeuluol gan y rhai sy'n hysbys iddyn nhw neu, yn llai aml, gan eraill. Gall cam-drin ddigwydd yn gyfan gwbl ar-lein, neu gellir defnyddio technoleg i hwyluso cam-drin all-lein. Gall plant gael eu cam-drin gan oedolyn neu oedolion, neu blentyn neu blant eraill.

20.1.3 CAM-DRIN EMOSIYNOL

Cam-drin plentyn yn emosiynol yn barhaus nes achosi effeithiau andwyol difrifol a pharhaus ar ddatblygiad emosiynol y plentyn. Gall gynnwys cyfleu i blentyn ei fod yn ddiwerth neu'n ddi-gariad, yn annigonol, neu'n cael ei werthfawrogi dim ond cyn belled ag y mae'n diwallu anghenion person arall. Gall gynnwys peidio â rhoi cyfleoedd i'r plentyn fynegi ei farn, ei dawelu'n fwriadol, neu wneud hwyl am ben yr hyn mae'n ei ddweud neu sut mae'n cyfathrebu. Gall gynnwys gosod disgwyladau amhriodol o ran oedran neu ddatblygiad ar blant. Gall y rhain gynnwys rhyngweithiadau sydd y tu hwnt i allu datblygiadol plentyn, yn ogystal â gor-amddiffyn a chyfyngu ar archwilio a dysgu, neu atal y plentyn rhag cymryd rhan mewn rhyngweithio cymdeithasol arferol. Gall gynnwys gweld neu glywed cam-drin rhywun arall. Gall gynnwys bwlio difrifol (gan gynnwys seiberfwlio), gan achosi i blant deimlo'n ofnus neu mewn perygl yn aml, neu gamfanteisio ar blant neu eu llygru. Mae rhywfaint o gam-drin emosiynol yn gysylltiedig â phob math o gam-drin plentyn, er y gall ddigwydd ar ei ben ei hun.

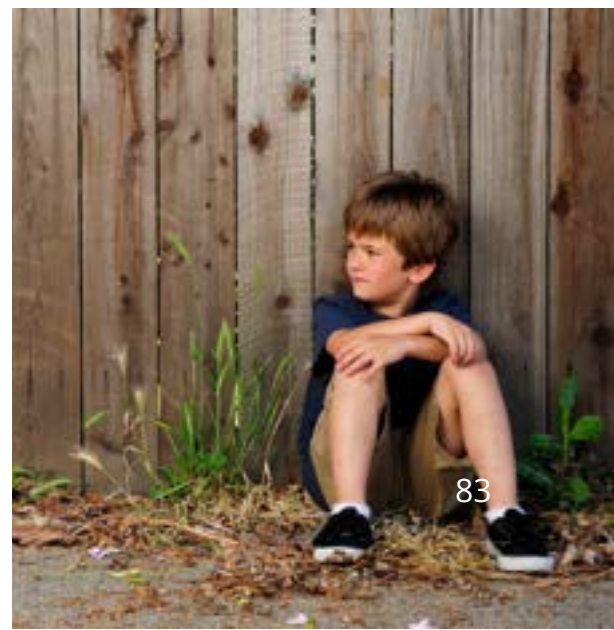
20.1.4 ESGEULUSTOD

Methiant parhaus i ddiwallu anghenion corfforol a/neu seicolegol sylfaenol plentyn, sy'n debygol o arwain at nam difrifol ar iechyd neu ddatblygiad y plentyn. Gall esgeulustod ddigwydd yn ystod beichiogrwydd o ganlyniad i gamddefnyddio sylweddau gan y fam. Unwaith y bydd plentyn wedi'i eni, gall esgeulustod gynnwys rhiant yn methu â:

- darparu digon o fwyd, dillad a lloches (gan gynnwys gwahardd o'r cartref neu allgau)
- amddiffyn plentyn rhag niwed neu berygl corfforol ac emosiynol
- sicrhau goruchwyliaeth ddigonol (gan gynnwys defnyddio gofalwyr anaddas)
- sicrhau mynediad at ofal neu driniaeth feddygol briodol
- darparu addysg addas
- Gall hefyd gynnwys esgeuluso anghenion emosiynol sylfaenol plentyn, neu beidio ag ymateb iddynt.

20.1.4 ESGEULUSTOD

Math o gam-drin a all gynnwys taro, ysgwyd, taflu, gwenwyno, llosgi, neu sgaldio, boddi, mygu, neu achosi niwed corfforol mewn unrhyw ffordd arall i blentyn. Gall niwed corfforol hefyd gael ei achosi pan fydd rhiant neu riant yn ffugio symptomau salwch mewn plentyn, neu'n ei achosi'n fwriadol.

20.1.6 CAM-DRIN RHYWIOL

Yn cynnwys gorfodi neu ddenu plentyn neu berson ifanc i gymryd rhan mewn gweithgareddau rhywiol, nad ydynt o reidrwydd yn cynnwys lefel uchel o drais, p'un a yw'r plentyn yn ymwybodol o'r hyn sy'n digwydd ai peidio. Gall y gweithgareddau gynnwys cyswllt corfforol, gan gynnwys ymosodiad trwy dreiddiad (er enghraifft, treisio neu ryw geneuol) neu weithredoedd nad ydynt yn dreiddiol, fel mastyrbio, cusanu, rhwbio a chyffwrdd y tu allan i ddillad. Gallant hefyd gynnwys gweithgareddau digyswllt, fel cynnwys plant mewn edrych ar, neu gynhyrchu, delweddau rhywiol, gwyllo gweithgareddau rhywiol, annog plant i ymddwyn mewn ffyrdd rhywiol amhriodol, neu baratoi plentyn i'w gam-drin. Gall cam-drin rhywiol ddigwydd ar-lein, a gellir defnyddio technoleg i hwyluso cam-drin all-lein. Nid dim ond dynion sy'n oedolion sy'n cyflawni cam-drin rhywiol. Gall menywod hefyd gyflawni gweithredoedd o gam-drin rhywiol, fel y gall plant eraill.

20.1.7 CAMFANTEISIO TROSEDDOL AR BLANT

Lle mae unigolyn neu grŵp yn manteisio ar anghydbwysedd pŵer i orfodi, rheoli, trin neu dwyllo plentyn neu berson ifanc o dan 18 oed i wneud unrhyw weithgaredd troseddol (a) yn gyfnewid am rywbeth y mae'r dioddefwr ei angen neu ei eisiau, a/neu (b) er mantais ariannol neu fantais arall i'r troseddwr neu'r hwylusydd a/neu (c) trwy drais neu fygythiad o drais. Efallai bod y dioddefwr wedi cael ei gamfanteisio'n droseddol hyd yn oed os yw'r gweithgaredd yn ymddangos yn gydsyniol. Nid yw camfanteisio troseddol ar blant bob amser yn cynnwys cyswllt corfforol; gall hefyd ddigwydd trwy ddefnyddio technoleg.

20.1.8 CAMFANTEISIO RHYWIOL AR BLANT

Mae camfanteisio'n rhywiol ar blant yn fath o gam-drin rhywiol ar blant. Mae'n digwydd lle mae unigolyn neu grŵp yn manteisio ar anghydbwysedd pŵer i orfodi, trin neu dwyllo plentyn neu berson ifanc o dan 18 oed i weithgarwch rhywiol (a) yn gyfnewid am rywbeth y mae'r dioddefwr ei angen neu ei eisiau, a/neu (b) am fantais ariannol neu statws uwch y troseddwr neu'r hwylusydd. Efallai bod y dioddefwr wedi cael ei gamfanteisio'n rhywiol hyd yn oed os yw'r gweithgaredd rhywiol yn ymddangos yn gydsyniol. Nid yw camfanteisio'n rhywiol ar blant bob amser yn cynnwys cyswllt corfforol; gall hefyd ddigwydd trwy ddefnyddio technoleg. Diffinnir plentyn, yn ôl y gyfraith, fel unrhyw un nad yw wedi cyrraedd ei ben-blwydd yn 18 oed eto. Nid yw'r ffaith bod plentyn wedi cyrraedd 16 oed, yn byw'n annibynnol neu mewn addysg bellach, yn aelod o'r lluoedd arfog, yn yr ysbyty neu yn y ddalfa mewn ystâd ddiogel, yn newid ei statws na'i hawliau i wasanaethau neu amddiffyniad.

20.1.9 YMDDYGIAD RHEOLI NEU ORFODOL

Adnabyddir hefyd fel rheolaeth orfodol, mae ymddygiad rheoli neu orfodol yn fath o gam-drin domestig. Yn 2015, cyflwynwyd y drosedd o ymddygiad rheoli neu orfodol fel trosedd o dan Adran 76 o'r Ddeddf Troseddau Difrifol. Mae ymddygiad rheoli neu orfodol wedi'i gynnwys yn y diffiniad o gam-drin domestig yn adran 1(3)(c) o Ddeddf Cam-drin Domestig 2021. Mae ymddygiad rheoli neu orfodol yn batrwm o gam-drin (ar ddau achlysur neu fwy) sy'n cynnwys ymddygiadau a thactegau lluosog a ddefnyddir gan droseddwr i (ond heb fod yn gyfyngedig i) frifo, gwaradwyddo, bygwth, camfanteisio ar, ynysu a dominyddu'r dioddefwr. Mae'n batrwm ymddygiad bwriadol a ddefnyddir i arfer pŵer, rheolaeth neu orfodaeth dros berson arall. Yn aml, cyflawnir ymddygiad rheoli neu orfodol ar y cyd â mathau eraill o gam-drin ac yn aml mae'n rhan o batrwm ehangach o gam-drin, gan gynnwys cam-drin treisgar, rhywiol neu economaidd. Gellir defnyddio plant i reoli neu orfodi'r dioddefwr, er enghraifft, drwy rwystro cyswllt â phlant a/neu drefniadau plant, dweud wrth y plant am alw enwau difrifol ar y dioddefwr neu daro'r dioddefwr, neu drwy fygwth herwgipio'r plant. Mae'r patrwm hwn o gam-drin yn achosi ofn, braw difrifol a/neu ofid a all arwain at effaith andwyol sylweddol ar fywyd bob dydd dioddefwr. Gall hyn gael effaith sylweddol ar blant a phobl ifanc. Daeth Adran 68 o Ddeddf Cam-drin Domestig 2021 i rym ar 5 Ebrill 2023 a dileu'r gofyniad 'byw gyda'i gilydd' ar gyfer y drosedd ymddygiad rheoli neu orfodi, sy'n golygu bod y drosedd yn berthnasol i bartneriaid, cyn-bartneriaid neu aelodau o'r teulu, boed y dioddefwr a'r troseddwr yn byw gyda'i gilydd ai peidio.

20.1.10 LLINELLAU SIROL

Term a ddefnyddir i ddisgrifio gangiau a rhwydweithiau troseddol trefnedig sy'n ymwneud ag allforio cyffuriau anghyfreithlon i un neu fwy o ardaloedd mewnforio o fewn y DU, gan ddefnyddio llinellau ffôn symudol pwrpasol neu fath arall o 'linell ddelio'. Maent yn debygol o gamfanteisio ar blant ac oedolion agored i niwed i symud a storio'r cyffuriau a'r arian, a byddant yn aml yn defnyddio gorfodaeth, bygythiad, trais (gan gynnwys trais rhywiol) ac arfau. Gall y gweithgaredd hwn ddigwydd yn lleol yn ogystal ag ar draws y DU; nid oes angen pellter teithio penodol.

20.1.11 CAM-DRIN DOMESTIG

Gall cam-drin domestig fod yn ddigwyddiad sengl neu'n gwrs ymddygiad a all gwmpasu ystod eang o ymddygiadau camdriniol, gan gynnwys a) cam-drin corfforol neu rywiol; b) ymddygiad treisgar neu fygythiol; c) ymddygiad rheoli neu orfodol; ch) cam-drin economaidd; ac e) cam-drin seicolegol, emosiynol, neu gam-drin arall.

O dan y diffiniad statudol, rhaid i'r person sy'n cyflawni'r ymddygiad a'r person y mae'r ymddygiad wedi'i gyfeirio ato fod yn 16 oed neu'n hŷn a rhaid iddynt fod â "chysylltiad personol" (fel y'i diffinnir yn adran 2 o Ddeddf Cam-drin Domestig 2021). Mae'r diffiniad yn sicrhau bod gwahanol fathau o berthnasoedd yn cael eu cynnwys, gan gynnwys cyn-bartneriaid ac aelodau o'r teulu. Gall pob plentyn brofi a chael ei effeithio'n andwyol gan gam-drin domestig yng nghyd-destun eu bywyd cartref lle mae cam-drin domestig yn digwydd rhwng aelodau o'r teulu, gan gynnwys lle nad yw'r rhai sy'n cam-drin yn byw gyda'r plentyn. Gall profi cam-drin domestig gael effaith sylweddol ar blant. Mae Adran 3 o Ddeddf Cam-drin Domestig 2021 yn cydnabod effaith cam-drin domestig ar blant (0 i 18), fel dioddefwyr yn eu rhinwedd eu hunain, os ydynt yn gweld, yn clywed neu'n profi effeithiau cam-drin. Gall pobl ifanc hefyd brofi cam-drin domestig o fewn eu perthnasoedd agos eu hunain. Cyfeirir weithiau at y math hwn o gam-drin plentyn-ar-blentyn fel cam-drin perthynas yn yr arddegau. Yn dibynnu ar oedran y bobl ifanc, efallai na fydd hyn yn cael ei gydnabod yn y gyfraith o dan y diffiniad statudol o gam-drin domestig (os yw un neu'r ddau barti o dan 16 oed). Fodd bynnag, fel gydag unrhyw blentyn dan 18 oed, lle mae pryderon ynghylch diogelwch neu les, dylid dilyn gweithdrefnau diogelu plant a dylid cynnig cefnogaeth i ddioddefwyr ifanc a throseddwyr ifanc.

20.1.12 NIWED ALL-DEULUOL

Gall plant fod mewn perygl o neu'n profi cam-drin a chamfanteisio corfforol, rhywiol neu emosiynol mewn cyd-destunau y tu allan i'w teuluoedd. Er nad oes diffiniad cyfreithiol ar gyfer y term niwed all-deuluol, fe'i defnyddir yn helaeth i ddisgrifio gwahanol fathau o niwed sy'n digwydd y tu allan i'r cartref. Gall plant fod yn agored i sawl math o niwed all-deuluol gan oedolion a/neu blant eraill. Gall enghreifftiau o niwed all-deuluol gynnwys: camfanteisio troseddol (megis llinellau sirol ac ecsbloetio ariannol), trais difrifol, caethwasiaeth fodern a masnachu plant, niwed ar-lein, camfanteisio rhywiol, cam-drin rhywiol plentyn ar blentyn (an-deuluol) a mathau eraill o ymddygiad rhywiol niweidiol a ddangosir gan blant tuag at eu cyfoedion, cam-drin, a/neu reolaeth orfodol, y gall plant eu profi yn eu perthnasoedd agos eu hunain (a elwir weithiau'n gam-drin perthnasoedd yn eu harddegau), a dylanwadau eithafiaeth a allai arwain at radicaleiddio. Cyd-destunau all-deuluol – Mae cyd-destunau all-deuluol yn cynnwys ystod o amgylcheddau y tu allan i gartref y teulu lle gall niwed ddigwydd. Gall y rhain gynnwys grwpiau cyfoedion, ysgolion, a mannau cymunedol/cyhoeddus, gan gynnwys lleoedd hysbys yn y gymuned lle mae pryderon ynghylch risgiau i blant (er enghraifft, parciau, ystadau tai, canolfannau siopa, bwytai tecawê, neu ganolfannau trafnidiaeth), yn ogystal ag ar-lein, gan gynnwys cyfryngau cymdeithasol neu lwyfannau gemau.

20.1.13 EITHAFIAETH

Diffinnir eithafiaeth yn strategaeth Prevent fel gwrthwynebiad lleisiol neu weithredol i werthoedd sylfaenol Prydain, gan gynnwys democratiaeth, rheolaeth y gyfraith, rhyddid unigol a pharch a goddefgarwch cydfuddiannol o wahanol ddaliadau ffydd a chredoau. Rydym hefyd yn cynnwys yn ein diffiniad o eithafiaeth alwadau am farwolaeth aelodau o'n lluoedd arfog.

20.1.14 RADICALEIDDIO

Gall pobl ifanc gael eu hamlygu i ddylanwad gan gyfoedion, gan bobl hŷn a'r rhyngwrwyd wrth iddynt ddechrau archwilio syniadau a materion sy'n ymwneud â hunaniaeth. Nid oes un daith i ddod yn radical; gall cyfuniad o ddylanwadau a ffactorau weithio ar y cyd.

Gall plant sydd mewn perygl o radicaleiddio fod â hunan-barch isel neu fod yn ddioddefwyr bwlio neu wahaniaethu. Gall eithafwyr roi ymdeimlad o berthyn iddynt wrth eu pwylldreisio a'u hynysu oddi wrth eu teulu a'u ffrindiau. Mae radicaleiddio neu blentyn sydd mewn perygl o radicaleiddio yn fater diogelu a fydd angen ymateb amlasiantaethol.

Gall arwyddion posibl o radicaleiddio gynnwys

- Mwy o ddicter a/neu argyhoeddiad bod eu crefydd/diwylliant neu eu credoau dan fygythiad
- Ynysu eu hunain oddi wrth eu ffrindiau a'u teulu
- Siarad fel pe bai o sgript
- Cyfrinachedd cynyddol yn enwedig o amgylch eu defnydd o'r rhyngwrwyd
- Meddu ar eitemau fel ffonau ac ati o ffynonellau anhysbys
- Fodd bynnag, gallai unrhyw un o'r arwyddion hyn fod yn ymddygiad arferol yn eu harddegau, neu'n arwydd bod rhywbeth arall o'i le. - Os oes gennych bryderon, siaradwch â gweithiwr cymdeithasol y plentyn a'ch Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol. Gallwch hefyd siarad â'r ysgol.
- Dylid rhoi gwybod am bryderon difrifol ar unwaith yn unol â'n polisi diogelu. Os ydych chi'n teimlo bod y plentyn mewn perygl uniongyrchol neu mewn perygl o adael y wlad, bydd angen i chi hefyd gysylltu â'r heddlu a sicrhau bod eu pasbort yn cael ei storio'n ddiogel.

20.1.15 CAMFANTEISIO ARIANNOL

Gall camfanteisio ariannol gymryd sawl ffurf. Yn y cyd-destun hwn, rydym yn defnyddio'r term i ddisgrifio camfanteisio sy'n digwydd at ddiben gwyngalchu arian. Dyma pan fydd troseddwr yn targedu plant ac oedolion ac yn manteisio ar anghydbwysedd pŵer i'w gorfodi, eu rheoli, eu trin neu eu twyllo i hwyluso symud arian anghyfreithlon. Gall hyn gynnwys arian parod a/neu daliadau trwy gynnyrch ariannol, fel cyfrifon banc a cryptoarian.

20.1.16 ANFFURFIO ORGANAU CENHEDLU BENYWAIDD (FGM)

Mae'r driniaeth hon yn cynnwys tynnu organau cenhedlu allanol benywaidd yn rhannol neu'n llwyr am resymau anfeddygol. Fe'i gelwir hefyd yn enwaediad neu dorri benywaidd. Er gwaethaf y cyfiawnhadiadau crefyddol, cymdeithasol neu ddiwylliannol a gynigir weithiau, mae FGM yn anghyfreithlon oherwydd ei fod yn peri risgiau iechyd difrifol ac yn achosi niwed corfforol ac emosiynol parhaol.

Nid oes unrhyw fanteision meddygol i FGM; nid yw'n gwella ffrwythlondeb nac yn gwneud genedigaeth yn fwy diogel. Gellir ei ddefnyddio i reoli rhywioldeb benywaidd. Fel arfer, perfformir y driniaeth heb hyfforddiant meddygol nac anesthesia, gan ddefnyddio offer fel cyllyll, siswrn, neu lafnau rasel. Gall hyd yn oed triniaeth rhannol arwain at gymhlethdodau iechyd difrifol i ferched a menywod.

Mae'n anodd canfod pa mor gyffredin yw FGM oherwydd ei natur gudd, ond amcangyfrifir bod 137,000 o fenywod a merched yng Nghymru a Lloegr wedi'u heffeithio. Ers 1985, mae FGM wedi bod yn drosedd yn y DU, gyda chosbau ychwanegol i ddinasyddion neu breswylwyr y DU sy'n mynd â'u plentyn dramor ar gyfer y driniaeth.

20.2 DYLETSWYDD ADRODD ORFODOL

Mewn ymateb i ddifrifoldeb y mater, mae'r DU wedi gweithredu mesurau fel Gorchmynion Amddiffyn rhag FGM, y gall unrhyw un wneud cais amdanynt i atal unigolion sydd mewn perygl rhag cael FGM.

Mae dyletswydd adrodd orfodol hefyd ers 2015, sy'n ei gwneud yn ofynnol i weithwyr gofal iechyd, gofal cymdeithasol ac athrawon adrodd am unrhyw amheuaeth neu dystiolaeth o FGM sy'n cynnwys merched dan 18 oed i'r heddlu. Nod y ddyletswydd hon yw sicrhau camau gweithredu ar unwaith i ddiogelu dioddefwyr posibl ac erlyn troseddwy.

20.3 PLANT AG ANABLEDDAU

Gall llawer o ffactorau wneud plentyn ag anabledd yn fwy agored i gam-drin na phlentyn heb anabledd o'r un oedran. Mae diogelu plant ag anableddau yn gofyn am fwy o ymwybyddiaeth o'u bregusrwydd, eu hunigoliaeth a'u hanghenion penodol. Dylid cofio mai plant yw plant yn gyntaf oll, mae ganddynt yr un hawliau i gael eu hamddiffyn ag unrhyw blentyn arall. Mae angen i bobl sy'n gofalu am blant ag anableddau ac yn gweithio gyda nhw fod yn effro i arwyddion a symptomau cam-drin. Ni ddylid byth adael plant ag anableddau mewn sefyllfaoedd lle mae lefel uchel o esgeulustod neu fathau eraill o gam-drin, oherwydd bod ymarferydd yn teimlo bod y rhiant neu'r gwasanaeth 'yn gwneud eu gorau'. Bydd rhiant/rhieni maeth yn cael eu herio yn yr un modd â rhieni plant heb anabledd. Gall fod gan blant ag anableddau lai o gysylltiadau allanol na phlant eraill gan eu gwneud yn fwy agored i gam-drin na phlant heb anabledd, yn ogystal mae'r ffactorau canlynol hefyd yn cynyddu eu bregusrwydd;

Gallant dderbyn gofal agos gan nifer sylweddol o rieni, a all gynyddu'r risg o ddod i gysylltiad ag ymddygiad camdriniol a'i gwneud hi'n anoddach gosod a chynnal ffiniau corfforol.

- Efallai bod ganddyn nhw allu amharus i adnabod, gwrthsefyll neu osgoi cam-drin.
- Efallai bod ganddyn nhw anawsterau cyfathrebu sy'n ei gwneud hi'n anodd dweud wrth eraill beth sy'n digwydd.
- Nid yw pob anabledd yn weladwy; gall plant hefyd wynebu gwahaniaethu.
- Efallai y byddant yn cael eu hatal rhag cwyno oherwydd ofn colli gwasanaethau.
- Maent yn arbennig o agored i fwlio a bygythiad (gweler y weithdrefn fwlio).
- Maent yn fwy agored nac eraill i gam-drin gan blant eraill.

Gall ffactorau ychwanegol fod:

- Gallai dibyniaeth y plentyn ar rieni arwain at y plentyn yn cael problem wrth adnabod beth yw cam-drin. Efallai nad oes gan y plentyn lawer o breifatrwydd, delwedd wael o'i gorff neu hunan-barch isel.
- Efallai na fydd gan rieni a staff y gallu i gyfathrebu'n ddigonol â'r plentyn.
- Diffyg parhad mewn gofal yn arwain at risg uwch na sylwir ar newidiadau ymddygiad.
- Diffyg mynediad at strategaethau 'cadw'n ddiogel' sydd ar gael i eraill.
- Mae plant ag anableddau sy'n byw i ffwrdd o gartref mewn lleoliadau sy'n cael eu rheoli'n wael yn arbennig o agored i or-feddyginiaeth, trefniadau bwydo a defnyddio'r toiled gwael, problemau ynghylch rheoli ymddygiad heriol, diffyg ysgogiad a chefnogaeth emosiynol.
- Gall anghenion a ffyrdd y rhieni/rhieni eu hunain o ymdopi wrthdaro ag anghenion y plentyn

Gall rhai cam-drinwyr sy'n oedolion dargedu plant ag anableddau gan y gred eu bod yn llai tebygol o gael eu canfod.

- Gellir yn amhriodol briodoli arwyddion a dangosyddion i anabledd.
- Mae plant ag anableddau yn llai tebygol o gael eu hymgyngori mewn materion sy'n effeithio arnynt ac o ganlyniad gallant deimlo nad oes ganddynt ddewis ynghylch a ddylent dderbyn neu wrthod cynigion rhywiol.

Dangosyddion

Mae'n annerbyniol goddef safonau gofal gwael i blant ag anableddau, na fyddai'n cael eu goddef i blant heb anabledd. Yn ogystal â'r dangosyddion cyffredinol o gam-drin/esgeulustod, dylid ystyried yr ymddygiadau canlynol yn gamdriniol:

- Bwydo gorfodol.
- Cyfyngiad corfforol anghyfiawn neu ormodol.
- Cyfyngiad a all fod yn fwy na'r isafswm sy'n ofynnol a all awgrymu colli rhyddid posibl.
- Triniaeth garw.

- Cario neu drin plant yn barhaus pan fydd dulliau diogel amgen wedi'u nodi (h.y. cario plentyn i fyny'r grisiau pan fydd dewis arall wedi'i ddarparu).
- Newid ymddygiad eithafol gan gynnwys amddifadu bwyd, meddyginiaeth neu ddillad.
- Camddefnyddio meddyginiaeth, tawelyddu, tawelyddion trwm.
- Defnydd amhriodol o weithdrefnau ymyrrol.
- Methiant bwriadol i ddilyn cyfundrefnau a argymhellir yn feddygol.
- Diffyg cydymffurfio â rhaglenni neu gyfundrefnau.
- Methu â mynd i'r afael ag offer sy'n ffitio'n wael, e.e. caliprau, byrddau cysgu a all achosi anaf neu boen, sblintio amhriodol.
- Camddefnyddio/defnyddio cyllid plentyn.
- Amddifadu'r plentyn o'i ryddid heb ystyried ei ddymuniadau a'i deimladau.

20.3 PLANT AG ANABLEDDAU

Cyngor i Rieni Maeth ar beth i'w wneud os bydd plentyn yn datgelu.

- 20.4.1 Mae'n hollbwysig bod ymateb priodol yn cael ei roi i blentyn o'r cychwyn cyntaf. Gall y canlyniadau emosiynol a seicolegol i'r plentyn a'r effaith ar ganlyniad cyfreithiol unrhyw ymchwiliad sy'n deillio o hynny gael eu heffeithio cyn gynted ag y gwneir datgeliad, oherwydd y camau gweithredu uniongyrchol a gymerir i fynd i'r afael â phryderon a godwyd.
- 20.4.2 Os bydd plentyn yn datgelu rhywbeth i chi, peidiwch â chyfweld y plentyn yn fanwl ond ymatebwch yn dawel a'u sicrhau ei bod yn iawn dweud wrthyh. Byddwch yn ymwybodol o'ch ymatebion ar llafar a di-eiriau.
- 20.4.3 Gwrandewch yn ofalus a thawelu meddwl y plentyn, arhoswch yn dawel a chymerwch yr hyn y mae'r plentyn yn ei ddweud o ddifrif, gan gydnabod yr anawsterau sy'n gynhenid wrth ddehongli'r hyn a ddywedir gan blentyn ifanc/neu blentyn sydd â nam cyfathrebu a/neu wahaniaethau mewn iaith.
- 20.4.4 Cadwch gwestiynau i'r lleiafswm posibl er mwyn sicrhau dealltwriaeth glir a chywir o'r hyn a ddywedwyd.
- 20.4.5 Peidiwch pasio barn am yr hyn a ddywedir.
- 20.4.6 Eglurwch beth sydd angen ei wneud nesaf a phwy sydd angen dweud wrtho. Peidiwch byth â chytuno i gadw datgeliad yn gyfrinach.
- 20.4.7 Gwnewch gofnod o'r hyn a ddywedwyd, a glywyd a/neu a welwyd a llofnodwch a dyddiwch y cofnod.
- 20.4.8 Bydd angen ceisio cyngor gan yr Asiantaeth, yr Awdurdod Lleol neu Weithiwr Cymdeithasol Plant ar unwaith, ym mhob achos o wneud datgeliad, er mwyn cychwyn Atgyfeiriad Diogelu Plant ffurfiol a sicrhau y gellir cychwyn gweithgareddau cysylltiedig yn unol â gweithdrefnau diogelu cenedlaethol.

- 20.4.9 Rhaid i Rieni Maeth hysbysu Gwasanaeth Maethu Dewi Sant drwy eu gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol ar unwaith, a rhaid iddynt hwy hysbysu eu rheolwr llinell. Mewn amgylchiadau eithriadol neu y tu allan i oriau gwaith, pan nad yw gweithiwr cymdeithasol/rheolwr yr Asiantaeth ar gael, dylid hysbysu'r awdurdod lleol drwy eu tîm dyletswydd 24/7.
- 20.4.10 Lle mae plentyn wedi dioddef anaf, efallai y bydd angen sylw meddygol ac efallai y bydd angen iddo gael ei weld gan feddyg.
- 20.4.11 Rhaid ystyried diogelwch uniongyrchol y plentyn yn flaenoriaeth bob amser er mwyn sicrhau ei fod yn ddiogel. Rhaid ystyried adolygiad o asesiadau risg a'r Polisi Gofal Diogel pan fo'n briodol.
- 20.4.12 Rhaid gwneud cofnodion a'u cadw ar CHARMS, cyn gynted ag y bo'n ymarferol bosibl ar ôl i'r sefyllfa gael ei gwneud yn ddiogel.
- 20.4.13 Gwnewch yn siŵr bod y plentyn yn cael ei gefnogi a'i fod yn gwybod nad yw ar fai. Sicrhewch y plentyn ei bod hi'n iawn dweud ac mai eich rôl chi yw helpu i'w gadw'n ddiogel.
- 20.4.14 Mae'r wybodaeth y mae plentyn yn ei datgelu yn 'gyfrinachol' a dim ond ar sail angen gwybod y dylid ei rhannu. Dylai rhieni maeth fod yn ymwybodol o geisio cyngor ynghylch pwy sy'n cael ei hysbysu am ddatgeliad a pha wybodaeth a ddarperir iddynt a chan bwy, er mwyn cadw'r plentyn yn ddiogel a pheidio â rhagfarnu ymchwiliad neu ymholiadau cysylltiedig yn anfwriadol.
- Diogelu plant: adrodd am gam-drin, esgeulustod neu niwed a amheuir | LLYW.CYMRU

Pan wneir honiad, caiff ei gymryd o ddifrif. Bydd yr asiantaeth yn cymryd camau allweddol i werthuso ac ymchwilio i'r mater. Gallai hyn gynnwys cyfweld â'r holl bartïon dan sylw, adolygu cofnodion meddygol, a chynnal ymweliadau cartref. Gall yr amserlen gychwynnol ar gyfer y broses hon amrywio, ond bydd rhiant/rhieni maeth yn cael gwybod drwyddi draw.

Mae'n bwysig nodi, yn ystod y broses hon, mai lles y plentyn yw'r prif bryder bob amser. Y nod yw dod o hyd i wirionedd y mater cyn gynted â phosibl a gwneud hynny'n drylwyr, gan sicrhau diogelwch a lles y plentyn.

Mae'r broses yn dechrau gyda riportio'r honiad. Gall unrhyw un sydd â phryderon ynghylch lles plentyn wneud hyn. Unwaith y bydd yr honiad wedi'i riportio, caiff ei asesu i benderfynu ar lefel y risg a'r camau gweithredu priodol. Bydd yr asesiad hwn yn ystyried natur yr honiad, y dystiolaeth sydd ar gael, a'r risg bosibl i'r plentyn.

Os ystyrir bod yr honiad yn ddigon difrifol, yna bydd yn cael ei ymchwilio. Gall yr ymchwiliad hwn gynnwys cyfweliadau â'r plentyn, y rhiant/rhieni maeth, ac unrhyw bartïon perthnasol eraill. Gall hefyd gynnwys adolygu unrhyw ddogfennaeth berthnasol, fel cofnodion meddygol neu adroddiadau ysgol.

Unwaith y bydd yr ymchwiliad wedi'i gwblhau, gwneir penderfyniad yn seiliedig ar y canfyddiadau. Gallai hyn amrywio o beidio â chymryd camau pellach os canfyddir bod yr honiad yn ddi-sail, i wahanol gamau posibl os caiff yr honiad ei gadarnhau. Gallai'r camau hyn gynnwys hyfforddiant neu gefnogaeth ychwanegol i'r rhiant/rhieni maeth, newidiadau i bolisiau neu weithdrefnau'r cartref maeth, neu mewn achosion difrifol, symud y plentyn o'r cartref maeth.

Drwy gydol y broses hon, mae'n hanfodol i riant/rhieni maeth gydweithredu'n llawn â'r ymchwiliad a chynnal cyfathrebu agored a gonest â'u gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol a'r tîm ymchwilio.

Fel rhiant/rhieni maeth, mae egwyddorion ymarfer allweddol i'w dilyn i atal neu amddiffyn yn erbyn honiadau.

- Blaenoriaethu Gofal Diogel bob amser.
- Peidio byth ag addo cadw cyfrinachau.
- Bod yn ymwybodol o gyswllt corfforol a sut y gallai plentyn gamddeall hyn.
- Peidio byth â chymryd rhan mewn cyswllt agos.
- Cofio fod gwybodaeth bersonol yn breifat.
- Cynnal ffiniau proffesiynol bob amser ar lwyfannau digidol/cyfyngau cymdeithasol.

Mae cadw cofnodion manwl o ryngweithiadau gyda'r plentyn maeth, cynnal cyfathrebu agored gyda'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol, a glynu wrth y canllawiau a'r polisïau i gyd yn hanfodol.

Yn ogystal, mae'n bwysig creu polisi gofalu mwy diogel ar gyfer eich cartref. Dylai'r polisi hwn nodi risgiau posibl ac amlinellu strategaethau i'w lliniaru. Bydd hyfforddiant a chefnogaeth reolaidd hefyd yn eich helpu i lywio cymhlethdodau'r system gofal maeth a lleihau'r risg o honiadau.

Gall deall natur eich rôl fel rhiant/rhieni maeth, yr heriau posibl y gallech eu hwynebu, a'r gefnogaeth sydd ar gael fynd yn bell i'ch helpu i lywio honiadau. Mae hefyd yn bwysig cofio nad yw pob honiad wedi'i gadarnhau, ac nid yw honiad yn golygu'n awtomatig eich bod wedi gwneud rhywbeth o'i le.

Er y gall y posibilrwydd o wynebu honiadau fod yn frawychus, mae'n bwysig cofio bod cefnogaeth ar gael. Drwy ddeall natur honiadau, cymryd camau rhagweithiol i'w hatal, a gweithio'n agos gyda ni, gallwch lywio'r heriau hyn a pharhau i ddarparu amgylchedd diogel a meithringar i blant mewn angen.

Mae dod yn rhiant/rhieni maeth yn daith o ffydd, amynedd a gwydnwch. Mae'n ymwneud â gwneud gwahaniaeth ym mywydau plant sydd ei angen fwyaf. Gall honiadau fod yn rhan heriol o'r daith hon, dim ond hynny ydyn nhw - rhan o'r daith, nid y cyfan. Gyda dealltwriaeth, cefnogaeth a'r offer cywir, gallwch chi lywio'r heriau hyn a pharhau ar eich llwybr gwerth chweil fel rhiant/rhieni maeth.

Fel rhiant/rhieni maeth byddwch hefyd yn gallu ceisio cefnogaeth annibynnol trwy eich aelodaeth gyda'r Rhwydwaith Maethu.

[Rheoli Pryderon a Honiadau yn Erbyn Rhieni Maeth.docx](#) [Taflen Ffeithiau Honiadau FLW \(Awst 2021\).pdf](#)

22. Canmolïaeth a Chwynïon gan, neu ar ran, plant

Rydym yn croesawu canmolïaeth (mynegiadau o foddhad ynghylch lefelau gwasanaeth neu gamau gweithredu staff). Mae adborth cadarnhaol yn rhan o'n harfer sy'n seiliedig ar gryfderau ac mae'n helpu annogaeth, yn hybu hyder, ac yn dangos i bobl faint maen nhw'n cael eu gwerthfawrogi. Mae'n ein helpu i ddeall a datblygu ein sgiliau i'ch helpu a'ch cefnogi. Mae hyn yn cael effaith gadarnhaol ar berfformiad unigolion, y tîm, a'r sefydliad.

Dim ond pan fyddwn ni'n canmol rhywbeth am wneud y gwaith yn arbennig o dda, neu am wneud rhywbeth y tu allan i'r cyffredin, y gallwn ni ei gofnodi fel canmolïaeth. Dangosydd da yw pan fydd pobl yn mynd i'r drafferth o ysgrifennu llythyr neu anfon cerdyn. Fel rhiant maeth, dylech chi rannu eich canmolïaeth gyda'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol / gweithiwr cymdeithasol y plentyn / gweithiwr cymorth plant a theuluoedd / rheolwr tîm, a all wedyn ei rhannu gyda'u timau.

Rydym hefyd yn cydnabod y bydd adegau pan nad yw pobl yn fodlon ar y gwasanaeth y maent wedi'i dderbyn neu'n ei dderbyn. Byddem bob amser yn annog codi materion yn brydlon, ac ochr yn ochr â chyfleoedd arferol i gynnig adborth, gofynnwn i chi ddefnyddio pob cyfle i blant a phobl ifanc (neu eu cynrychiolwyr) wneud sylwadau ar y gwasanaethau y maent yn eu derbyn, gofyn am newidiadau, a gofyn am wasanaethau yr hoffent eu derbyn. Rydym yn gofyn am adborth ar ein harfer yn rheolaidd, ar adegau o adolygiadau gwasanaeth ac adolygiad blynyddol, gan ein holl randdeiliaid gan gynnwys chi, eich teuluoedd a'r plant rydych chi'n gofalu amdanynt, yn unol â'r Canlyniadau yr ydym yn gweithio tuag atynt a'n rhwymedigaethau cyfreithiol, ac adroddir ar y rhain i'n Comisiynwyr, Ymddiriedolwyr a'n Panel Annibynnol.

Mae fframwaith clir ar gyfer delio â chwynïon sydd â thri cham ac a amlinellir yn ein polisi. (gweler isod) Mae cwyn yn fynegiant o anfodlonrwydd ynghylch safonau gwasanaeth, camau gweithredu, neu ddiffyg gweithredu.

Cyn gwneud cwyn ffurfiol, bydd yn cael ei thrin yn anffurfiol ar lefel leol (lefel 1 o'r weithdrefn gwyno) trwy drafodaethau rhwng y plentyn, ei weithiwr cymdeithasol, chi'ch hun, a'r gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol.

Os na fydd y trafodaethau hyn yn datrys y problemau, yna gall y gŵyn symud ymlaen i lefel 2 a bydd y gwasanaeth yn delio â hi.

Fel rhiant maeth, efallai mai chi yw'r person sy'n gwneud cwyn, efallai mai chi yw'r person y mae'r gŵyn yn cael ei gwneud amdano/i, neu efallai eich bod chi'n cefnogi plentyn neu berson ifanc i wneud cwyn.

Rhaid hysbysu plant am y weithdrefn gwyno mewn amrywiaeth o ffyrdd (e.e., copïau o daflenni ac ati) sy'n addas i'w hoedran a'u lefel o ddealltwriaeth, mae dolen i'n taflen isod.

[adoptionwales.sharepoint.com/sites/Fostering/Shared Documents/Forms/AllItems.aspx?id=%2Fsites%2FFostering%2FShared Documents%2FPolisi%20a%20Gweithdrefnau%2FEsiamp%20Polisi%2FAdoption%2FCOMPLAINTS%2FCYP Taflen Gwynion%2Epdf&parent=%2Fsites%2FFostering%2FShared Documents%2FPolisi%2FAdoption%2FCOMPLAINTS Gwasanaeth Maethu Dewi Sant Polisi a Gweithdrefnau Cwynion.docx](https://adoptionwales.sharepoint.com/sites/Fostering/Shared%20Documents/Forms/AllItems.aspx?id=%2Fsites%2FFostering%2FShared%2FDocuments%2FPolisi%20a%20Gweithdrefnau%2FEsiamp%20Polisi%2FAdoption%2FCOMPLAINTS%2FCYP%20Taflen%20Gwynion%2Epdf&parent=%2Fsites%2FFostering%2FShared%2FDocuments%2FPolisi%2FAdoption%2FCOMPLAINTS%20Gwasanaeth%20Maethu%20Dewi%20Sant%20Polisi%20a%20Gweithdrefnau%20Cwynion.docx)

23. Plant sy'n mynd ar goll

Person coll yw: “Bydd unrhyw un na ellir sefydlu ei leoliad yn cael ei ystyried ar goll nes y bydd wedi'i leoli a'i lesiant wedi'i gadarnhau fel arall.”

Byddwn yn sicrhau eich bod yn gwbl ymwybodol o'n Gweithdrefn Goll ac yn gwybod sut i'w gweithredu a'ch bod yn deall sut mae hyn yn cysylltu â Gweithdrefnau Diogelu Cymru Gyfan y mae'n rhaid i'r awdurdodau cyfrifol eu gweithredu yn unol â'u polisi mewn perthynas â phlant yn mynd ar goll. Mae'r gofal a'r gefnogaeth a ddarparwch i blant yn eich galluogi i ddatblygu perthynas dda a fydd yn helpu i leihau'r risg y byddant yn mynd ar goll a lleihau'r risg o niwed pe bai'r plentyn yn mynd ar goll. Gall rhiant/rhieni maeth helpu plant yn eu gofal i ddeall peryglon a risgiau gadael y cartref maeth heb ganiatâd a chael gwybod ble y gallant gael cymorth os ydynt yn ystyried rhedeg i ffwrdd.

1. Dylid amddiffyn plant sy'n mynd ar goll o'u cartrefi maeth cyn belled ag y bo modd a rhaid ymateb iddynt yn gadarnhaol ar ôl iddynt ddychwelyd.

2. Dylai plant sy'n mynd ar goll brofi ymatebion cydlynol sy'n lleihau'r niwed neu'r risg o niwed iddynt. Bydd cynllun gweithredu brys clir ar waith i'w hamddiffyn ac i leihau niwed pellach neu'r risg o niwed.

3. Dylech fod yn ymwybodol o'r mesurau y gallwch eu cymryd i atal plentyn rhag gadael heb ganiatâd o dan y ddeddfwriaeth gyfredol a chanllawiau'r Llywodraeth, a gwybod na ddylech fynd y tu hwnt i'r mesurau hynny. Bydd ein Gweithdrefn Ar Goll yn cael ei diweddarau yn unol â hynny pan fydd deddfwriaeth a chanllawiau'r Llywodraeth yn newid.

4. Rhaid i chi a'r Gwasanaeth Maethu gymryd camau priodol i ddod o hyd i blant sydd ar goll, gan gynnwys gweithio ochr yn ochr â'r heddlu lle bo'n briodol, ac hefyd i amddiffyn plant sy'n absennol o'r cartref maeth heb ganiatâd, ond bod eu lleoliad yn hysbys.

5. Os yw plentyn yn absennol o'r cartref maethu ac nad yw ei leoliad yn hysbys (h.y., mae'r plentyn ar goll), dylech weithredu yn unol â'r weithdrefn Goll hon a chyda'r protocolau a'r gweithdrefnau sy'n berthnasol i'r ardal lle mae eich cartref wedi'i leoli.

6. Pan fydd plant sydd wedi'u lleoli y tu allan i'r awdurdod yn mynd ar goll, bydd y Gwasanaeth Maethu yn dilyn y protocol lleol, ac yn eich gwneud yn ymwybodol o unrhyw brosesau eraill sy'n ofynnol gan yr awdurdod cyfrifol, sydd wedi'i pennu yng Nghynllun Gofal a Thriniaeth y plentyn unigol.

7. Pan fydd plentyn yn mynd ar goll a bod pryder am ei les, neu ar gais plentyn sydd wedi bod ar goll, bydd y Gwasanaeth Maethu yn trefnu cyfarfod preifat rhwng y plentyn a'r awdurdod cyfrifol i ystyried y rhesymau dros iddo fynd ar goll. Bydd y Gwasanaeth Maethu yn ystyried gyda'r awdurdod cyfrifol, a gyda chi, pa gamau y dylid eu cymryd i atal y plentyn rhag mynd ar goll yn y dyfodol. Bydd unrhyw bryderon sy'n codi amdanoch chi fel y rhiant/rhieni maeth neu'r lleoliad yn cael eu trin, cyn belled ag y bo modd, ar y cyd â'r awdurdod cyfrifol.

8. Bydd y Gwasanaeth Maethu yn cysylltu â'r awdurdod lleol cyfrifol ac yn ei herio yn ôl yr angen (er enghraifft pan nad yw cyfweiliad dychwelyd adref annibynnol yn cael ei gynnig neu ei drefnu gan yr awdurdod lleol) a bydd yn cymryd camau priodol i uwchgyfeirio pryderon.

9. Mae rhieni, os yw'n briodol, yn cael gwybod am ddigwyddiadau pan fydd y plentyn wedi bod neu ar goll.

23.1 DIFFINIADAU

Mae yna amryw o dermau a ddefnyddir mewn perthynas â phlant coll:

23.1.1 Plentyn Coll

Plentyn a adroddwyd fel un ar goll i'r Heddlu gan ei deulu neu ei rieni.

23.1.2 Ar Goll o Ofal

Plentyn sy'n derbyn gofal nad yw yn ei leoliad na'r lle y disgwylir iddo fod (e.e., ysgol) ac nad yw ei leoliad yn hysbys.

23.1.3 I Ffwrdd o Leoliad heb Awdurdodiad

Plentyn sy'n derbyn gofal y mae ei leoliad yn hysbys ond nad yw yn y lle y disgwylir iddo fod, ac mae gan y rhiant bryderon neu mae'r digwyddiad wedi'i hysbysu i'r awdurdod lleol neu'r Heddlu.

23.1.4 Rhedwr Ifanc

Plentyn sydd wedi rhedeg i ffwrdd o'i gartref neu leoliad gofal neu'n teimlo ei fod wedi cael ei orfodi neu ei ddenu i adael.

Bydd yr Heddlu, fel yr asiantaeth arweiniol ar gyfer ymchwilio a dod o hyd i blant coll, yn ymateb i blant a phobl ifanc sy'n mynd ar Goll neu'n Absennol yn seiliedig ar asesiadau risg parhaus yn unol â'r canllawiau cyfredol a diffiniad Coleg yr Heddlu o goll ac absennol. Bydd yr heddlu'n blaenoriaethu pob digwyddiad o blant coll fel risg ganolog neu uchel.

23.2 CYNLLUNIO AC ATAL

Rhaid i bob plentyn gael Cynllun Lleoli sy'n ystyried unrhyw risg debygol y bydd y plentyn yn mynd ar goll. Dylai'r Cynllun Lleoli gynnwys mesurau i leihau neu atal y plentyn rhag mynd ar goll, a gwybodaeth a fyddai'n helpu i hwyluso lleoli'r plentyn pe bai'n mynd ar goll. Fel rhan o'r broses atgyfeirio, lleoli a chynllunio parhaus, rhaid ystyried y risg y bydd y plentyn yn mynd ar goll. Os oes risg, rhaid llunio cynllun i'w lleihau neu ei atal.

23.3 RISGIAU PENODOL.

Dylai'r Cynllun Gofal a Thriniaeth a'r Cynllun Lleoli gynnwys manylion y trefniadau y bydd angen eu rhoi ar waith i gadw'r plentyn yn ddiogel a lleihau'r risg y bydd y plentyn yn mynd ar goll o'i leoliad.

Y Cynllun Gofal a Thriniaeth – dylai gynnwys strategaethau i osgoi absenoldeb heb awdurdod a/neu blentyn yn mynd ar goll. Dylai hefyd gynnwys strategaethau i leihau'r hyd a'r risgiau sy'n gysylltiedig ag absenoldebau heb awdurdod/mynd ar goll gan y plentyn;

Y Cynllun Lleoli – dylai gynnwys strategaethau ar gyfer atal y plentyn rhag cymryd absenoldebau heb awdurdod/mynd ar goll;

Dylid cwblhau asesiad risg cyn digwyddiad ar gyfer pob plentyn y mae pryder y gallent redeg i ffwrdd. Dylid ystyried pellter o gartref, teulu a ffrindiau fel ffactor risg; Dylid rhoi cyngor i'r plentyn ynghylch mynediad at Eiriolwr annibynnol a dylid ystyried barn y plentyn;

Dylai adolygiadau statudol ystyried unrhyw absenoldebau, ac adolygu strategaethau i atal absenoldebau dro ar ôl tro a/neu ddigwyddiadau colli rhywun, a dylid adolygu'r Cynllun Gofal a Thriniaeth yn unol â hynny.

Lle mae gan blentyn batrwm sefydledig o redeg i ffwrdd eisoes, dylai'r Cynllun Gofal a Thriniaeth gynnwys strategaeth i gadw'r plentyn yn ddiogel er mwyn lleihau'r tebygolrwydd y bydd y plentyn yn rhedeg i ffwrdd yn y dyfodol. Dylid trafod hyn a chytuno arno cyn belled ag y bo modd gyda'r plentyn a chyda chi.

Lle mae pryderon Diogelu yn ymwneud â phlentyn a/neu lle mae'r plentyn wedi mynd ar goll o'r lleoliad neu o unrhyw leoliad blaenorol, rhaid i'r Cynllun Lleoli gynnwys gwybodaeth y cytunwyd arni rhwng yr awdurdod lleoli a'r Gwasanaeth Maethu am y trefniadau dyddiol a roddwyd ar waith i gadw'r plentyn yn ddiogel.

Dylech fod yn rhagweithiol wrth ddarparu cartref maeth sy'n hyrwyddo teimlad o ddiogelwch gyda'r nod o leihau'r tebygolrwydd y bydd y plentyn yn mynd ar goll. Byddwch yn gweithio gyda phlant i'w haddysgu am y risgiau o fynd ar goll, eu helpu lle bo modd i nodi pwyntiau sbarduno a rhoi dewisiadau eraill iddynt yn yr amgylchiadau penodol hyn. Dylid ystyried eich cymhwysedd a'ch anghenion cymorth wrth ymateb i faterion mynd ar goll o ofal fel rhan o'ch gwerthusiad a'ch goruchwyliaeth reolaidd.

Dylech wybod pryd i geisio atal plentyn rhag gadael y cartref a dylech wneud hynny drwy ddeialog, ond ni ddylech geisio atal y plentyn yn gorfforol os yw'n mynnu gadael, neu dan unrhyw amgylchiadau eraill, oni bai ei fod yn angenrheidiol i atal anaf i'r plentyn neu eraill, neu ddifrod difrifol i eiddo.

O ddydd i ddydd, dylech fod yn effro i arwyddion y gallai plentyn fod yn debygol o redeg i ffwrdd neu fynd ar goll. Os ydych yn amau y gallai hyn ddigwydd, dylech gymryd unrhyw gamau sydd eisoes wedi'u cytuno gyda'r Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol a Gweithiwr Cymdeithasol y plentyn, neu wneud yr hyn y gallwch yn rhesymol ac yn ddiogel i leihau neu atal y plentyn rhag gadael - mae hyn yn cynnwys amgylchiadau lle mae plentyn yn gwrthod dychwelyd i'r cartref.

Os yw'r risg yn cynyddu, dylech gysylltu â'r Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol neu, os yw y tu allan i oriau gwaith, y Gweithiwr Cymdeithasol sydd ar alwad i gael cyngor.

Os oes risg ddifrifol e.e., mae'r plentyn yn ymddwyn mewn modd treisgar neu'n bygwth difrodi eiddo, dylech gysylltu â'r Heddlu, yna cysylltu â'r Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol cyn gynted â phosibl.

Rhaid i'r broses gynllunio ar gyfer pob plentyn, gan gynnwys y tebygolrwydd y byddant yn mynd ar goll, ystyried unrhyw ffactorau risg penodol ar gyfer pob plentyn. Mae'r ffactorau risg hyn yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i, y canlynol:

23.3.1 MASNACHU POBL

Gall rhai plant sy'n derbyn gofal fod yn blant ar eu pen eu hunain sy'n ceisio lloches neu'n blant mudol eraill. Gall rhai plant yn y grŵp hwn fod wedi cael eu masnachu i'r DU ac efallai eu bod yn parhau i fod dan ddylanwad eu masnachwyr hyd yn oed tra byddant yn derbyn gofal. Mae plant sydd wedi'u masnachu mewn perygl sylweddol o fynd ar goll, gyda'r rhan fwyaf yn mynd ar goll o fewn wythnos i ddod yn blant sy'n derbyn gofal a llawer o fewn 48 awr. Dylid trin plant mudol neu geisiwr lloches ar eu pen eu hunain, sydd yna'n mynd ar goll yn syth ar ôl dod yn blant sy'n derbyn gofal, fel plant a allai fod yn ddioddefwyr masnachu. Gall plant sydd wedi cael eu masnachu gael eu camfanteisio at ddibenion rhywiol.

Ni ddylid datgelu lleoliad y plentyn i unrhyw ymholwyr nes bod eu hunaniaeth a'u perthynas â'r plentyn wedi'u sefydlu, os oes angen, gyda chymorth yr heddlu a'r gwasanaethau mewnffudo.

23.3.2 GRŴMIO

Mae grŵmio yn golygu meithrin cysylltiad emosiynol â phlentyn i ennill ei ymddiriedaeth at ddibenion cam-drin rhywiol neu ecsbloetio. Gall plant a phobl ifanc gael eu grŵmio ar-lein neu yn y byd go iawn, gan ddieithryn neu gan rywun maen nhw'n ei adnabod – er enghraifft aelod o'r teulu, ffrind neu weithiwr proffesiynol. Gall y sawl sy'n grŵmio fod yn wrywaidd neu'n fenywaidd. Gallent fod o unrhyw oedran. Nid yw llawer o blant a phobl ifanc yn deall eu bod wedi cael eu grŵmio, neu fod yr hyn sydd wedi digwydd yn gam-drin.

Gall plant gael eu grŵmio at ddiben cam-drin rhywiol yn ogystal â mathau eraill o gamfanteisio gan gynnwys cymryd rhan mewn gweithgaredd troseddol ac eithafol. Mae plant sydd ar goll yn fwy agored i gael eu grŵmio a gallant hefyd fynd ar goll oherwydd cael eu grŵmio.

23.3.3 RADICALEIDDIO

Gall plant a phobl ifanc ddioddef niwed pan fyddant yn agored i ideoleg eithafol.

Mae mynd ar goll yn ffactor risg mewn perthynas â radicaleiddio:

Gall plentyn fynd ar goll oherwydd ei fod eisoes wedi cael ei radicaleiddio;

Gallai risg plentyn o gael ei radicaleiddio gynyddu oherwydd ei fod ar goll ac yn treulio amser gyda phobl a allai geisio ei gynnwys mewn gweithgareddau radical/eithafol. Mae'r risg yn cynyddu tra ei fod ar goll, oherwydd nad yw ffactorau amddiffynnol teulu neu ofal ar gael iddo.

23.3.4 ECSBLOETIO RHYWIOL

Mae mynd ar goll yn ffactor risg sylweddol mewn perthynas ag ecsbloetio rhywiol. Gall plentyn fynd ar goll oherwydd ei fod yn cael ei ecsbloetio'n rhywiol.

Nodwedd gyffredin o ecsbloetio rhywiol ar blant yw nad yw'r plentyn neu'r person ifanc yn cydnabod natur orfodol y berthynas ac nad yw'n gweld ei hun fel dioddefwr camfanteisio.

Gallai risg plentyn o gael ei ecsbloetio'n rhywiol gynyddu oherwydd ei fod ar goll ac yn treulio amser gyda phobl a allai geisio ei gynnwys mewn ecsbloetio rhywiol. Mae'r risg yn cynyddu tra ei fod ar goll oherwydd nad yw ffactorau amddiffynnol teulu neu ofal ar gael iddo.

23.3.5 PLANT SYDD MEWN PERYGL O GAEL EU DENU I YMDDYGIAD TROSEDDOL

Mae hefyd angen diogelu plant a phobl ifanc sy'n mynd ar goll o ofal rhag y risg o gael eu denu i ymddygiad troseddol gan gangiau neu grwpiau troseddol.

Yn eich rôl, dylech sicrhau bod plant yn cael cymorth i ddeall peryglon a risgiau gadael y cartref maeth heb ganiatâd, a'u bod yn ymwybodol o ble y gallant gael cymorth os ydynt yn ystyried rhedeg i ffwrdd. Pan fydd plentyn yn mynd ar goll ac mae pryder am ei les, neu ar gais plentyn sydd wedi bod ar goll, mae'r gwasanaeth maethu yn trefnu cyfarfod preifat rhwng y plentyn a'r awdurdod cyfrifol i ystyried y rhesymau dros iddo fynd ar goll. Mae'r gwasanaeth maethu yn ystyried gyda'r awdurdod cyfrifol a'r rhiant/rhieni maeth pa gamau y dylid eu cymryd i atal y plentyn rhag mynd ar goll yn y dyfodol. Caiff unrhyw bryderon sy'n codi ynghylch y rhiant/rhieni maeth neu'r lleoliad eu trafod, cyn belled ag y bo modd, ar y cyd â'r awdurdod cyfrifol. Mae cofnodion ysgrifenedig a gedwir gan y gwasanaeth maethu, pan fydd plentyn yn mynd ar goll, yn manylu ar y camau a gymerwyd gan y rhiant/rhieni maeth, amgylchiadau dychweliad y plentyn, unrhyw resymau a roddir gan y plentyn dros redeg i ffwrdd o'r cartref maeth ac unrhyw gamau a gymerwyd yng ngoleuni'r rhesymau hynny. Rhennir y wybodaeth hon gyda'r awdurdod cyfrifol a, lle bo'n briodol, rhieni'r plentyn.

23.4 CAMAU GWEITHREDU PAN NAD YW LLEOLIAD PLENTYN YN HYSBYS

Pryd bynnag nad yw lleoliad plentyn yn hysbys, dylid cynnal gwiriadau rhagarweiniol i weld a ellir dod o hyd i'r plentyn. Er enghraifft, os oedd plentyn i fod i fod wedi dychwelyd adref o'r ysgol ond nad yw wedi cyrraedd o fewn yr amser teithio arferol, gallai gwiriadau gynnwys darganfod a oes oedi trafnidiaeth, galwadau ffôn i'r plentyn, galwadau ffôn i'r ysgol i weld a yw'r plentyn wedi cael ei ohirio ac ati. Os nad yw'r gwiriadau cychwynnol hyn yn llwyddo i ddod o hyd i'r plentyn neu os oes pryderon o hyd eu bod mewn perygl, er gwaethaf cysylltu â'r plentyn, dylid hysbysu'r unigolion a'r asiantaethau a restrir isod.

Mae'n amlwg yn bwysig bod terfyn amser yn cael ei osod ar ddechrau'r gwiriadau cychwynnol hyn fel nad ydynt yn parhau y tu hwnt i amser rhesymol. Dylai hyn fod yn seiliedig ar asesiad o'r risgiau sy'n ymwneud â'r plentyn unigol. Mewn rhai achosion, efallai y bydd rhesymau i boeni am ddiogelwch y plentyn ar unwaith a dylid cysylltu â'r asiantaethau a nodir isod ar unwaith – hyn ar y cyd ag ymdrechion parhaus i gysylltu â'r plentyn a darganfod pam nad yw lle y dylai fod.

Os yw plentyn ar goll, rhaid i chi gysylltu â'r Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol neu'r rheolwr maethu, oni bai bod risg ddifrifol uniongyrchol i'r plentyn neu eraill, ac os felly, dylech gysylltu â'r Heddlu yn gyntaf. Os bydd y digwyddiad yn digwydd y tu allan i oriau swyddfa arferol, rhaid cysylltu â'r Gweithiwr Cymdeithasol/Rheolwr Ar Alwad/Y Tu Allan i Orlau Gwaith.

Bydd y Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol/Gweithiwr Cymdeithasol ar Ddyletswydd neu'r rheolwr maethu yn dod i benderfyniad ynghylch camau pellach y dylid eu cymryd.

Dylai'r Gweithiwr Cymdeithasol benderfynu a ddylid hysbysu'r rhiant(rhieni) ac, os felly, pwy ddylai wneud hynny.

23.4.1 YR UNIGOLION A'R ASIANTAETHAU Y DYLLD CYSYLLTU Â NHW

- Yr heddlu lleol.
- Yr awdurdod sy'n gyfrifol am leoli'r plentyn – os nad ydynt eisoes wedi cael gwybod cyn i'r heddlu gael gwybod.
- Y rhieni ac unrhyw berson arall sydd â chyfrifoldeb rhiant oni bai nad yw'n rhesymol ymarferol neu y byddai gwneud hynny'n anghyson â lles y plentyn.
- Y Swyddog Adolygu Annibynnol (IRO).

23.4.2 DYLAID ADRODDIADAU COLL GYNNWYS Y WYBODAETH GANLYNOL:

- Enw/enwau'r plentyn; dyddiad geni; statws; awdurdod cyfrifol;
- Ble a phryd y aethant ar goll;
- Gyda phwy, os unrhyw un, aethant ar goll;
- Beth oedd y plentyn yn ei wisgo ynghyd ag unrhyw eiddo fel bagiau, ffôn ac ati;
- Disgrifiad a llun diweddar;
- Hanes meddygol, os yw'n berthnasol;
- Amser a lleoliad y gwelwyd ddiwethaf;
- Amgylchiadau neu ddigwyddiadau sy'n ymwneud â mynd ar goll;
- Manylion teulu, ffrindiau a chydabodwyr;
- Asesiad risg wedi'i ddiweddarau.

Dylech gymryd pob cam rhesymol i sicrhau bod y plentyn yn cael ei ddychwelyd yn ddiogel ac yn gyflym yn seiliedig ar eich gwybodaeth eich hun am y plentyn a'r wybodaeth yng nghynllun lleoli'r plentyn. Os oes amheuaeth o risg o niwed i'r plentyn, dylech gysylltu â'r heddlu ar unwaith. Yn dilyn trafodaethau cychwynnol rhwng y gweithiwr cymdeithasol plant a neilltuwyd a'r heddlu, dylent gytuno ar strategaeth ar unwaith ar gyfer lleoli'r plentyn a chynllun gweithredu. Dylai hyn gynnwys ystod o gamau gweithredu i leoli'r plentyn a sicrhau ei fod yn cael ei ddychwelyd yn ddiogel, gan gynnwys:

1. Trefniadau i geisio cysylltu â'r plentyn yn ddyddiol drwy, er enghraifft, ffonio ei ffôn symudol neu ffonau ffrindiau neu berthnasau y gallent fod gyda nhw.
2. Dylai'r Swyddog Adolygu Annibynnol (IRO) hefyd geisio cysylltu â'r plentyn.
3. Ymweld â chyfeiriad/au eu rhieni ac unrhyw ffrindiau neu berthnasau y gallent fod yn aros gyda nhw.
4. Gall yr heddlu ystyried gofyn am olrhain ar ffôn symudol y plentyn.
5. O fewn 3 diwrnod, dylid cynnal cyfarfod/trafodaeth ffôn rhwng y partion perthnasol ynghylch colli plentyn o ofal, a chynnwys yr heddlu, Gweithiwr Cymdeithasol y plentyn a'r darparwr. Dylid adolygu a diweddarau'r cynllun gweithredu a'r asesiad risg.
6. Dylid cynnal cyfarfodydd/trafodaethau ynghylch colli plant o ofal o leiaf unwaith y mis i ddiweddarau'r cynllun gweithredu a rhannu gwybodaeth.
7. Bydd unrhyw gyhoeddusrwydd yn cael ei arwain gan yr Heddlu, cytunir ar ddefnyddio hysbysiadau cuddio etc. yn y cyfarfod Colli o ofal. Gellid defnyddio Gorchmynion Adfer.
8. Yn ystod yr ymchwiliad i ddod o hyd i'r plentyn coll/sydd wedi rhedeg i ffwrdd, dylai cyswllt a chyfathrebu rheolaidd ddigwydd rhwng yr heddlu, gwasanaethau gofal cymdeithasol plant yr awdurdod lleol cyfrifol a'r awdurdod lletyol (os yw'n lleoliad y tu allan i'r ardal) ac unrhyw asiantaethau eraill sy'n gysylltiedig.
9. Dylai'r awdurdod sy'n gyfrifol am y plentyn sicrhau bod cynlluniau ar waith i ymateb yn brydlon ar ôl i'r plentyn gael ei ddarganfod ac i benderfynu a yw'r lleoliad yn parhau i fod yn briodol.

23.5 FFURFLEN GWYBODAETH AM BLENTYN

1. Dylai'r Awdurdod Lleoli roi Ffurflen Gwybodaeth am Blant i chi fel cofnod o wybodaeth hanfodol ar gyfer pan fydd plentyn neu berson ifanc yn mynd ar goll. Mae'r ffurflen hon i'w chwblhau ar gyfer plant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal, a dylid ei diweddarau gyda llun diweddar; bydd angen ei diwygio yn dilyn unrhyw newidiadau yn y wybodaeth.

2. Dylid rhannu'r Ffurflen Gwybodaeth am y Plentyn gyda'r heddlu pan gaiff y plentyn neu'r person ifanc ei riportio ar goll. Bydd hyn yn cynorthwyo'r heddlu i asesu risg y digwyddiad ar goll er mwyn darparu'r ymateb priodol. Dylai Gweithiwr Cymdeithasol y plentyn gael sgwrs gyda'r plentyn am y wybodaeth a gofnodwyd yn y Ffurflen Gwybodaeth am y Plentyn a dylai egluro'r amgylchiadau y bydd y ffurflen yn cael ei rhannu gyda'r heddlu ac asiantaethau eraill.

3. Pan fydd plentyn yn mynd ar goll, disgrifir hyn yn y Rheoliadau Maethu fel 'Digwyddiad Hysbysadwy' ac yn ôl y gyfraith mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i'r Gwasanaeth Maethu fonitro ac adolygu pob digwyddiad o'r natur hon. Felly, mae'n ofynnol i chi hysbysu'r Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol os yw'r plentyn yn eu gofal yn gadael heb ganiatâd.

4. Ni ddylech chi drosglwyddo unrhyw wybodaeth i'r wasg ar unrhyw adeg. Dim ond rhwng yr awdurdod lleol, yr Heddlu a'r rheolwr maethu y dylid rhannu'r holl wybodaeth.

23.6 ASESIAD RISG YR HEDDLU

Bydd dosbarthiad yr heddlu o berson fel 'Ar Goll' neu 'Absennol' yn seiliedig ar asesiad risg parhaus. Ni fyddai plentyn y gwyddys ble mae yn cael ei drin fel 'Ar Goll' nac 'Absennol' o dan ddiffiniadau'r heddlu.

Mae'n bwysig nodi na ddylai rhiant/rhieni maeth nac eraill sy'n rhoi gwybod i'r heddlu am blentyn sydd ar goll wneud y dyfarniad eu hunain ynghylch a yw plentyn ar goll neu'n absennol – bydd y penderfyniad hwn yn cael ei wneud gan yr heddlu yn seiliedig ar y wybodaeth a ddarperir. Gall plentyn sy'n Absennol fod mewn perygl, er enghraifft, o gamfanteisio rhywiol neu droseddol ar blant, ymwneud â chyffuriau, gangiau, gweithgaredd troseddol, masnachu plant, priodas dan orfod, anffurfio organau cenhedlu benywod neu radicaleiddio, a dylai Asesiadau Risg yr Heddlu ystyried y sefyllfaoedd hynny ac efallai y bydd angen newid y categori i Goll.

Pan fydd plentyn yn cael ei gofnodi gan yr heddlu fel un sy'n absennol, bydd yr heddlu'n cofnodi'r manylion, a fydd yn cytuno ar amseroedd adolygu ac unrhyw gamau gweithredu parhaus gyda chi neu berson arall sy'n adrodd am yr absenoldeb. Mae pob person a gofnodwyd gan yr heddlu fel un sy'n absennol yn cael ei fonitro gan system yr heddlu. Mae monitro'n barhaus ac yn destun adolygiadau rheolaidd i sicrhau nad yw lefelau risg yn newid. Pan ddaw gwybodaeth i'r amlwg sy'n cyflwyno unrhyw risg i'r person hwnnw, yna gellir ail-gategoreiddio'r achos fel 'Ar Goll' a dechrau ymchwiliad gan yr heddlu.

Un o egwyddorion pwysicaf 'Absennol' yw y gall yr heddlu ganolbwyntio adnoddau'n fwy effeithiol, yn unol ag asesiadau risg yr heddlu o ddigwyddiadau 'Absennol' a 'Choll'. Gall plentyn sy'n Absennol fod mewn perygl o hyd, er enghraifft, o gamfanteisio rhywiol neu droseddol ar blant, ymwneud â chyffuriau, gangiau, gweithgaredd troseddol, masnachu plant, priodas dan orfod, anffurfio organau cenhedlu benywod neu radicaleiddio, a dylai asesiad risg yr Heddlu adlewyrchu hyn.

23.7 PLENTYN COLL RISG UCHEL

1. Mae'r risg a achosir yn un enbyd ac mae sail sylweddol dros gredu bod y plentyn mewn perygl oherwydd ei fod yn agored i niwed ei hun; neu
2. Efallai bod y plentyn wedi bod yn ddioddefwr trosedd difrifol; neu
3. Mae'r risg a achosir yn un enbyd ac mae sail sylweddol dros gredu bod y cyhoedd mewn perygl.

Mae'r categori risg uchel yn gofyn am ddefnyddio adnoddau'r heddlu ar unwaith. Mae canllawiau'r heddlu'n egluro bod rhaid i aelod o'r uwch dîm rheoli neu lefel gorchymyn debyg fod yn rhan o archwilio llinellau ymholiadau cychwynnol a chymeradwyo lefelau staffio priodol. Dylai achosion o'r fath arwain at benodi Swyddog Ymchwilio ac o bosibl Uwch Swyddog Ymchwilio a Chynghorydd Chwilio'r Heddlu. Dylai fod strategaeth cyfryngau a/neu gyswllt agos ag asiantaethau allanol. Dylid rhoi cefnogaeth i deuluoedd ar waith. Dylid hysbysu Swyddfa Pobl Goll y DU am yr achos ar unwaith a dylid hysbysu gwasanaethau plant yr awdurdod lleol hefyd.

Byddai digwyddiad plentyn coll yn cael ei flaenoriaethu fel 'risg ganolig' lle mae'r risg a achosir yn debygol o roi'r unigolyn mewn perygl neu lle mae'n fygythiad iddo'i hun neu i eraill. Mae'r categori hwn yn gofyn am ymateb gweithredol a mesuredig gan yr heddlu ac asiantaethau eraill er mwyn olrhain y person coll a chefnogi'r person wnaeth riportio. Bydd yn golygu ymchwiliad a chwiliad yn unol â'r amgylchiadau i ddod o hyd i'r plentyn coll cyn gynted â phosibl.

Mae Adran 17 o Ddeddf yr Heddlu a Thystiolaeth Droseddol 1984 yn rhoi pwerau i'r heddlu fynd i mewn i fangreoeedd a'u chwilio, er enghraifft at ddibenion achub bywyd neu arestio person sydd wedi cyflawni trosedd.

Gall yr heddlu ddefnyddio'r pwerau o dan Adran 46(1) o Ddeddf Plant 1989 i gymryd plentyn i ofal yr heddlu, am hyd at 72 awr, os yw'n debygol o ddioddef niwed sylweddol. Mae rhannu gwybodaeth yn gynnar ac yn effeithiol rhwng gweithwyr proffesiynol ac asiantaethau lleol yn hanfodol ar gyfer nodi patrymau ymddygiad peryglus. Gellir defnyddio hyn i nodi meysydd sy'n peri pryder i blentyn unigol, neu i nodi 'mannau problemus' o weithgarwch mewn ardal leol.

23.8 UNWAITH Y BYDD Y PLENTYN YN DYCHWELYD ADREF

Dylech gymryd y camau canlynol pan fydd plentyn yn dychwelyd ar ôl digwyddiad o'r fath:

- Aseswch anghenion uniongyrchol y plentyn, h.y. cynigiwch rywbeth i'w fwyta, a oes angen cawod/bath a dillad glân ar y plentyn? A oes angen unrhyw driniaeth feddygol?
- Eglurwch i'r plentyn nad ydych chi eisiau iddyn nhw fynd ar goll ond y bydd croeso iddyn nhw ddychwelyd i'r aelwyd.
- Ceisiwch ddod i ddeall absenoldeb y person ifanc a'r hyn y gellir ei wneud i leihau iddo ddigwydd eto, er efallai mai nid yr adeg y mae'r plentyn yn dychwelyd yw'r amser gorau i geisio trafod y rhesymau pam mae'r plentyn wedi mynd ar goll.
- Hysbysu'r holl weithwyr proffesiynol perthnasol h.y., yr Heddlu (oni bai eu bod wedi dychwelyd y plentyn), y rheolwr maethu, Gweithiwr Cymdeithasol y plentyn a'r swyddog adolygu annibynnol fod y plentyn wedi dychwelyd.
- Bydd y Gwasanaeth Maethu yn gwneud trefniadau ar gyfer gwiriadau Diogel ac Iach a chyfweliadau Adolygiad Dychwelyd Annibynnol:

23.9 GWIRIADAU DIOGEL AC IACH

Cynhelir gwiriadau 'diogel ac iach' gan yr heddlu cyn gynted â phosibl ar ôl i'r plentyn ddychwelyd. Eu pwrpas yw gwirio am unrhyw arwyddion bod y plentyn wedi dioddef niwed, ble a gyda phwy y maent wedi bod, a rhoi cyfle iddynt ddatgelu unrhyw droseddu ganddynt neu yn eu herbyn.

Pan fydd plentyn yn mynd ar goll yn aml, efallai na fydd yn ymarferol i'r heddlu ei weld bob tro y bydd yn dychwelyd. Yn yr achosion hyn, dylid gwneud cytundeb rhesymol rhwng yr heddlu a chi fel y rhiant/rhieni maeth ynghylch amllder y gwiriadau, gan gofio'r cysylltiad sefydledig rhwng achosion mynych o fod ar goll a niwed difrifol, a allai gynnwys ymwneud â gangiau, priodas dan orfod, camdriniaeth neu gam-drin rhywiol, bwllo neu gamfanteisio rhywiol.

Dylai'r asesiad ynghylch a allai plentyn redeg i ffwrdd eto fod yn seiliedig ar wybodaeth am:

1. Eu hamgylchiadau unigol.
2. Amgylchiadau teuluol a hanes cefndir.
3. Eu cymhelliant dros redeg i ffwrdd.
4. Eu cyrchfannau a'u partneriaid posibl.
5. Eu patrwm absenoldebau diweddar.
6. Yr amgylchiadau y daethpwyd o hyd i'r plentyn neu ei ddychwelwyd
7. Eu nodweddion unigol a ffactorau risg megis a oes gan blentyn anawsterau dysgu, problemau iechyd meddwl, iselder a gwendidau eraill.

23.10 ADOLYGIAD DYCHWELYD ANNIBYNNOL

Mae'r adolygiad dychwelyd annibynnol yn gyfweiliad manwl a dylai gael ei gynnal gan weithiwr proffesiynol annibynnol (e.e., Gweithiwr Cymdeithasol, athro, gweithiwr gofal iechyd proffesiynol neu swyddog heddlu, nad yw'n ymwneud â gofalu am y plentyn ac sydd wedi'i hyfforddi ac yn abl i gynnal y cyfweiliadau hyn). Dylid gweld y plentyn ar ei ben ei hun oni bai ei fod yn gofyn yn benodol am gael rhywun gydag ef. Dylid cynnig y dewis o siarad â chynrychiolydd neu eiriolwr annibynnol i'r plentyn. Dylid hysbysu'r IRO.

Dylai'r awdurdod lleol cyfrifol sicrhau bod y cyfweiliad adolygiad dychwelyd yn digwydd. Dylid ei gynnig a'i ddarparu o fewn 72 awr i'r plentyn gael ei leoli neu ddychwelyd o absenoldeb, a dylai ddigwydd yn ddelfrydol mewn lle niwtral lle mae'n teimlo'n ddiogel.

Dylai'r cyfweiliad a'r camau gweithredu sy'n dilyn ohono:

1. Nodi ac ymdrin ag unrhyw niwed y mae'r plentyn wedi'i ddioddef – gan gynnwys niwed nad yw efallai eisoes wedi'i ddatgelu fel rhan o'r 'Gwiriad Diogel ac Iach' – naill ai cyn iddo redeg i ffwrdd neu tra ar goll;
2. Deall a cheisio mynd i'r afael â'r rhesymau pam y rhedodd y plentyn i ffwrdd.
3. Helpu'r plentyn i deimlo'n 'ddiogel'/deall bod ganddo opsiynau, er mwyn atal achosion o redeg i ffwrdd eto.
4. Deall beth hoffai'r plentyn ei weld yn digwydd nesaf, boed yn y tymor byr a/neu'r tymor hir.
5. Casglwch eich barn ar yr amgylchiadau, os yw hynny'n briodol.
6. Rhowch wybodaeth i'r plentyn ar sut i aros yn ddiogel os bydd yn dewis rhedeg i ffwrdd eto, gan gynnwys rhifau llinell gymorth.

23.11 DILYNIANT

Dylai gwasanaethau gofal cymdeithasol plant yr awdurdod lleol, yr heddlu, y Gwasanaeth Maethu ac asiantaethau eraill sy'n ymwneud â'r plentyn gydweithio i asesu'r plentyn:

1. Er mwyn creu darlun llawn o pam aeth y plentyn ar goll.
2. Beth ddigwyddodd tra roedd ar goll.
3. Gyda phwy roedd ar goll a ble cawsant eu darganfod.
4. Pa gefnogaeth sydd ei hangen arnyn nhw ar ôl dychwelyd adref.
5. A oes angen adolygiad statudol o'r Cynllun Gofal a Thriniaeth.
6. Pan fydd plant yn gwrthod ymgysylltu â'r cyfwelydd, dylech gael cynnig y cyfle i ddarparu unrhyw wybodaeth a deallusrwydd perthnasol y gallent fod yn ymwybodol ohono. Dylai hyn helpu i atal achosion pellach o'r plentyn yn rhedeg i ffwrdd ac adnabod yn gynnar y gefnogaeth sydd ei hangen arnynt.

23.12 AILADRODD RHEDEG I FFWRDD

Os yw plentyn yn rhedeg i ffwrdd yn barhaus, mae angen adolygu camau gweithredu yn dilyn digwyddiadau cynharach, a dylid ystyried strategaethau amgen. Er mwyn lleihau rhedeg i ffwrdd dro ar ôl tro a gwella diogelwch tymor hir plant a phobl ifanc, efallai y bydd yr asiantaethau dan sylw eisiau darparu:

- Mynediad gwell a chyfweliadau dychwelyd annibynnol amserol, yn enwedig i'r rhai mwyaf agored i niwed.
- Cynllunio diogelwch gyda'r plentyn ar goll.
- Mynediad gwell at gefnogaeth tra bydd person ifanc i ffwrdd, a all ddod o'r sector gwirfoddol.
- Efallai bod sefydliadau lleol yn yr ardal a all roi cyfle i bobl sydd wedi rhedeg i ffwrdd dro ar ôl tro siarad am eu rhesymau dros redeg i ffwrdd a gallant gysylltu'r rhai sydd wedi rhedeg i ffwrdd â chymorth tymor hwy os yw'n briodol.

1. Diogelu Cymru

1. https://www.myguideapps.com/admin/projects/wales_safeguarding_procedures/default/downloads/child_information_form.pdf

1. <https://safeguarding.wales/cy/chi-i/chi-i-c6/c6-p9/>

1. <https://www.safeguarding.wales/cy/chi-i/chi-i-c6/>

24. Rheoli risgiau gartref

24.1 DIOGELWCH EICH CARTREF (GAN GYNNWYS EICH GARDD, CARAFÁN GWYLIAU/CARTREF)

Mae gan blant anghenion sy'n gofyn am lefel uchel o oruchwyliaeth, gall ymuno ag aelwyd newydd gynyddu'r posibilrwydd o ddamweiniau yn y cartref. Er mwyn lleihau risgiau o'r fath, cwblheir Gwiriad lechyd a Diogelwch ac unwaith y bydd wedi'i gymeradwyo, caiff hwn ei adolygu o leiaf yn flynyddol, neu pan fydd newidiadau'n digwydd. Mae angen i ni i gyd sicrhau bod amgylchedd eich cartref yn diwallu anghenion y plant rydych chi'n gofalu amdanynt. Bydd angen i chi ymgysylltu'n llawn â'r Gwiriadau lechyd a Diogelwch a chywiro unrhyw faterion sy'n codi, lle mae problemau heb eu datrys yn parhau, byddai'n rhaid i ni gyfeirio pryderon at y panel maethu fel mater gofal safonol. Fodd bynnag, gobeithir y byddwch chi a'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol yn cydweithio i ddatrys materion a all ddod i'r amlwg, a allai effeithio'n andwyol ar y plant rydych chi'n gofalu amdanynt.

Os yw cost cynnal gwiriadau yn eich cartref, fel gwifrau trydanol neu gywiro problemau a nodwyd, yn debygol o achosi anhawster ariannol i chi, dylech drafod hyn ymhellach gyda'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol.

Rydym yn defnyddio fformat safonol ar gyfer eich Gwiriad lechyd a Diogelwch ac yn gwirio'ch yswiriant, cynllunio diogelwch tân, anifeiliaid anwes, pobl rydych chi'n eu hadnabod fel ymwelwyr rheolaidd â'ch cartref, gan gynnwys plant sy'n oedolion, gwarchodwyr plant, arfau tanio a defnydd cerbydau yn rheolaidd, o fewn y broses hon.

24.2 PLANHIGION GWENWYNIG

Nid yw'r rhan fwyaf o'r planhigion a dyfir mewn gerddi yn peri unrhyw berygl i bobl nac anifeiliaid, ac mae achosion o wenwyno planhigion difrifol yn y Deyrnas Unedig yn brin. Serch hynny, eich cyfrifoldeb chi yw sicrhau nad oes unrhyw risgiau y gellir eu hosgoi yn cael eu cyflwyno, a dylid meithrin gwybodaeth am blanhigion a allai fod yn niweidiol. Mae Cymdeithas Masnach Garddwriaethol wedi gweithio gyda'r Gymdeithas Arddwriaethol Frenhinol a sefydliadau eraill i lunio crynodeb o blanhigion gwenwynig. (gweler isod). Chwiliwch am wybodaeth diogelwch ar labeli wrth brynu planhigion a dysgwch beth i'w wneud yn yr achos annhebygol o wenwyno trwy fwyta neu drin planhigion.

[Planhigion gardd a allai fod yn niweidiol / Garddio RHS](#)

24.3 DIOGELWCH DŴR

Yn ogystal â darparu amgylchedd diogel a gwarchodedig yn y cartref, rhaid i chi sicrhau bod unrhyw ardaloedd dŵr, gan gynnwys pyllau nofio a phyllau pysgod, wedi'u diogelu fel na all plentyn gael mynediad iddynt heb oruchwyliaeth oedolyn.

Yn ôl y Gymdeithas Frenhinol er Atal Damweiniau (ROSPA) mae pyllau gardd yn gysylltiedig â mwy na hanner yr holl achosion o foddï ymhlith plant bach ac ar gyfartaledd mae pump o blant dan chwech oed yn boddi mewn pyllau gardd bob blwyddyn yn y DU.

Diogelwch dŵr mewn pyllau a gerddi - RoSPA

Os oes gennych bwl yn eich gardd, bydd hyn yn cael ei asesu'n benodol fel rhan o'r gwiriad iechyd a diogelwch i sicrhau bod yr holl risgiau i'r plant rydyn ni'n gofalu amdanynt yn cael eu lleihau. Mae ROSPA yn argymhell naill ai llenwi, grilio, neu ffensiō'ch pwl gardd i sicrhau bod plant a phobl ifanc yn ddiogel.

Efallai bod gennych bwl nofio yn eich gardd; bydd angen asesu risg hwn yn arbennig hefyd fel rhan o'ch gwiriad iechyd a diogelwch. Bob amser, mae'n hanfodol eich bod yn goruchwyllo plant a phobl ifanc o amgylch unrhyw leoliadau dŵr y maent yn dod ar eu traws tra byddant yn eich gofal.

24.4 TWBIAU POETH

Gall twbiau poeth gyflwyno peryglon diogelwch i blant a phobl ifanc. Gall y dŵr poeth achosi i fabanod a phlant orboethi'n hawdd, a gall y cemegau glanhau a ddefnyddir fod yn arbennig o llym ar eu croen. Os ydych chi'n berchen ar dwb poeth ac yn ei ddefnyddio yn eich cartref, bydd hyn yn cael ei gynnwys yn eich gwiriad iechyd a diogelwch a'ch asesiad risg, a gwblheir mewn trafodaeth â'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol. Er mwyn amddiffyn y plant rhag niwed, fodd bynnag, rhaid i chi:

1. Wneud yn siŵr bod gan y twb poeth orchudd cadarn y gellir ei gloi, a dim ond oedolyn all ei agor
2. Oruchwyllo plant a phobl ifanc bob amser pan fyddant o gwmpas twb poeth agored
3. Wneud yn siŵr bod y twb poeth wedi'i orchuddio ac yn ddiogel pan nad yw'n cael ei ddefnyddio
4. Storio cemegau glanhau yn ddiogel - gwnewch yn siŵr eu bod yn cael eu storio allan o gyrraedd

5. Peidio byth â gadael i blentyn o dan bump oed fynd i mewn i dwb poeth
6. Gwneud yn siŵr bod y draeniau sugno o dan y dŵr wedi'u gorchuddio'n iawn, gyda'r gorchudd cywir
7. Peidio byth â chaniatáu i blentyn neu berson ifanc drochi ei ben o dan y dŵr a gwneud yn siŵr bod pawb sydd â gwallt hir wedi'i glymu'n ôl wrth ddefnyddio'r twb poeth.
8. Sicrhau nad yw'r plentyn neu'r person ifanc mewn perygl o orboethi na dadhydradu, a phedio â chaniatáu iddynt ddefnyddio'r twb poeth am fwy nag 20 munud ar y tro.

24.5 CERBYDAU

Rhaid i bob cerbyd a ddefnyddir gan blant fod â thystysgrif MOT gyfredol ac yswiriant cwbl gynhwysfawr, a fydd yn cael ei weld gan eich gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol fel rhan o'ch gwiriad ac adolygiad iechyd a diogelwch. Rhaid i chi hysbysu'ch cwmni yswiriant eich bod yn rhiant maeth.

Rhaid i blant a phobl ifanc wisgo gwregysau diogelwch wrth deithio mewn car, a rhaid i seddi ceir fodloni Safonau Prydeinig a bod yn briodol i oedran y plentyn. Fel y nodwyd gan ROSPA 'mae sedd car plentyn yn ofyniad cyfreithiol. Mae'r gyfraith yn nodi bod yn rhaid i bob plentyn sy'n teithio yn sedd flaen neu gefn unrhyw gar, fan neu gerbyd nwyddau ddefnyddio'r sedd car plentyn gywir nes eu bod naill ai'n 135cm o daldra neu'n 12 oed (pa un bynnag y maent yn ei gyrraedd gyntaf). Ar ôl hyn, rhaid iddynt ddefnyddio gwregys diogelwch oedolyn. Mae'n bwysig nodi mai cyfrifoldeb y gyrrwr yw sicrhau bod plant yn gwisgo gwregys gywir, yn unol â'r gyfraith. Gallwch gael dirwy os nad ydych chi'n gwisgo gwregys diogelwch, neu os nad yw plentyn o dan 14 oed yn y sedd car gywir neu'n defnyddio gwregys diogelwch wrth yrru.

Gwregysau diogelwch: y gyfraith: Trosolwg – GOV.UK

Rhaid i chi fod yn ymwybodol na fydd pob sedd car yn ffitio pob cerbyd. Felly, rhaid i chi wirio cydnawsedd unrhyw sedd car a ddefnyddir gyda'ch cerbyd, ac os ydych chi'n defnyddio sedd car mewn cerbyd gwahanol, byddwch yn hyderus bod y sedd car yn dal yn gydnaws. Fe'ch cynghorir i ddefnyddio gosodwr seddi car cymwys fel y gallwch chi roi cynnig ar amrywiaeth o seddi yn eich car. Mae rhagor o wybodaeth am seddi car sy'n gydnaws â'ch cerbyd, yn ogystal â sut y dylech eu gosod, ar gael ar y wefan isod:

Ffit a Chydnawsedd Sedd Car Plant | Seddau Car Plant

Mae hefyd yn hanfodol bod unrhyw sedd car yn un briodol ar gyfer y plentyn rydych chi'n gofalu amdano, yn dibynnu ar ei bwysau, a bod gwregysau plant yn cydymffurfio â Safon Brydeinig. Darperir canllawiau o fewn y ddolen isod:

Rhestr Wirio Prynu Seddau Ceir Plant | Seddau Ceir Plant

Mae angen ystyried hefyd ble rydych chi'n gosod sedd car yn eich car. Mae'n anghyfreithlon gosod sedd babi sy'n wynebu'n ôl ym mlaen y car os oes bag awyr teithiwr gweithredol. Mae canllawiau pellach ar gael yma:

Lleoli Seddau Ceir Plant mewn Ceir | Seddau Ceir Plant

Ni ddylech ddefnyddio sedd car os na allwch fod yn sicr o'i hanes a rhaid gwaredu seddi car os ydynt wedi bod mewn gwrthdrawiad. Os ydych yn ansicr ynghylch a ydych chi'n defnyddio'r sedd car gywir, ceisiwch gyngor ac arweiniad gan weithiwr proffesiynol cymwys neu'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol.

24.6 DIOGELWCH BEICIO

Mae reidio beic yn brofiad gwych i blant a phobl ifanc. Yn ogystal â chaniatáu iddynt ddatblygu rhywfaint o annibyniaeth a rhoi hwb i'w hyder, byddant yn elwa o ymarfer corff ac yn mwynhau gweithgaredd hwyllog. Mae'n bwysig eich bod yn annog plant a phobl ifanc i ddysgu sut i feicio'n ddiogel a sicrhau bod eu beiciau'n cael eu cynnal a'u cadw'n dda. Rhaid nodi'r canlynol:

Rhaid i blant a phobl ifanc wisgo helmed bob amser wrth reidio beic. Bydd angen i chi sicrhau bod yr helmed wedi'i ffitio'n gywir ar eu cyfer a gwisgo helmed wrth feicio gyda phlant rydyn ni'n gofalu amdany'n nhw.

Rhaid i chi wirio'r brecioau a'r blociau neu'r disgiau brêc i sicrhau eu bod yn stopio'n ddiogel mewn tywydd gwlyb a sych

Gwnewch yn siŵr bod y goleuadau'n gweithio'n iawn a bod yr adlewyrchyddion yn lân. Rhaid newid batris nad ydynt yn rhoi golau llachar.

Rhaid i bob beic a ddefnyddir gan blant rydyn ni'n gofalu amdany'n nhw gael goleuadau ac adlewyrchyddion priodol

Dylai plant a phobl ifanc wisgo dillad llachar, adlewyrchol wrth feicio

Ni all plant a phobl ifanc feicio ar y ffordd nes eu bod yn gymwys i wneud hynny. Gellir defnyddio lonydd beicio yn lle hynny.

Dylid trefnu dosbarthiadau hyfedredd beicio; mae llawer o ysgolion yn cynnig y gwasanaeth hwn.

24.7 RHANNU YSTAFELL WELY

Dylai plant dros dair oed gael eu hystafell wely eu hunain. Fodd bynnag, nid yw hyn yn ofyniad rheoleiddiol. Bydd unrhyw benderfyniad a wneir i blant a phobl ifanc rannu ystafelloedd gwely yn cael ei gofnodi'n ysgrifenedig. Bydd eich gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol yn cynnal asesiad risg mewn achos o'r fath ar y cyd â'r gweithiwr cymdeithasol y plentyn.

24.8 DIOGELWCH TÂN

Fel rhiant maeth cymeradwy, rhaid i chi gael cynllun diogelwch ar waith sy'n hysbys i bob aelod o'ch aelwyd. Dylai'r cynllun hwn nodi sut y bydd y teulu'n gadael eich cartref os bydd tân, a'i arddangos lle gall pawb yn yr aelwyd ei weld. Dylid adolygu ac atgyfnerthu eich cynllun yn rheolaidd, yn enwedig pan fydd plentyn yn ymuno â'ch aelwyd. Gall y Gwasanaeth Tân Lleol ymweld â chi i gynnig cyngor os oes angen.

Er mwyn sicrhau rhybudd cynnar o dân yn eich cartref, rhaid i chi gael o leiaf un larwm mwg ar bob llawr o'ch cartref. Dylid profi'r larymau hyn yn rheolaidd, yn ddelfrydol unwaith yr wythnos.

24.9 ARFAU TANIO A CHYLLYLL

Gall ymgeiswyr a rhieni maeth presennol sy'n byw mewn ardaloedd trefol a gwledig fod yn berchen gynnu ac arfau eraill am sawl rheswm, gan gynnwys ar gyfer gweithgareddau chwaraeon a hamdden neu ar gyfer arferion ffermio fel rheoli plâu. Fodd bynnag, mae'n bwysig sicrhau bod gofynion yn cael eu bodloni ar gyfer amddiffyn a diogelwch pawb yn y cartref, gan gynnwys unrhyw blant maeth. Pan fo gan ddarpar riant maeth arf tanio neu arf arall, bydd yr asesiad yn ystyried:

- y rhesymau dros hyn ac a yw'r arf yn cael ei gadw am reswm cyfreithlon.
- bod gan y perchennog drwydded os oes angen neu, yn achos cleddyfau, awdurdodiad perthnasol.
- bod unrhyw arf yn cael ei storio'n ddiogel yn unol â chanllawiau'r llywodraeth ac, felly, na all plant yn eu gofal gael mynediad ato. Bydd y gofynion hyn yn cael eu monitro yn ystod yr Adolygiad Maethu blynyddol.

24.9.1 CADW CYLLYLL GARTREF

Bydd gan bob cartref gyllyll ac ni fydd yr heddlu yn disgwyl mynd i mewn i eiddo heb ddod o hyd i gyllell o ryw fath. Fodd bynnag, mae cyfreithiau ar waith i sicrhau bod perchnogaeth cylllyll mor ddiogel a chyfrifol â phosibl. At ddiben asesu risg mewn cartrefi maethu, mae'n bwysig deall bod rhai cylllyll wedi'u gwahardd yn y DU. Nid yw'r rhestr isod yn gynhwysfawr ond mae'n rhoi enghreifftiau.

- Cleddyfau
- Cylllyll zombie
- Cylllyll pili-pala
- Cyllell stealth
- Cylllyll wedi'u cuddio
- Cylllyll fficio neu gyllyll disgyrchiant

Dylid cadw pob cyllell gegin fel na all plant yn y cartref eu cyrchu. Yn dibynnu ar oedran y plant sy'n cael eu lleoli a'r risgiau a nodwyd, gallai hyn fod mewn drôr y gellir ei gloi neu un â chlicied diogelwch plant.

24.9.2 A OES GENNYF GANIATÂD CYFREITHIOL I GADW CLEDDYF OS YW BOB AMSER YN AROS YN FY NGHARTREF?

Mae rhai pobl yn hoffi bod yn berchen ar gleddyfau fel addurniadau ac yn y gorffennol, mae troseddwyd wedi honni bod ganddyn nhw arfau o'r fath yn eu cartrefi am resymau addurniadol yn unig. Oherwydd hyn, mae cyfreithiau'r DU ar berchnogaeth cleddyfau wedi dod yn fwyfwy llym yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Mae bellach yn anghyfreithlon gwerthu unrhyw fath o gleddyf crwm sydd â llafn sy'n hirach na 50 cm oni bai:

- Fod y cleddyf wedi ei ofannu â llaw mewn ffordd draddodiadol.
- Fod y cleddyf yn hynafol ac o leiaf 100 mlwydd oed.
- Mai cleddyf samurai a wnaed cyn 1954 yw'r cleddyf.

Os yw rhywun eisiau bod yn berchen ar gleddyf nad yw'n dod o dan un o'r categorïau hyn, rhaid iddo gael awdurdodiad i wneud hynny. Mae manylebau pellach yn berthnasol megis rhaid i'r perchennog fod yn aelod o glwb crefft ymladd neu ail-greu hanesyddol sydd ag yswiriant trydydd parti ac atebolrwydd cyhoeddus. Dylid ceisio cyngor gan y clwb perthnasol ar gofrestru'r cleddyf.

Os oes gennych arfau, bydd angen i ni ystyried yr anghenion ac unrhyw risg bosibl i'r plant rydych chi'n gofalu amdanynt. Mae angen i ni fod yn hyderus eich bod chi'n gwbl ymwybodol o'r risgiau ac yn eu defnyddio mewn modd cyfrifol. I gadw arfau tanio, rhaid i chi ddal Tystysgrif Arfau Tanio ddilys, y mae angen ei gweld a rhoi copi ar eich ffeil. Rhaid i chi hefyd gydymffurfio â rheoliadau'r ddeddfwriaeth berthnasol.

ynghylch y gofyniad bod arfau tanio yn cael eu storio'n ddiogel i atal mynediad gan unrhyw berson heb awdurdod, gan gynnwys plentyn. Rhaid sicrhau pob gwn a bwledi wedi'i diogelu ar wahân i ffwrdd o gartref y teulu neu mewn cabinet storio gynnu cymeradwy.

Bydd eich gweithiwr cymdeithasol sy'n asesu neu'n goruchwyllo yn cwblhau asesiad risg gyda chi, a fydd yn cael ei adolygu'n flynyddol. Yn ystod adolygiad o'r fath, rhaid gwirio diogelwch storio arfau, drylliau tanio a bwledi, a bydd y tystysgrifau cyfredol yn cael eu gweld. Bydd unrhyw bryderon ynghylch storio neu ddefnyddio eitemau o'r fath yn cael eu hadrodd ar unwaith i uwch reolwr a bydd yr heddlu'n cael eu hysbysu os canfyddir bod gan rieni maeth ddrylliau tanio neu arfau heb dystysgrif. Ni ddylai plentyn yr ydym yn gofalu amdano gael mynediad at unrhyw drylliau tanio na'u defnyddio o dan unrhyw amgylchiadau.

<https://www.localsolicitors.com/criminal-guides/is-it-illegal-to-own-and-keep-a-weapon-in-your-own-home>

25. Llywio'r Byd Digidol, Ffonau Symudol a Diogelwch y Rhyngwrwyd

Mae ffonau symudol a dyfeisiau cyfathrebu ar-lein eraill yn cynnig cyfleoedd i gadw mewn cysylltiad â theulu a ffrindiau, trwy anfon negeseuon testun, cyfnewid lluniau a fideos. Mae ffonau clyfar yn caniatáu i blant a phobl ifanc gael mynediad i'r rhyngwrwyd a chyfathrebu ag eraill trwy gyfryngau cymdeithasol, gemau ac 'ystafelloedd' sgwrsio byw. Rhaid trafod y ffactorau hyn cyn i'r plentyn neu'r person ifanc symud i mewn gyda chi.

Mae'n bwysig bod y plant rydyn ni'n gofalu amdanynt nhw'n deall ein persbectif ni o ran eu defnydd o'u ffôn a'u cyfathrebu. Rydyn ni eisiau eu cadw'n ddiogel ac mae hynny'n aml yn golygu gorfod gosod ffiniau priodol, mae'n rhaid i hyn hefyd fod yn realistig ac yn gytbwys o ran ein disgwyliadau. Bydd eu hanghenion yn gymwys i'r unigolyn a dylid eu nodi a'u hadolygu'n glir yn eu hadolygiadau. Ar adeg y paru, neu'n gynnar yn y cyfnod byw gyda chi, efallai y byddai'n ddefnyddiol sefydlu cytundeb gyda'r plentyn a bydd angen ystyried eu gallu i ddeall diogelwch ar-lein.

25.1 DISGWYLIADAU AR GYFER RHINI MAETH YNGHYLCH DIOGELWCH AR-LEIN

Gall y rhyngwrwyd a safleoedd cyfryngau cymdeithasol fod yn adnodd cadarnhaol a hynod fuddiol i blant a phobl ifanc; gan eu galluogi i ddysgu, cysylltu, cyfathrebu, cael cefnogaeth ac archwilio eu creadigrwydd. Mae technoleg wedi dod yn ganolog i bob un ohonom yn ein bywydau bob dydd; mae cyfrifiaduron, gliniaduron, tabledi, consolaau gemau, setiau teledu a ffonau symudol ym mhobman. Felly, gall plant gael mynediad eang atynt gartref, yn yr ysgol, mewn llyfrgelloedd a thrwy ffrindiau.

Oherwydd natur gyflym a newidiol y byd ar-lein, mae'n hanfodol eich bod yn cadw'n gyfredol â'r wybodaeth am y risgiau anochel a'r pryderon diogelu cysylltiedig. Mae'r ystyriaethau i blant a phobl ifanc rydyn ni'n gofalu amdanynt hyd yn oed yn fwy oherwydd y gwendidau ychwanegol maen nhw'n eu hwynebu, sy'n ymestyn y risgiau hyn ac yn cyflwyno rhai eraill. Mae gennych rôl arwyddocaol wrth gadw plant a phobl ifanc rydyn ni'n gofalu amdanynt yn ddiogel trwy leihau eu cyfleoedd i fynd i sefyllfaoedd a allai eu rhoi ar lwybr niwed.

Mae diogelwch ar y rhyngwrwyd yn faes allweddol o ofal mwy diogel i rieni maeth.
<https://hwb.llyw.cymru/cadw-yn-ddiogel-ar-lein/>

25.2 CANLLAWIAU I RIENI MAETH YNGHYLCH DIOGELWCH AR-LEIN

Wrth ddefnyddio safleoedd cyfryngau cymdeithasol, fel Facebook, Instagram, neu Pinterest, mae'n bwysig eich bod chi'n deall y canlyniadau posibl i chi'ch hun neu unrhyw blant a phobl ifanc rydych chi'n gofalu amdanynt. Byddwch yn ymwybodol y gallai aelodau o'r teulu sy'n gysylltiedig â'r plentyn neu'r person ifanc allu eich adnabod chi neu aelod o'r teulu a chasglu gwybodaeth amdano chi o'r hyn rydych chi'n ei bostio. Bydd gan safleoedd rhwydweithio cymdeithasol osodiadau preifatrwydd sy'n eich galluogi i amddiffyn eich hunaniaeth a'ch gwybodaeth. Disgwylir i chi gadw unrhyw gyfrifon yn ddiogel iawn.

[Gosodiadau a chyfarpar preifatrwydd sylfaenol | Canolfan Gymorth Facebook](#)
[Gosodiadau a gwybodaeth preifatrwydd | Canolfan Gymorth Instagram](#)

Mae hefyd yn bwysig ystyried beth rydych chi'n ei bostio ar eich llwyfannau cyfryngau cymdeithasol. Trafodwch hyn gydag aelodau eich teulu gartref, yn ogystal â theulu ehangach a ffrindiau a allai gael eu temtio i'ch tagio mewn post. Rhan o ddiogelu eich hunaniaeth fel rhiant maeth yw peidio â rhannu'r wybodaeth hon yn gyhoeddus ar safleoedd cyfryngau cymdeithasol.

Ni ddylech byth bostio gwybodaeth na ffotograffau ar-lein o'r plant a'r bobl ifanc rydych chi'n gofalu amdanynt. Mae defnyddio safleoedd cyfryngau cymdeithasol fel rhieni maeth yn cario'r risg y gallai gwybodaeth am blentyn neu berson ifanc, eu cartref, neu eu lleoliad gael ei datgelu'n anfwriadol, a thrwy hynny dorri'r gofyniad gorfodol o gynnal cyfrinachedd; neu greu risgiau diogelu difrifol.

Mae angen i chi lynu wrth ffiniau cryf ac felly peidiwch â gwneud cysylltiadau â rhieni geni plentyn neu berson ifanc, nac aelodau eraill o deulu'r plentyn neu'r person ifanc. Siaradwch â'ch plant eich hun am y cysyniad o 'fod yn ffrindiau' â phobl eraill a'r goblygiadau priodol. Mae hyn yn arbennig o berthnasol mewn perthynas â dod yn ffrindiau â phlant rydyn ni'n gofalu amdanynt ar safleoedd cyfryngau cymdeithasol (boed mewn lleoliad neu wedi symud ymlaen). Oherwydd natur bellgyrhaeddol cymunedau cyfryngau cymdeithasol mae'r wybodaeth a rennir, fel ffotograffau a phostiadau, 'wedi'u tagio'. Mae'n hanfodol bod gan aelwydydd maethu gytundebau ar waith, a disgwyliaid clir gyda phob aelod o'r teulu ynghylch rheoli'r risgiau hyn.

Ffotograffau o rieni geni neu bobl arwyddocaol eraill: Os nad oes gan blentyn neu berson ifanc yn eich gofal y lluniau rydych chi'n teimlo sydd eu hangen arnynt, siaradwch â'u gweithiwr cymdeithasol a'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol ynghylch sut i fwrw ymlaen â hyn. Mae hyn hefyd yn rhywbeth y gallech ei godi yn y cyfarfod cytundeb lleoli ac adolygiadau plant sy'n derbyn gofal.

Os oes gennych chi neu'ch plant unrhyw bryderon ynghylch y wybodaeth uchod, byddai trafodaeth gyda'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol bob amser yn fan cychwyn ar gyfer cael cyngor.

Os oes gennych unrhyw bryderon ynghylch defnydd plentyn neu berson ifanc o'r rhyngrwyd, dylech siarad â'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol a gweithiwr cymdeithasol y plentyn neu'r person ifanc cyn gynted â phosibl.

Os bydd pryderon yn codi, bydd angen adolygu agwedd diogelwch ar-lein cynllun gofalu mwy diogel plentyn neu berson ifanc. Unwaith eto, dylid gwneud hyn cyn gynted â phosibl i sicrhau bod y trefniadau hyn yn cael eu diwygio mewn 'amser real' a'u bod yn diogelu'r plentyn neu'r person ifanc yn effeithiol.

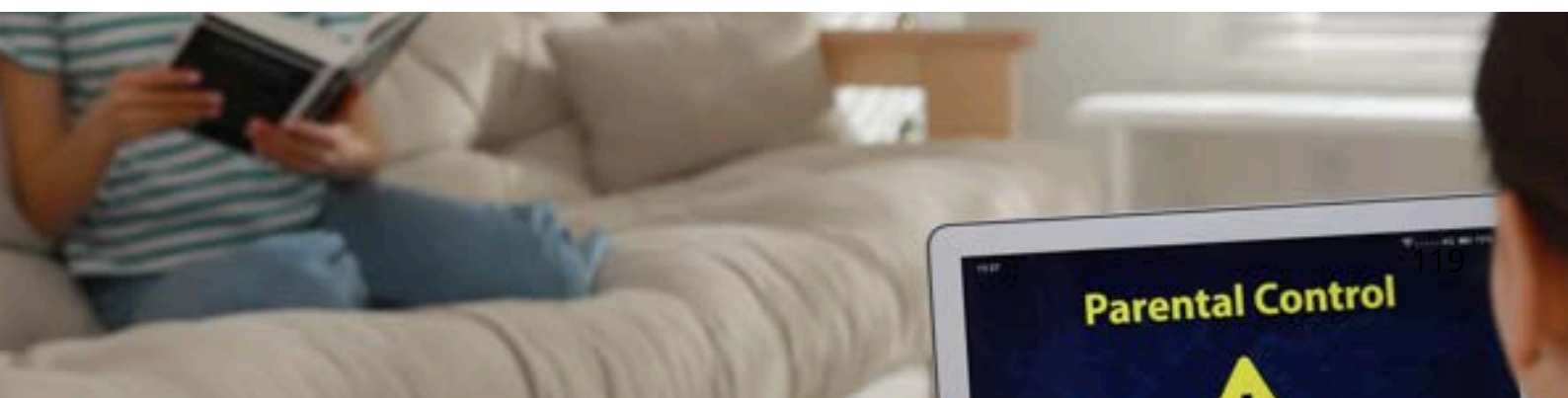
Mae camau ymarferol y gallwch eu cymryd i sicrhau bod dyfeisiau a/neu fynediad i'r rhyngrwyd gan blant a phobl ifanc mor ddiogel â phosibl:

Os oes gan blentyn fynediad at gyfrifiadur neu liniadur gartref, gwnewch yn siŵr ei fod wedi'i leoli mewn man canolog yn y cartref a'i fod yn wynebu allan fel y gellir ei weld neu ei fonitro'n hawdd

Sicrhewch fod rheolaethau rhieni neu ddiogelwch wedi'u sefydlu ar bob dyfais [Canllawiau Rheolaethau Rhieni a Gosodiadau Preifatrwydd | Materion Rhyngrwyd](#)

Mae plant a phobl ifanc mewn gofal maeth sydd wedi profi trawma yn y gorffennol neu sydd â hunan-barch isel yn debygol o fod yn fwy agored i'r peryglon sy'n gysylltiedig â'r rhyngrwyd.

Cymerwch sylw o'r hyn y mae plentyn neu berson ifanc yn ei wneud ar-lein drwy gymryd rhan yn eu sesiynau a chael sgysiau gyda nhw am eu defnydd o'r rhyngrwyd a chyfryngau cymdeithasol. Peidiwch ag ofni cysylltu â phlentyn neu berson ifanc drwy ofyn iddyn nhw am help i ddeall cymwysiadau newydd a'r iaith a ddefnyddir.

Gwiriwch hanes y dyfeisiau a'r safleoedd yr ymwelwyd â nhw'n rheolaidd.

Datblygwch gytundeb teuluol sy'n benodol i'r teulu neu'r plentyn neu'r person ifanc unigol. Gellir ymgorffori hyn yn y cynllun gofalu mwy diogel sydd gennych ar gyfer y plentyn neu'r person ifanc rydych chi'n gofalu amdano.

Lle bo angen, cael caniatâd rhieni/gweithwyr cymdeithasol i ganiatáu i blant neu bobl ifanc ddefnyddio safleoedd cyfryngau cymdeithasol.

Monitrowch yn ofalus yr apiau sy'n cael eu lawrlwytho a'u defnyddio gan blentyn neu berson ifanc i benderfynu a ydynt yn addas. Nid yw'n briodol i rieni maeth ganiatáu i blant rydyn ni'n gofalu amdanynt o dan yr oedran gofynnol gael mynediad i'r safleoedd hyn o dan unrhyw amgylchiadau.

Peidiwch ag annog defnyddio camerâu gwe.

Os byddwch yn dod yn ymwybodol o unrhyw drefniant i'r plentyn gwrdd â rhywun y mae wedi cysylltu ag ef ar-lein, cysylltwch â gweithiwr cymdeithasol y plentyn neu'r person ifanc ar unwaith. Efallai y bydd hyn hefyd yn gofyn am drafodaeth gyda'r heddlu.

Cofiwch gofnodi unrhyw bryderon, patrymau a nodwyd o ran defnyddio'r rhyngwrdd; neu unrhyw wybodaeth newydd am ymgysylltiad plentyn neu berson ifanc ar-lein sydd y tu allan i gytundebau blaenorol yn eich taflenni cofnodi dyddiadur rhiant maeth.

Atgoffwch blant a phobl ifanc i beidio byth â rhoi gwybodaeth bersonol ar-lein.

Atgoffwch nhw i gadw eu cyfrineiriau'n ddiogel a pheidio byth â rhoi eu henw, cyfeiriad e-bost, cyfeiriad, na rhif ffôn symudol i unrhyw un y tu allan i'w cylch ffrindiau uniongyrchol.

Atgoffwch blant a phobl ifanc i fod yn ofalus beth maen nhw'n ei uwchlwytho i'r Rhyngwrdd yn ogystal â beth maen nhw'n ei lawrlwytho.

25.3 DIOGELU EICH DATA, GWYBODAETH BERTONOL A HUNANIAETH

Mae'n hanfodol eich bod yn mynd ati i ymdrin â'ch 'seiberddiogelwch' eich hun a diogelwch eich teulu mewn modd cadarn. Mae yna lawer o bethau i'w llywio yn y gofod ar-lein ac os cymerwch yr awenau wrth ddatblygu eich dealltwriaeth eich hun, byddwch mewn sefyllfa gryfach i gadw plentyn neu berson ifanc yn ddiogel a darparu model rôl da.

Heb yr amddiffyniad cywir ar waith, mae eich dyfeisiau electronig yn agored i seiberdroseddau neu risgiau diogelwch ar-lein. Mewn rhai achosion, gall eich cyfrifiadur/dyfeisiau gael eu gwneud yn anhygyrch os cânt eu 'heintio' â firws neu ddrwgwedd, a gall hyn arwain at golli data a dogfennau pwysig yn barhaol. Yn ogystal, gall eraill gael mynediad at eich gwybodaeth bersonol a allai eich gadael yn agored i dwyll neu sgamiau rhynggrwyd. Mewn rhai achosion, mae hyn yn cynnwys cael eich targedu gan seiber-stelcwyr sy'n defnyddio cynnwys anwedus neu dramgwyddus, a allai amlygu trwy 'pop ups' neu ddolenni diarwybod, enllib, bygythiadau, aflonyddu a dwyn hunaniaeth mewn gweithgareddau wedi'i trefnu'n droseddol.

Heb y mesurau diogelwch cywir o fewn amgylchedd y cartref gall plant a phobl ifanc

- Fynediad at wybodaeth gyfrinachol
- Lawrlwytho deunyddiau amhriodol
- Gael gwybodaeth am ble byddwch chi neu nhw ar amser penodol, h.y., drwy osodiadau lleoliad, diweddarau postiadau cyfryngau cymdeithasol neu drwy negeseuo gwib

Er nad yw'r rhain yn weithgareddau anghyfreithlon, gallant gael goblygiadau sylweddol. Felly mae'n bwysig eich bod chi ac aelodau eraill o'ch aelwyd yn cymryd gofal ac yn ymwybodol o'r hyn y mae dyfeisiau unigolion neu aelwyd yn cael eu defnyddio ar ei gyfer.

25.4 LLEIHAU RISGIAU

Defnyddiwch gyfrineiriau cryf a diogel bob amser.

Cadw cyfrineiriau'n breifat ac yn ddiogel.

Gosodwch a diweddarwch feddalwedd gwrthfeirws yn rheolaidd.

Mae angen i bob aelod o'r aelwyd fod yn ofalus ynglŷn â'r hyn maen nhw'n ei gyrchu ar-lein.

Lle defnyddir dyfeisiau a rennir, gwnewch yn siŵr bod pob defnyddiwr yn allgofnodi o wefannau neu apiau ar ôl eu defnyddio

26. Cyswilt â'r cyfryngau

Efallai y bydd achlysuron lle bydd y cyfryngau yn cysylltu â chi am gyfweiliadau neu sylwadau. Cyn siarad ag unrhyw newyddiadurwyr, cysylltwch â'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol a fydd yn gallu cysylltu â ni i roi'r gefnogaeth a'r arweiniad priodol i chi. Mae'r disgwyliad hwn wedi'i gynnwys yn eich Cytundeb Gofal Maeth.

<https://www.thefosteringnetwork.org.uk/advice-information/looking-after-fostered-child/fostering-in-digital-world>

[Canllaw-Materion-Yr-Rhynggrwyd-CYP-mewn-Gofal-Pori-Ar-lein-2.pdf](#)

[Canllaw-gweithredol-REACH-diogelwch-ar-lein-i-blant-mewn-gofal.pdf](#)

[Helpu Plant i Ymdopi â Bwlio a Seiberfwlio | NSPCC](#)

27. Iechyd a Datblygiad Plant a PACE

Mae datblygiad ac iechyd meddwl plant yn cael eu heffeithio gan ffactorau fel yr amgylcheddau y cânt eu magu ynddynt, y perthnasoedd y maent yn eu hadeiladu a'r profiadau sydd ganddynt.

Mae datblygiad plant yn cyfeirio at y twf corfforol, gwybyddol, emosiynol a chymdeithasol sy'n digwydd drwy gydol bywyd plentyn. Mae iechyd meddwl plant – eu lles gwybyddol, ymddygiadol a chymdeithasol – yn cael ei effeithio gan y datblygiad hwn, yn ogystal â ffactorau eraill fel trawma a cham-drin.

Mae pob agwedd ar iechyd a datblygiad plant yn gweithio gyda'i gilydd i lunio eu lles cyffredinol.

Efallai bod rhai plant wedi symud yn aml rhwng gwahanol leoliadau maeth a phreswyl, neu efallai eu bod wedi'u lleoli ymhell o'u cymdogaethau cartref, ffrindiau a theulu. Gall hyn olygu bod manylion eu hanes meddygol yn anodd eu canfod, tra hefyd yn gwaethygu eu hynysu cymdeithasol a cholli rhwydweithiau cymorth.

Yn ogystal â hyn, pan fydd plentyn mewn gofal cyhoeddus, mae cyfrifoldebau iechyd y rhieni yn cael eu dirprwyo i nifer eang o weithwyr proffesiynol – nid yn unig i'w rhieni maeth ond hefyd i weithwyr cymdeithasol, nyrsys arbenigol, pediatregwyr, gwasanaethau ieuenctid ac athrawon, ynghyd â llawer o rai eraill.

Gall cydlynu'r gweithgaredd hwn rhwng awdurdod cyhoeddus a'r GIG fod yn dasg gymhleth i unrhyw un. Fodd bynnag, bydd angen i rieni maeth wynebu'r heriau hyn i asesu, mynd i'r afael â a hyrwyddo iechyd a lles plant a phobl ifanc yn eu gofal.

[Iechyd a datblygiad plant | Dysgu NSPCC](#)

27.1 PACE

Mae Gwasanaeth Maethu Dewi Sant yn cefnogi egwyddor PACE, sy'n sefyll am Chwareusrwydd, Derbyniad, Chwilyfrydedd ac Empathi. Mae'n fframwaith a ddatblygwyd gan y seicolegydd clinigol Dr. Dan Hughes dros 20 mlynedd yn ôl, gyda'r nod o ddatblygu gallu gofalwyr i feithrin perthnasoedd diogel ac ymddiriedus â phlant a phobl ifanc, yn enwedig mewn achosion lle mae ganddynt hanes o drawma. Mae egwyddorion PACE wedi cael eu mabwysiadu fwyfwy dros y blynyddoedd ac maent bellach yn cael eu hystyried yn system o feddwl hynod fuddiol wrth ymdrin â gofal plant mewn amrywiaeth o leoliadau.

Mae dysgu sut i gyfuno'r elfennau hyn yn effeithiol mewn rhyngweithiadau â phlant neu bobl ifanc yn hollbwysig wrth gymhwyso egwyddorion PACE yn effeithiol mewn amgylchedd gofal.

Chwareusrwydd

Mae elfen Chwareusrwydd Hyfforddiant PACE yn ymwneud â chreu awyrgylch ysgafn, hwyliog a chwareus wrth gyfathrebu ac ymgysylltu â'r plentyn. Gall creu ymdeimlad o lawenydd mewn rhyngweithiadau gofalwr-plentyn helpu i leddfu emosiynau negyddol y gallent fod yn eu hwynebu, lleihau teimladau o amddiffyniad neu dynnu'n ôl, a meithrin ymdeimlad cyffredinol o bositifrwydd mewn gweithgareddau beunyddiol.

Gall plant sydd â hanes o drawma gael anhawster i reoleiddio eu hemosiynau eu hunain a gallant fod yn fwy agored i deimladau negyddol o ddicter, ofn a thristwch. Gall helpu i feithrin teimladau cadarnhaol trwy ryngweithio chwareus ddarparu manteision penodol o ganlyniad. Efallai na fydd y dull hwn bob amser yn briodol mewn achosion o gamymddwyn neu ddisgyblu, felly mae dysgu barnu pryd mae awyrgylch chwareus yn fuddiol yn rhan bwysig o hyfforddiant PACE.

Derbyniad

Mae elfen Derbyniad Hyfforddiant PACE yn cynnwys fod derbyn teimladau, cymhellion a chanfyddiadau plentyn yn rhan hanfodol o greu ymdeimlad o ddiogelwch a sicrwydd. Nid yw hyn yn syml yn golygu derbyn ymddygiad ym mhob achos ond yn hytrach dysgu rhoi'r gorau i feirniadu bwriadau plentyn a chyfleu hyn mewn ffordd y gallant ei deall a'i gwerthfawrogi o bosibl. Gall hyn gynnwys cyfathrebu geiriol a di-eiriau a gall fod â manteision sylweddol wrth ddatblygu perthnas ymddiriedus â phlant a phobl ifanc.

Chwilfrydedd

Mae elfen chwilfrydedd hyfforddiant PACE yn cyfeirio at chwilfrydedd gofalwr ynghylch yr ystyr y tu ôl i ymddygiad plentyn. Trwy chwilfrydedd, gall gofalwr gyfleu ei awydd i ddeall beth sy'n sbarduno penderfyniadau plentyn, a all yn ei dro annog plentyn i fod yn agored a chymryd rhan yn ei ryngweithiadau.

Mae deall rhai manylion yn y dull hwn yn bwysig er mwyn iddo fod yn effeithiol. Mae ymatal rhag mynegi barn mewn chwilfrydedd, dileu disgwyliad neu'r angen am ymateb, a defnyddio'r tôn gywir wrth gyfleu chwilfrydedd yn enghreifftiau o'r manylion bach y dylid eu hystyried yn y cyd-destun hwn.

Empathi

Mae elfen Empathi hyfforddiant PACE yn cynnwys deall a rhannu teimladau a safbwynt plentyn. Drwy i ofalwr ddangos yn weithredol i blentyn fod ei deimladau'n bwysig iddo, mae'n dangos ymrwymiad i gefnogi a rhannu profiadau a allai fod yn anodd a chyfnodau caled.

Drwy'r broses hon, gall cysylltiadau cryf ac ymddiriedus rhwng gofalwr a phlentyn ddatblygu. Gall y golofn hon fod yn arbennig o bwysig os yw'r plentyn neu'r person ifanc wedi profi cael ei adael yn y gorffennol; drwy gyfleu ymrwymiad a chydymdeimlad, mae gofalwr yn cyfleu nad oes angen i'r plentyn neu'r person ifanc ymdopi â chyfnodau o ofid ar ei ben ei hun.

28. Cefnogi perthnasoedd iach a hyrwyddo sylfaen ddiogel

Mae angen perthnasoedd cadarnhaol, dibynadwy ac ymddiriedus ar blant, gydag oedolion sy'n gofalu amdany'n nhw ac yn poeni amdany'n nhw. Mae gan rai plant y math hwn o berthynas gydag un neu fwy o oedolion cyn iddyn nhw ddod i ofal. Yn yr achos hwn, mae'n bwysig meithrin yr hyder hwnnw wrth adeiladu perthnasoedd priodol. Fodd bynnag, nid oes llawer o blant maeth wedi profi'r mathau hyn o berthnasoedd cyn dod i ofal. Hyd yn oed os ydych chi'n ofalwr tymor byr, gallwch chi wneud gwahaniaeth mawr i fywyd y plentyn trwy weithredu fel sylfaen ddiogel. Mae rhieni maeth yn darparu sylfaen ddiogel pan fyddant:

- ar gael i'r plentyn neu'r person ifanc
- yn sensitif, ac yn gallu helpu'r plentyn i reoli ei deimladau
- yn derbyn, ac adeiladu hunan-barch y plentyn
- yn gydweithredol, fel bod y plentyn yn teimlo ei fod yn cael ei werthfawrogi, yn hytrach nag yn oddefol ac yn ddibynnol
- yn cynnwys y plentyn fel rhan o'r teulu, fel bod y plentyn yn teimlo ei fod yn perthyn.

Gall gwaith stori bywyd a llunio mapiau rhwydweithiau cymdeithasol hefyd helpu plentyn i ddatblygu ymdeimlad o hunaniaeth a ble maen nhw'n teimlo eu bod yn perthyn.

Mae cael llais a gwybod eich bod chi'n cael eich clywed yn gwneud gwahaniaeth enfawr i sut rydych chi'n profi adfyd. Yn ogystal â gwrando ar y plentyn eich hun, gallwch chi arfer eich rôl eiriolaeth wrth eu cefnogi i gael eu clywed gan weithwyr proffesiynol eraill sy'n ymwneud â'u bywydau, fel eu Hadolygiad CLA neu gyda'u hathrawon a'u gweithwyr cymdeithasol. Mae canolbwyntio ar gryfderau plentyn yn helpu i feithrin hyder a hunan-barch. Mae'n gwneud iddyn nhw deimlo'n werthfawr ac yn gymwys, sydd yn ei dro yn hybu gwydnwch. Mae gwybod sut i wneud penderfyniadau am eich bywyd a chael caniatâd i wneud eich penderfyniadau eich hun yn sgiliau pwysig ar gyfer gwydnwch. Gallwch chi gefnogi plentyn i ddysgu gwneud penderfyniadau trwy wneud yn siŵr bod ganddyn nhw'r wybodaeth berthnasol, yn deall y wybodaeth, yn meddwl am ganlyniadau penderfyniadau ac yna'n gwybod sut i gyfathrebu'n glir â'r rhai o'u cwmpas. Os ydych chi'n eu cefnogi i ymarfer y sgiliau hyn ar benderfyniadau nad oes ganddyn nhw effaith fawr ar eu bywyd (e.e., beth i'w wisgo neu ei fwyta), byddan nhw mewn gwell sefyllfa i wneud penderfyniadau mwy yn y dyfodol.

[Diffiniad gweithio o ymarfer sy'n seiliedig ar drawma - GOV.UK](#)

28.1 CRYFHAU GWYDNWCH MEWN PLANT

Mae darparu cyd-destun iach i datblygiad, yn enwedig amgylcheddau teuluol iach, yn cefnogi gallu'r plentyn i ddatblygu sgiliau i addasu ac ymdopi â newid yn ddiweddarach mewn bywyd, ac ennill yr adnoddau sydd eu hangen i weithredu'n dda, gan weithredu fel system amddiffynnol naturiol ar draws datblygiad plentyn. Mae bod yn fodel cadarnhaol yn elfen hanfodol o'ch rôl.

cavuhb.nhs.wales/files/resilience-project/resilience-project-addasiadau-logo/pace-pdf/

29. Hunaniaeth, Rhyw, Diwylliant, Hil a Chrefydd

29.1 HUNANIAETH A RHYW

Pan fydd plant a phobl ifanc wedi mynegi dewis, rydym yn defnyddio'r rhagenwau rhywedd (nhw, ef, neu hi ac ati) y maent yn eu ffafrio. Mae gan wefan yr NSPCC wybodaeth a allai fod yn ddefnyddiol i chi am hunaniaeth rhywedd. Er enghraifft, maent yn defnyddio'r diffiniad canlynol:

'Hunaniaeth rhywedd yw'r term a ddefnyddir i ddisgrifio sut mae rhywun yn teimlo am ei ryw. Er enghraifft, gall rhai pobl uniaethu fel bachgen neu ferch, tra gall eraill ganfod nad yw'r naill na'r llall o'r termau hyn yn teimlo'n iawn iddyn nhw ac uniaethu fel y naill na'r llall neu rywle yn y canol. Er bod pobl yn aml yn eu drysu, mae hunaniaeth rhywedd yn wahanol i ryw biolegol rhywun neu'r rhywedd a neilltuwyd iddo adeg ei enedigaeth ac i rywioldeb neu at bwy mae rhywun yn cael ei ddenu.'

Mae iaith yn newid drwy'r amser ac fel rhiant maeth efallai na fyddwch chi bob amser yn gwybod y term cywir i'w ddefnyddio gyda phlentyn sydd wedi cwestiynu neu wedi newid yr hunaniaeth rywedd y cafodd ei eni â hi. Fodd bynnag, mae'n arbennig o bwysig eich bod chi'n 'rhoi eich hun yn esgidiau' y plentyn neu'r person ifanc wrth siarad â nhw a chael dealltwriaeth sylfaenol o'r hyn a ystyrir yn iaith briodol a'r hyn a allai achosi tramgwydd difrifol. Mae gofyn i'r plentyn neu'r person ifanc sut yr hoffent gael eu cyfeirio atynt yn aml yn fan cychwyn da ac yn dangos eich bod chi'n bod yn sensitif ac eisiau gwneud pethau'n iawn.

- Am ragor o wybodaeth, edrychwch ar ganllawiau'r NSPCC ar y pwnc hwn: [Hunaniaeth rhywedd | NSPCC](#)

29.2 DIWYLLIANT

Gall hunaniaeth olygu gwahanol bethau i wahanol bobl. I blant a phobl ifanc, gallai fod ynglŷn â phwy yw eu ffrindiau, pa gerddoriaeth maen nhw'n gwrando arno, ble maen nhw'n byw neu o ba ethnigrwydd maen nhw. Yn syml – eich hunaniaeth yw 'pwy ydych chi'.

Mae hunaniaeth ddiwylliannol person yn datblygu o'i enedigaeth mewn ymateb i'w ryngweithio â'i deulu a'i amgylchedd. Mae gan bob plentyn neu berson ifanc ei hunaniaeth unigol ei hun, sy'n cael ei dylanwadu gan ffactorau fel hil, crefydd, iaith, gallu corfforol, anghenion dysgu, addysg, personoliaeth, hanes personol a theuluol, dosbarth, oedran, rhywedd, hunaniaeth rhywedd a chyfeiriadedd rhywiol.

Nid yw diwylliant yn statig, mae'n newid dros amser ac mae datblygiadau cymdeithasol yn dylanwadu arno. Rydym yn ymdrechu i groesawu amrywiaeth yn llawn ac i fod yn effro i ragfarn anymwybodol. Mae hyn yn rhywbeth y mae angen i ni i gyd barhau i weithio arno ac mae'n rhan bwysig o'ch rôl fel rhiant maeth. Bydd cyfleoedd cymorth, hyfforddiant a datblygu parhaus ar gael i chi i'ch cynorthwyo yn eich ymarfer o sicrhau eich bod yn cefnogi amrywiaeth ddiwylliannol.

29.3 HIL, CREFYDD A GOFALU AM BLENTYN O DREFTADAETH WAHANOL

I bob plentyn, mae'n bwysig i chi gael dealltwriaeth dda o'u cefndir a'u diwylliant, ond mae hyn yn arbennig o wir os ydych chi'n gofalu am blentyn neu berson ifanc o ethnigrwydd neu grefydd wahanol. Bydd hyn yn eich cynorthwyo i'w helpu i ddeall eu hunain ac i ddatblygu hunaniaeth gadarnhaol. Mae'n bwysig i blant gael cyfleoedd i ymarfer eu crefydd, mewn mannau addoli ffurfiol ac yn y cartref os dymunant. Mae hefyd yn bwysig i blant a phobl ifanc gwrdd ag eraill o gefndiroedd tebyg.

Efallai y bydd angen i chi gael cyngor hefyd ar wahanol fathau o ofal croen a gwallt, ac anghenion dietegol. Byddai eich gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol yn lle da i ddechrau.

Gallwch chi chwarae rhan arbennig o arwyddocaol wrth gefnogi plentyn neu berson ifanc sy'n wrthrych hiliaeth a mathau eraill o wahaniaethu. Fel rhiant maeth, disgwylir i chi fod yn ymwybodol iawn o amrywiaeth, ac ystyried yn sensitif anghenion unrhyw blentyn yn eich gofal sy'n profi hiliaeth, a sefyll drosto.

Mae'n bwysig cadw treftadaeth y plentyn yn fyw yn ei fywyd bob dydd, er enghraifft trwy drafodaeth, bwyd, teganau, dillad, llyfrau, y rhynggrwyd, sianeli teledu, cyswllt â theulu a ffrindiau a gwaith stori bywyd. Mae meddwl yn sensitif am yr iaith a ddefnyddiwch gyda phlant o gefndiroedd ethnig gwahanol yn bwysig, yn ogystal ag osgoi termau amhriodol. Bydd mynychu hyfforddiant gwrth-hiliol yn eich helpu i fod yn ymwybodol o arferion amrywiaeth.

30. Iechyd

30.1 COFRESTRU GYDA MEDDYG TEULU

Bydd gweithiwr cymdeithasol eich plentyn yn rhoi manylion meddyg teulu presennol y plentyn i chi. Os nad yw'n bosibl i'r plentyn barhau i fod wedi'i gofrestru gyda'i feddyg teulu presennol, dylech ei gofrestru gyda'i feddyg teulu ei hun cyn gynted â phosibl. Dylai'r meddyg teulu wybod bod y plentyn yn blentyn sy'n derbyn gofal.

30.2 COFRESTRU GYDAG OPTEGYDD A DEINTYDD

Fel uchod

30.3 CYNLLUNIAU IECHYD

Mae asesiad iechyd ar gyfer plentyn neu berson ifanc mewn gofal yn asesiad cyfannol o'u hanghenion corfforol, emosiynol ac ymddygiadol. Mae'r asesiad hefyd yn cynnwys agweddau ar addysg iechyd a hyrwyddo iechyd. Nid digwyddiad ynysig mohono, ond rhan o broses o ofal parhaus gan gynnwys monitro a hyrwyddo iechyd y plentyn. Mae system Asesiad Iechyd Plant sy'n Derbyn Gofal yn darparu proses asesu iechyd statudol sy'n golygu bod pob plentyn a pherson ifanc 0-18 oed sydd mewn gofal yn cael cynnig asesiadau iechyd rheolaidd. Rhaid i bob Plentyn sy'n Derbyn Gofal hefyd gael Prif Weithiwr Iechyd Proffesiynol sy'n sicrhau bod yr asesiadau iechyd yn digwydd, bod gofal iechyd yn cael ei gydlynu, a bod camau gweithredu yn cael eu dirprwyo a'u dilyn i fyny. Maent yn bwynt cyswllt allweddol i ofalwyr a gweithwyr proffesiynol eraill. Y Prif Weithiwr Iechyd Proffesiynol ar gyfer pob Plentyn sy'n Derbyn Gofal yw'r Ymwelydd Iechyd, y Nyrs Ysgol, y Nyrs Arbenigol LAC, neu'r Pediatregydd. Caiff Cynlluniau Iechyd eu hadolygu'n rheolaidd a chaiff gwybodaeth ei rhannu'n ffurfiol mewn Adolygiadau Statudol.

Yr egwyddorion allweddol ar gyfer asesiad iechyd Plentyn sy'n Derbyn Gofal yw: Dylai'r plentyn unigol fod yng nghanol y broses o asesu, cynllunio, ymyrryd ac adolygu iechyd. Dylid rhoi cyfle i bob plentyn neu berson ifanc ym mhob cam i fynegi ei farn neu ei bryderon a dylid gwrandao arno. Dylai gweithwyr iechyd proffesiynol gynnal asesiadau iechyd mewn ffordd sy'n galluogi ac yn grymuso plant a phobl ifanc i gymryd cyfrifoldeb priodol am eu hiechyd eu

hunain. Dylai asesiadau iechyd a gwasanaethau i blant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal fod yn sensitif i oedran, rhyw, anabledd, hil, diwylliant ac iaith. Dylai plant nad Saesneg yw eu hiaith gyntaf gael y cyfle i gael eu hasesiad iechyd wedi'i gynnal yn yr iaith o'u dewis.

phw.nhs.wales/services-and-teams/national-prote-seguarding-service/prote-seguarding-latest-guidance/specific-group-guidance/nhs-wales-pdf-framework-assessment-health-lac-nhs-wales-pdf/

30.4 CYMORTH IECHYD MEDDWL PENODOL

Gall problemau iechyd meddwl i blant a phobl ifanc gymryd sawl ffurf wahanol. Yn gynyddol, mae cydnabyddiaeth o'r effaith y gall pryder, iselder, obsesiynau a chymhellion, straen wedi trawma a phroblemau iechyd meddwl eraill ei chael ar ein plant a'n pobl ifanc. Mae rhai o'r problemau mwyaf cyffredin sy'n gysylltiedig â lles seicolegol, a brofir gan blant yn y system ofal, wedi'u hamlygu isod. Os oes gennych unrhyw bryderon neu bryderon am berson ifanc, mae'n bwysig eich bod yn eu tynnu sylw mewn modd amserol i sicrhau y gallant gael mynediad at y gwasanaethau cymorth y gallent fod eu hangen. Mae nyrsys arbenigol ar gael i bob plentyn sy'n derbyn gofal a gall gweithiwr cymdeithasol y plentyn gysylltu â nhw.

30.4.1 EFFAITH TRAWMA

Mae llawer o blant sy'n derbyn gofal wedi profi trawma yn ystod plentyndod cynnar, fel cam-drin, esgeulustod, neu chwalfa deuluol. Gall y trawma hwn arwain at broblemau iechyd meddwl hirdymor fel pryder, iselder ac anhwylder straen wedi trawma (PTSD).

Gall yr ansefydlogrwydd a'r anghysondeb sy'n aml yn gysylltiedig â bod mewn gofal amharu ar ffurfio ymlyniad iach. Gall hyn effeithio ar allu plentyn i ffurfio perthnasoedd ymddiriedus yn ddiweddarach mewn bywyd a gall arwain at anawsterau gydag agosatrwydd a rheoleiddio emosiynol.

30.4.2 ANHWYLDER DIFFYG CANOLBWYNTIO A GORFYWIOGRWYDD (ADHD) AC ANHWYLDER DIFFYG CANOLBWYNTIO (ADD)

Mae'r elusen iechyd meddwl genedlaethol Young Minds yn datgan bod 'ADHD yn gyflwr lle mae gennych lawer o egni ac anhawster canolbwyntio. Efallai y byddwch hefyd yn ei chael hi'n anodd rheoli'r hyn rydych chi'n ei ddweud a'i wneud. Er enghraifft, efallai y byddwch chi'n siarad heb feddwl yn gyntaf neu'n canfod eich bod chi'n gwneud pethau byrbwyll.'

Mae symptomau fel arfer yn dechrau'n gynnar mewn bywyd, cyn chwech oed. Nid yw achosion ADHD yn syml ond mae arbenigwyr yn credu y gallai redeg mewn teuluoedd, neu y gallai fod yn gysylltiedig â'r ffordd y mae'r cemegau yn yr ymennydd yn gweithio. Priodolir symptomau tebyg i ADHD hefyd i brofiad bywyd cynnar a thrawma. Mae gan gyflwr arall o'r enw anhwylder diffyg canolbwyntio (ADD) symptomau tebyg i ADHD, ond nid ydych chi'n teimlo mor orfywiog. I bobl ag ADD, y brif broblem sydd ganddyn nhw yw anhawster canolbwyntio.

Mae gwefan Young Minds isod yn rhoi rhagor o wybodaeth fanwl a chanllawiau defnyddiol am symptomau:

[https://www.youngminds.org.uk/young-person/mental-health-conditions/adhd-and-mental-health?gclid=EAIaIQobChMIsvvSp8jv8wIVAZ7tChIKKwYIEAAYASAAEgKGbPD_BwE#Beth yw ADHD?](https://www.youngminds.org.uk/young-person/mental-health-conditions/adhd-and-mental-health?gclid=EAIaIQobChMIsvvSp8jv8wIVAZ7tChIKKwYIEAAYASAAEgKGbPD_BwE#Beth%20yw%20ADHD?)

30.4.3 HUNAN-NIWEIDIO A SYNIADAU HUNANLADDOL

Mae plant mewn gofal a'r rhai sy'n gadael gofal mewn mwy o berygl o niweidio eu hunain oherwydd profiadau niweidiol a straen parhaus. Mae hunan-niweidio yn helpu i reoli gofid tra bod hunanladdiad yn ceisio atal gofid trwy ddod â bywyd i ben. Mae pobl ifanc yn hunan-niweidio neu'n ystyried hunanladdiad am lawer o resymau a bydd cymhelliant pob unigolyn yn wahanol.

Mae pobl ifanc yn brifo eu hunain mewn sawl ffordd. Gall y rhain fod yn gwbl anweledig i'r rhai o'u cwmpas.

Mae ymateb i ofid sylfaenol yn bwysicach na chanolbwyntio ar atal hunan-niweidio. Gall rheolaeth ormodol a chael gwared ar offer waethygu pethau.

<https://www.mind.org.uk/information-support/types-of-mental-health-problems/self-harm/about-self-harm/>

30.4.4 PROBLEMAU AC ANHWYLDERAU BWYTA

Mae llawer o'r plant rydyn ni'n gofalu amdany'n nhw'n profi problemau bwyta mewn rhyw ffordd neu'i gilydd. Gall rhianta gwael a thrawma effeithio ar ddatblygiad mewn perthynas â bwyd a bwydo, a all fod yn fwy cymhleth os oes gan y plentyn anabledd. Efallai bod rhai plant a phobl ifanc wedi arfer â diet a oedd yn cynnwys llawer o fwyd cyflym a byrbrydau afiach, efallai bod eraill wedi profi diffyg bwyd neu brydau bwyd afreolaidd iawn. Gall anhawster i reoleiddio faint maen nhw'n ei fwyta; naill ai bwyta gormod, rhy ychydig, yn araf iawn neu'n gyflym iawn, fod yn broblemau cyffredin a all gymryd amser hir i'w datrys.

Gall problemau bwyd a bwyta fod yn arbennig o heriol i'r plentyn a'r rhiant maeth, gan arwain at wrthdaro a straen. Felly, mae'n bwysig eich bod yn cael cyngor os oes gennych unrhyw bryderon. Ar wahân i siarad â'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol/gweithiwr cymdeithasol y plentyn a'r Nyrs Plant sy'n Derbyn Gofal neu'r Ymwelydd Iechyd, a darllen am y pwnc, bydd y sefydliadau a'r hyperddoleni canlynol yn darparu gwybodaeth ddefnyddiol:

Beat (Cymdeithas Anhwylderau Bwyta gynt) - Elusen anhwylderau bwyta flaenllaw'r DU gyda grwpiau cymorth ar-lein a llinell gymorth i unrhyw un o dan 18 oed.

Gwasanaeth Anhwylderau Bwyta i Deuluoedd (FEDS) - Cymorth i blant, pobl ifanc a theuluoedd yr effeithir arnynt gan anhwylder bwyta.

Mae rhai anhwylderau bwyta penodol, a all effeithio ar blant ac oedolion, a nodweddir gan batrymau bwyta annormal, sy'n cynnwys naill ai cymeriant bwyd annigonol neu ormodol, er enghraifft:

Anorecsia Nerfosa - lle mae pobl o bwysau isel oherwydd cyfyngu ar faint maen nhw'n ei fwyta a'i yfed

Anhwylder Bwyta Gormodol - lle mae pobl yn bwyta llawer iawn o fwyd heb deimlo eu bod nhw'n rheoli'r hyn maen nhw'n ei wneud

[Cymorth Iechyd Meddwl i Bobl Ifanc | YoungMinds](https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2019-08/responding-to-issues-of-self-harm-and-thoughts-of-suicide-in-young-people-guidance.pdf)
<https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2019-08/responding-to-issues-of-self-harm-and-thoughts-of-suicide-in-young-people-guidance.pdf>

<https://www.papyrus-uk.org/wp-content/uploads/2024/06/Supporting-Your-Child-A5-Booklet-English-2024.pdf>

[Microsoft Word - iechyd meddwl DIWEDDARWYD Ionawr 2018.docx](#)

30.4.5 CAMDDEFNYDDIO SYLWEDDAU AC ALCOHOL

Mae camddefnyddio sylweddau yn un o'r risgiau mwyaf cyffredin i iechyd a datblygiad person ifanc. Mae gan bob cyffur y potensial i achosi niwed, gall rhai fod yn gaethiwus, a gall defnyddio cyffuriau ar y cyd gynyddu'r risgiau. Gall cyffuriau cyfreithlon fel alcohol a thybaco fod yn gaethiwus iawn. Mae cyffuriau anghyfreithlon yn cynnwys cannabis, cocên, ecstasi, a heroin.

Mae yna bethau y gallwch chi eu gwneud fel rhiant maeth i helpu eich plentyn i ddatblygu perthynas iach a gwybodus ag alcohol a chyffuriau. Mae gan yr NSPCC wefan gyda gwybodaeth ddefnyddiol.

www.nspcc.org.uk/keeping-children-safe/talking-drugs-alcohol/
Os ydych chi'n meddwl eu bod nhw'n defnyddio alcohol neu gyffuriau i'w helpu i ymdopi â theimladau anodd neu broblemau iechyd meddwl, siaradwch â'ch meddyg teulu neu nyrs arbenigol i gael cyngor iechyd proffesiynol ac â'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol/gweithiwr cymdeithasol y plentyn.

30.4.6 GALAR

Yn ogystal â'r colledion y mae plant a phobl ifanc yn anochel yn eu profi pan fyddant yn dod i ofal, gall rhai hefyd brofi profedigaethau sylweddol. Mae sicrhau eu bod yn cael cefnogaeth briodol yn arbennig o bwysig. Mae Winston's Wish (dolen gwefan isod) yn elusen arbenigol sy'n darparu cefnogaeth emosiynol ac ymarferol mewn profedigaeth i blant, pobl ifanc a'r rhai sy'n gofalu amdanynt. Mae eu cefnogaeth yn cwmpasu'r nifer o amgylchiadau gwahanol a all fod yn gysylltiedig â phrofedigaeth i blant.

[Dymuniad Winston – Cymorth Galar i Blant](#)

31. Cyfrinachedd ac Iechyd

Mae gwybodaeth bersonol a chyfrinachol am iechyd y plentyn yn cael ei ymddiried i chi er mwyn eich helpu i ofalu amdano.

Byddwch yn derbyn cynlluniau gofal a gwybodaeth iechyd am y plentyn a dylid cadw'r rhain yn ddiogel ac yn gyfrinachol. Byddwch yn gweithio gyda gweithwyr proffesiynol eraill sydd hefyd yn ymwneud â'r plentyn, e.e. athrawon, gweithwyr iechyd proffesiynol. Mae angen bod yn ofalus ynghylch sut a phryd y caiff gwybodaeth ei rhannu.

Fel rhiant/rhieni maeth, bydd angen rhywfaint o wybodaeth arnoch am gefndir teuluol ac anghenion presennol plentyn, i ddechrau er mwyn gwneud penderfyniad ynghylch a allwch chi ddiwallu eu hanghenion a derbyn y lleoliad, ac yn ddiweddarach i helpu i ddiwallu anghenion parhaus y plentyn.

Mae gan blant yn eich gofal a'u teuluoedd yr hawl i ddisgwyl bod gwybodaeth amdanynt yn cael ei chadw'n ddiogel ac yn gyfrinachol. Ni ddylid rhannu gwybodaeth ac eithrio ar sail 'angen gwybod'. Dylid cadw'r holl wybodaeth am y plentyn mewn lle diogel, dan glo yn y cartref, a/neu'n ddiogel ar eich cyfrifiadur (gan ddefnyddio amddiffyniad cyfrinair). Rhaid dychwelyd yr holl wybodaeth iechyd i weithiwr cymdeithasol y plentyn os yw'r plentyn yn symud tŷ. Os oes gennych amheuaeth, dylai rhiant/rhieni maeth geisio cyngor gan weithiwr cymdeithasol y plentyn cyn rhannu unrhyw wybodaeth. Mae angen i riant/rhieni maeth sicrhau, pan fyddant yn trafod iechyd plentyn gyda'r rhai sydd angen gwybod, eu bod yn cael eu gwneud mewn amgylchedd diogel lle na ellir clywed y sgwrs.

Weithiau gall plentyn neu berson ifanc ddatgelu rhywbeth i chi a gofyn i chi ei gadw'n gyfrinachol. Bydd angen i chi fod yn onest y gallai fod adegau pan fydd angen i chi drosglwyddo'r wybodaeth er mwyn eu cadw nhw neu blant eraill yn ddiogel. Fodd bynnag, gallwch roi sicrwydd i'r plentyn eu bod wedi cael eu gwrandao a'u deall a dim ond i bobl yn y rhwydwaith proffesiynol y byddwch chi'n ei drosglwyddo, ac y bydd y wybodaeth yn cael ei thrin yn sensitif.

32. Cymorth Cyntaf

Mae hyfforddiant Cymorth Cyntaf yn ofyniad hyfforddi craidd i bob rhiant/rhieni maeth, ni ddylech geisio rhoi Cymorth Cyntaf nad ydych wedi cael hyfforddiant ar ei gyfer. Rydym yn disgwyl i chi flaenoriaethu mynychu cyfleoedd hyfforddiant iechyd a diogelwch pan fyddant yn codi. Mae angen i chi bob amser fod yn glir am ba benderfyniadau y gallwch eu gwneud ynghylch rhoi caniatâd ar gyfer triniaeth feddygol, a fydd yn cael eu cofnodi yn y Cynllun Lleoli. Os oes gan blentyn sy'n cael ei leoli gyda chi anghenion iechyd penodol, dylai gweithiwr cymdeithasol y plentyn ddarparu gwybodaeth a chynghor ar reoli arbenigol o gyflyrau, grwpiau cynghori neu gefnogi.

Bydd eich Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol yn gwirio eich bod yn cynnal blwch cymorth cyntaf wedi'i stocio'n llawn pan fyddant yn cynnal y gwiriad iechyd a Diogelwch. Dylid cadw blychau cymorth cyntaf mewn lle diogel a hygyrch, nid o fewn cyrraedd plant bach. Rhaid i chi gadw pecyn Cymorth Cyntaf gartref ac, os yw'n berthnasol, yn eich cerbyd. Gall eich Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol wirio'r blwch cymorth cyntaf yn ystod ymweliad heb rybudd.

Byddwch bob amser yn cael rhif ffôn meddygfa'r plentyn wrth law, os ydych chi byth yn amau asgwrn wedi torri neu anaf i'r asgwrn cefn peidiwch â cheisio symud y plentyn oni bai eich bod chi'n credu ei fod mewn perygl uniongyrchol.

Os yw plentyn mewn perygl neu os oes angen cymorth cyntaf arno, dylech roi cymorth cyntaf os yw'n ddiogel gwneud hynny a chysylltu â'ch Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol cyn gynted â phosibl os oedd y cymorth cyntaf oedd ei angen yn uwch na lefel sylfaenol. Ni ddylech ohirio'r broses o gael cymorth meddygol.

Dylech chi bob amser asesu'r sefyllfa ac mewn argyfwng meddygol, anfon am gymorth meddygol ac ambiwlans neu'r Heddlu os oes angen hyn.

Cyn i gymorth gyrraedd:

- Peidiwch â symud y person heblaw i'w symud o berygl uniongyrchol neu ei roi yn y safle adfer.
- Ceisiwch ddarganfod beth sydd wedi digwydd
- Casglwch unrhyw gyffuriau neu ollyngiadau (e.e. chwydu) i'w dadansoddi
- Peidiwch â cheisio gwneud iddynt chwydu
- Arsylwch y plentyn/person ifanc; cadwch nhw'n llonydd, yn gynnes ac yn dawel

Os yw'r person yn anymwybodol:

- Gwnewch yn siŵr eu bod yn gallu anadlu a'u rhoi yn y safle adferiad
- Peidiwch â'u symud os yw'n debygol bod ganddyn nhw anaf i'r asgwrn cefn neu anaf sylweddol arall nad yw efallai'n amlwg.
- Peidiwch â rhoi unrhyw beth yn eu ceg
- Peidiwch â cheisio gwneud iddynt i eistedd na sefyll
- Peidiwch â'u gadael ar eu pennau eu hunain

Pan fydd cymorth meddygol yn cyrraedd, trosglwyddwch unrhyw wybodaeth sydd ar gael, gan gynnwys samplau o chwyd ac unrhyw gyffuriau

Mae'n ofynnol i chi gwblhau cofnodion o pryd rydych chi'n rhoi unrhyw feddyginiaethau ar bresgripsiwn neu pryd y bu digwyddiad meddygol, h.y., derbyniad i'r ysbyty, apwyntiadau ymgynghorydd/meddyg teulu.

33. Defnyddio Meddyginiaethau Cartref

Meddyginiaethau cartref yw meddyginiaethau y gellir eu prynu dros y cownter heb bresgripsiwn, gan gynnwys Paracetamol, meddyginiaeth homeopathig, llysieuol, aromatherapi, atchwanegiadau fitamin neu therapïau amgen.

Dim ond gyda chaniatâd y rhiant (lle bo'n berthnasol) ac ar ôl ymgynghori â meddyg teulu'r plentyn y caniateir eu rhoi i blentyn. Rhaid cofnodi defnydd cytunedig o feddyginiaethau cartref yn y Cynllun Lleoli hefyd.

Er y gellir prynu Aspirin 'dros y cownter', heb bresgripsiwn; ni chaniateir ei roi i blant oni bai bod ymarferydd meddygol wedi'i ragnodi.

Rhaid cadw Meddyginiaethau Cartref mewn cwpwrdd cloedig sydd ond yn hygyrch i chi, oni bai bod plentyn yn cael cadw ei Feddyginiaethau Cartref ei hun, ac os felly rhaid nodi'r trefniadau ar gyfer hyn yn y Cynllun Lleoli.

Dim ond am uchafswm o 48 awr y dylid rhoi meddyginiaethau cartref, heblaw am barasetamol. Os yw'r symptomau'n parhau, dylai'r plentyn weld meddyg teulu cyn rhoi dosau pellach.

34. Alergeddau

Dylid dyrannu nyrs arbenigol ar gyfer plant dan ofal i'r plentyn, mae eu rôl yn cynnwys cydlynu gofal, felly byddant yn sicrhau bod gwybodaeth arbenigol am alergeddau a chyingor rheoli wedi'i gynnwys yn y cynllun Gofal Iechyd y dylid ei rannu gyda chi a chyda phob asiantaeth sy'n gweithio gyda'r plentyn/person ifanc.

Dylai'r Cynllun Gofal a Thriniaeth, y Cynllun Lleoli a'r Cynllun Gofal Iechyd dynnu sylw at:

1. Unrhyw alergeddau hysbys a risgiau cysylltiedig gan gynnwys adnabod arwyddion a symptomau adwaith alergaidd ac anaffylacsis ar gyfer y plentyn/person ifanc.
2. Mesurau ataliol – e.e. cymryd gwrthhistaminau ar gyfer twymyn y gwair, sicrhau bod cynhyrchion glanhau a menig yn hypoalergenig, a bod powdr golchi dillad yn addas ar gyfer cyflyrau croen.
3. Camau i'w cymryd pan fydd gan berson ifanc adwaith alergaidd. Dylai'r cynllun amlinellu'n union beth i'w wneud a phwy y mae angen cysylltu ag ef mewn argyfwng.
4. Mae angen i chi fod yn ymwybodol o'r Cynllun a dylech fod wedi cael eich hyfforddi i roi Epi Pen gan weithiwr gofal iechyd proffesiynol cymwys.
5. Dylid addysgu'r plentyn neu'r person ifanc ynghylch ei alergeddau a beth i'w wneud mewn argyfwng – efallai y bydd person ifanc yn gallu rhoi ei EpiPen ei hun neu gymryd gwrthhistaminau. Os felly, dylid cofnodi hyn.
6. Dylai meddyginiaeth fod yn hawdd ei chael fel y gallwch chi a/neu'r plentyn/person ifanc gael mynediad at eu meddyginiaeth mewn argyfwng.
7. Rhaid i chi bob amser gadw cofnod o unrhyw gyfnod, yn ogystal ag unrhyw feddyginiaeth a roddir a sicrhau bod gweithiwr cymdeithasol y plentyn a'r Gweithiwr Cymdeithasol Goruchwyliol yn cael gwybod.

35. Rhoi Meddyginiaeth

Dylid trafod unrhyw faterion sy'n ymwneud ag iechyd mewn cyfarfodydd goruchwyllo a'u cofnodi bob amser.

Rhaid i chi gael canllawiau ar roi cyffuriau ar bresgripsiwn i blant a chyngor ynghylch a allwch chi roi cyffuriau nad ydynt ar bresgripsiwn. Byddwch chi'n derbyn hyfforddiant mewn rheoli a rhoi meddyginiaeth. Mae'r elfen hon o ymarfer wedi'i rheoleiddio ac felly rydych chi'n gyfrifol yn gyfreithiol am sicrhau eich bod chi'n cadw at y ddeddfwriaeth.

Mae canllawiau cyffredinol ar gyfer rhoi meddyginiaeth i blant mewn gofal maeth yn dilyn y 'Pump R o Feddyginiaeth'. Mae'r pum R (Saesneg) yn atgoffa rhywun i roi meddyginiaeth yn feddylgar ac yn sylwgar a bod gwneud hynny'n gyfrifoldeb cyfreithiol.

- Person cywir (Right person)
- Meddyginiaeth gywir (Right medication)
- Swm/dos cywir (Right amount / dosage)
- Y llwybr gweinyddu cywir (Right route of administration)
- Amser cywir (Right time)

35.1 RÔL RHIENI MAETH WRTH ROI MEDDYGINIAETH I BLENTYN

1. Gwiriwch y feddyginiaeth i wneud yn siŵr ei bod wedi'i rhagnodi ar gyfer y plentyn a'i bod o fewn y dyddiad dod i ben.
2. Gwnewch yn siŵr bod enw'r plentyn, enw'r feddyginiaeth, a'r dos yn gywir.
3. Rhewch y feddyginiaeth yn unol â'r cyfarwyddiadau.
4. Cofnodwch pryd rydych chi'n rhoi'r feddyginiaeth gan gynnwys y dyddiad, yr amser, faint, eich enw a'ch llofnod.
5. Cofnodwch os yw'r plentyn yn gwrthod y feddyginiaeth neu'r rheswm na chafodd ei rhoi.
6. Ni ddylech geisio rhoi dos arall o feddyginiaeth os yw'r dos o feddyginiaeth wedi'i lyncu'n rhannol neu wedi'i boeri allan.

Mae angen cofnod i nodi beth sy'n digwydd i feddyginiaeth ragnodedig nas defnyddiwyd yn y cartref. Dylai'r cofnod hwn ddangos -

1. Dyddiad y gwnaethoch chi orffen y feddyginiaeth neu ei gwaredu/ei dychwelyd i'r fferyllfa
2. Enw a chryfder y feddyginiaeth
3. Faint a gymerwyd
4. Enw'r plentyn y rhagnodwyd y feddyginiaeth ar ei gyfer
5. Eich llofnod os gwnaethoch chi drefnu gwaredu'r feddyginiaeth

Bydd cymorth cyntaf a chofnodion o'r holl feddyginiaethau rhagnodedig a roddwyd yn cael eu cadw yn y cofnod dyddiol; os ceisir cyngor gan feddyg teulu, GIG 101 neu fferylllydd, dylech gofnodi manylion y trafodaethau. Os bydd damwain yn digwydd, sy'n arwain at ymweliad â meddyg teulu/ysbyty, dylid ei chofnodi.

Yn ogystal â'r uchod, dylid cofnodi pob meddyginiaeth a ragnodir o ba bynnag ffynhonnell, gan gynnwys meddyginiaeth o'r ysbyty, a dylai'r cofnod ddangos:

1. Dyddiad y cawsoch y feddyginiaeth
2. Enw, cryfder a dos y feddyginiaeth
3. Nifer a dderbyniwyd
4. Dyddiad dod i ben
5. Enw'r plentyn y mae meddyginiaeth wedi'i rhagnodi/ei phrynu ar ei gyfer
6. Eich llofnod ar gyfer derbyn y feddyginiaeth

35.2 BETH DDYLECH CHI EI WNEUD OS YW PLENTYN YN GWRTHOD CYMRYD MEDDYGINIAETH

1. Ni ddylid byth falu na chuddio meddyginiaeth mewn bwydydd/diodydd heb gytundeb ymlaen llaw gan y presgripsiynwr.
2. Gall sgîl-ffeithiau sy'n newid lefel egni neu ymddangosiad y plentyn hefyd wneud plentyn yn amharod i gydymffurfio â'i drefn feddyginiaeth. Mae angen i chi gymryd y pryderon hyn o ddifrif a mynd i'r afael â nhw cyn iddynt gyrraedd y cam o wrthod cymryd y feddyginiaeth.
3. Weithiau mae plant yn mynegi pryder am gymryd meddyginiaeth oherwydd nad ydyn nhw'n gweld y budd, neu maen nhw wedi blino ar ei chymryd, neu maen nhw'n teimlo'n 'wahanol' i'w ffrindiau trwy orfod bod ar feddyginiaeth.

Bydd o gymorth i'r rhiant/rhieni maeth -

- Geisio siarad â'r plentyn drwyddo.
- Darganfod pam eu bod nhw'n gwrthod y feddyginiaeth.
- Pwysleisio pwrpas a phwysigrwydd cymryd y feddyginiaeth
- Egluro y gallant siarad â gweithiwr gofal iechyd proffesiynol
- Siarad â gweithiwr gofal iechyd proffesiynol cyn gynted â phosibl i benderfynu ar y camau gweithredu priodol os oes gan y plentyn gyflwr sy'n gofyn am feddyginiaeth (e.e., trawiadau, asthma)

35.3 RHOI/CYMRYD MEDDYGINIAETH Y TU ALLAN I'R CARTREF MAETH

1. Pryd bynnag y bo modd, dylid cynllunio amserlenni dosio i leihau rhoi meddyginiaeth y tu allan i'ch cartref. Fodd bynnag, bydd adegau o hyd pan fydd angen i blant mewn gofal maeth gymryd meddyginiaeth tra yn yr ysgol, ar dripiâu, neu ar ymweliadau cartref.

2. Rhaid i chi gyfathrebu â'r ysgol os disgwylir i blant gymryd meddyginiaethau'n rheolaidd, bydd gan ysgolion eu gweithdrefnau eu hunain ynghylch meddyginiaethau.

3. Rhaid i chi ofyn i'r fferyllydd roi'r meddyginiaeth i 2 gynhwysydd. Dylai fod gan yr ysgol a'r cartref eu cynhwysydd eu hunain wedi'i labelu'n briodol.

4. Pan fydd plant allan o'r cartref, ar deithiau byr, ni ddylid newid yr amserlen feddyginiaeth heb drafod gyda meddyg teulu'r plentyn.

5. Os oes rhaid i blant gymryd meddyginiaeth yn ystod cyswllt, dylid cynghori'r rhieni geni am:

- Y feddyginiaeth a ddefnyddir, ei phwrrpas, a sgîl-ffeithiau posibl
- Pwysigrwydd rhoi meddyginiaeth ar amser, a rhoi'r swm rhagnodedig
- Pwysigrwydd storio'r feddyginiaeth yn ddiogel
- Dychwelyd meddyginiaethau i'r cartref maeth

35.4 CYFFURIAU RHEOLEDIG

Mae rhai plant a phobl ifanc yn cael presgripsiwn ar gyfer cyffuriau rheoledig. Enghreifftiau o gyffuriau rheoledig yw morffin a phethidin ar gyfer poen, methadon ar gyfer diddyfnu a Ritalin ar gyfer gorfywiogrwydd.

RHAID TRIN POB CYFFUR RHEOLEDIG Â GOFAL A SYLW YCHWANEGOL A'U STORIO MEWN CABINET CLO. NI DDYLID CADW MWY NA 28 DIWRNOD O GYFLENWAD AR UNWAITH.

Os ydych chi'n derbyn cyfrifoldeb i roi meddyginiaethau naill ai drwy bigiadau, rhoi meddyginiaeth rectwm neu fwydo trwy diwb ac ati, dylid bodloni'r meini prawf canlynol:

1. Mae rhiant y plentyn, os yw'n briodol, wedi rhoi caniatâd ysgrifenedig
2. Rydych chi i gael eich cyfarwyddo yn y dechneg gan nyrs neu feddyg cymwys sy'n fodlon eich bod chi'n gymwys i'w gwneud. Dylech chi hefyd fod yn ymwybodol o unrhyw adweithiau posibl i'r feddyginiaeth a'r camau angenrheidiol i gywiro digwyddiad o'r fath.

35.5 STORIO MEDDYGINIAETH

Mae storio diogel yn hanfodol, yn ddelfrydol mewn cwpwrdd clo, allan o olwg a chyrhaeddiad plant, fel y manylir yn eich Asesiad Iechyd a Diogelwch. Ni ddylid gadael meddyginiaeth na chyffuriau mewn man lle gall plant eu cael o dan unrhyw amgylchiadau. Dylai rhiant/rhieni maeth gael canllawiau gan y meddyg teulu ar roi cyffuriau ar bresgripsiwn i blant. Dylech hefyd fod yn ymwybodol o unrhyw adweithiau niweidiol/alergaidd posibl i'r feddyginiaeth a'r camau angenrheidiol i gywiro digwyddiad o'r fath.

- [Polisi a Gweithdrefn Meddyginiaeth Maethu Dewi Sant.docx](#)

36. Addysg

Fel rhiant/rhieni maeth byddwch yn mynychu cyfarfodydd mewn ysgolion. I blant oedran ysgol bydd y rhain yn cynnwys nosweithiau rhieni a chyfranogiad mewn Cynlluniau Addysg Personol (CAP). Os oes gan y plentyn anghenion ychwanegol gall hyn hefyd gynnwys cyfarfodydd adolygu a thrafodaethau sy'n ymwneud â Chynlluniau Addysg Unigol (CAU), p'un a oes gan y plentyn ddatganiad ai peidio. Ac, os ydynt mewn perygl o gael eu gwahardd, mae Rhaglenni Cymorth Bugeiliol hefyd.

I gael y gorau o'r cyfarfodydd hyn:

- Byddwch yn eiriolwr dros y plentyn, yn llais cadarnhaol, byddwch yn glir ynglŷn â beth yw pwrpas y cyfarfod a pha ganlyniad rydych chi ei eisiau.
- Ewch â rhywun gyda chi i helpu i wneud yn siŵr bod popeth yn cael ei drafod – a'i gofio.
- Byddwch yn barod. Nodwch yr hyn rydych chi am ei ddweud, a'i ofyn, a sut y gallech chi ddelio ag unrhyw feysydd lle mae anghytundeb.
- Chwiliwch am dir cyffredin. Bydd y bobl sy'n bresennol eisiau i'r plentyn neu'r person ifanc lwyddo. Dewch o hyd i'r pethau y gallwch gytuno arnynt ac adeiladu o'r fan honno.
- Gofynnwch am enghreifftiau penodol o ddigwyddiadau da a drwg. Gallai cyffredinolli ddeillio o stereoteipio neu ragfarn.
- Gwnewch yn siŵr bod cofnod ysgrifenedig. Os nad oes neb yn cymryd cofnodion, anfonwch e-bost eich hun wedyn, yn diolch i bobl am y cyfarfod a'r camau y maent wedi cytuno i'w cymryd.
- Cytunwch ar derfynau amser, monitro ac adborth. Sut fyddwch chi'n gwybod bod pethau wedi newid, pwy fydd yn cadw golwg, a phryd fyddwch chi'n cwrdd eto i adolygu'r sefyllfa a'r cynlluniau y cytunwyd arnynt?
- Chwiliwch am y pethau cadarnhaol. Gall hyd yn oed argyfwng fod yn gyfle i wneud newid.

Bydd rhai plant/pobl ifanc yn mynychu lleoliadau addysg gwahanol i leoliad ysgol brif ffrwd ond eich rôl chi fydd hyrwyddo buddiannau gorau'r plentyn a'u datblygiad bob amser.

Mae'r Rhwydwaith Maethu wedi cynhyrchu canllaw defnyddiol i'ch helpu i ystyried eich rôl a'ch cyfranogiad yn y system.

[tfn_educationguide_web_0.pdf](#) Adnoddau addysg ar gyfer rhiant/rhieni maeth | Y Rhwydwaith Maethu

<https://www.thefosteringnetwork.org.uk/powerful-ways-all-foster-carers-can-support-childrens-learning>

37. Cyswllt

Cyfeirir at drefniadau cyswllt hefyd fel 'Amser Teulu' ac fel arfer maent yn cynnwys y plentyn maeth a'i aelodau teulu geni/estynedig.

Gall cyswllt gyfrannu at:

- baratoi plentyn maeth i ddychwelyd adref
- cynnal perthnasoedd a chysylltiadau o fewn teuluoedd
- cynorthwyo plentyn i alaru am golledion sy'n gysylltiedig â gwahanu
- cefnogi datblygiad hunaniaeth
- darparu cymorth proffesiynol i rieni plentyn maeth ynghylch sut i ymateb i ymddygiad eu plentyn

Mae cyswllt yn galluogi plant i gael y wybodaeth ddiweddaraf am eu teulu a gall helpu pobl ifanc i benderfynu sut maen nhw'n rheoli'r berthynas honno yn y dyfodol. Mae rheoliadau a chanllawiau'n diffinio'r rôl y mae cyswllt yn ei chwarae yn iechyd a lles plant ac yn nodi gofynion ar gyfer gwasanaethau maethu a rhiant/rhieni maeth i hyrwyddo amser teuluol yn weithredol oni bai nad yw hyn er eu lles gorau. Mae'r dyfarniad ar bennu trefniadau cyswllt yn nwylo'r awdurdod lleoli a'r Llysoedd. Eich rôl chi yw galluogi trefniadau i ddigwydd a gall gynnwys hwyluso cyswllt hefyd. Mae'r Rhwydwaith Maethu wedi cynhyrchu canllaw defnyddiol, o'r enw Cyswllt Cadarnhaol (gweler isod) a fydd yn eich helpu i ystyried y ffordd orau o ymdrin â'r maes gofal hwn, gall fod yn agwedd gymhleth a llethol ar fywyd i blant yn eich gofal felly bydd angen dull deallus tyner bob amser. Bydd eich gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol bob amser yn eich cefnogi ac yn helpu gydag unrhyw drefniadau ymarferol hefyd.

[Cyswllt Cadarnhaol.pdf](#)

Mae cyswllt uniongyrchol yn golygu cyfarfodydd rhwng y plentyn neu'r person ifanc ac aelodau'r teulu neu bobl arwyddocaol eraill, fel modrybedd neu ewythrod, ac mae'n cynnwys galwadau ffôn, negeseuon testun ac e-byst. Mae cyswllt anuniongyrchol yn golygu llythyrau a chardiau at aelodau'r teulu geni a/neu bobl arwyddocaol eraill fel arfer trwy drydydd parti. Bydd gan bob plentyn sy'n derbyn gofal ei Gynllun Gofal a Chymorth ei hun lle bydd cynllun cyswllt yn cael ei gytuno, yn amlinellu trefniadau.

Os ydych chi'n gofalu am fabi, mae angen i chi fod yn barod i gefnogi lefel uchel o amser teuluol rhwng y babi a'i rieni geni. Cytunir ar amllder hyn yn y cynllun Gofal a Chymorth a'r Cynllun Lleoli ac mae'n debygol y bydd y llys yn pennu hynny. Bydd y trefniadau'n gofyn am ymrwymiad ac egni sylweddol gennych chi. Disgwylir i chi gefnogi cynnydd y babi drwy gydol ei gynllun gofal; gallai hyn gynnwys y babi yn dychwelyd i ofal ei rieni geni, at aelodau eraill o'r teulu neu rieni mabwysiadol. Ym mhob achos, mae'n hanfodol eich bod yn cadw cofnodion cywir a manwl am ddatblygiad y babi, yn enwedig pan fyddant yn rhan o achosion gofal.

Mae yna egwyddorion allweddol sy'n sail i arfer da wrth gefnogi cyswllt.

Mae'r ddeddfwriaeth yn pwysleisio bod lles y plentyn yn cael ei ystyried yn hollbwysig.

- Mae angen i bawb sy'n gweithio gyda phlant sy'n derbyn gofal drafod a deall pwrpas y cyswllt a'i rannu â theuluoedd y plant.
- rhaid asesu cyswllt am unrhyw risgiau i'r plentyn, a dylai'r rhai sy'n gyfrifol am y cynllun gofal a chymorth roi ar waith unrhyw fesurau a ystyrir yn angenrheidiol i reoli risgiau.
- weithiau mae'n rhaid i riant/rhieni maeth reoli emosiynau ac yn aml ddryswch plant sydd â chysylltiad â'u teuluoedd.
- Mae dryswch, anghysur a gofid ar ran y plentyn yn ymatebion cyffredin i gyswllt ond nid yw o reidrwydd yn dynodi y dylid lleihau neu derfynu cyswllt.

38. Gwaith Taith Bywyd

Gall Gwaith Taith Bywyd helpu plant i wneud synnwyr o'u bywyd cyn gofal ac yn ystod gofal. Gwaith Taith Bywyd yw'r broses o helpu plant mewn gofal, sydd wedi cael eu gwahanu oddi wrth eu teulu gwreiddiol, i wybod am eu gorffennol a'i ddeall. Nid digwyddiad "unwaith ac am byth" mohono – mae'n barhaus, lle mae plant a phobl ifanc yn cael eu galluogi i ofyn cwestiynau am eu gorffennol ac adeiladu darlun cydlynol yn ystod eu hamser mewn gofal. Mae hefyd yn cynnwys siarad am eu presennol a'u dyfodol.

'Mae angen i bob plentyn yng Nghymru, nad yw'n gallu cael gofal gan eu teuluoedd geni, ddeall hanes eu teulu a'u taith unigryw. Mae Gwaith Taith Bywyd wedi'i gynllunio i helpu plentyn i wneud synnwyr o'i orffennol a deall ei sefyllfa bresennol er mwyn ei helpu i symud ymlaen i'r dyfodol. Dylai Gwaith Taith Bywyd gefnogi hunaniaeth y plentyn, hyrwyddo hunan-barch, helpu i roi ymdeimlad o berthyn, lles a chefnogi iechyd meddwl da i'r plentyn.'

Dylid hefyd helpu plant sy'n derbyn gofal i archwilio eu gorffennol a gellir gwneud hyn mewn amrywiaeth o ffyrdd, weithiau trwy Therapi Chwarae neu drwy ddarn arbenigol o waith therapiwtig.

Mae Gwaith Taith Bywyd yn darparu:

- Cyfle a strwythur i'r plentyn archwilio ei emosiynau a siarad am faterion poenus
- Plant sydd â gwybodaeth ffeithiol bwysig
- Mae'n darparu naratif / esboniad ar gyfer y Plentyn
- Mae'n cadw atgofion.

Wedi'i gymryd o Ganllaw Arfer Da Gwaith Taith Bywyd y Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol (NAS).

Pwrpas y model a ddefnyddir yw bod gan y plentyn atebion i'r cwestiynau canlynol:

- **Pwy ydw i?**
- **Sut y cyrhaeddais yma?**
- **I ble rydw i'n mynd?**

Fel rhiant maeth bydd gennych rôl allweddol wrth gynnal cofnod cronolegol o'u hamser gyda chi, mae hyn yn cynnwys dathliadau, gwyliau a chyflawniadau a bywyd o ddydd i ddydd. Dylid cadw'r cofnod a grëwch a'i roi i'r plentyn pan fyddant yn eich gadael chi.

Defnyddir Blychau Atgofion yn gyffredin o'r diwrnod cyntaf, i gadw atgofion priodol (gan gynnwys ffotograffau) o amser y plentyn yn byw gyda chi, gan gynnwys y plentyn neu'r person ifanc cyn belled ag y bo modd. Hefyd, mae angen i rieni maeth sicrhau eu bod yn cofnodi ac yn helpu plant (yn amodol ar oedran a dealltwriaeth) i wneud cofnod o ddigwyddiadau bywyd arwyddocaol yn ystod eu hamser gyda nhw.

Mae Gwaith Hanes Bywyd yn arbennig o bwysig i gynyddu ymdeimlad plant o hunanwerth a hunan-barch, ond mae'n heriol yn emosiynol, a gall plant a phobl ifanc ymateb mewn gwahanol ffyrdd, gan ddirywio weithiau neu adlewyrchu emosiynau cythryblus yn eu hymddygiad.

I blant ag anawsterau cyfathrebu, plant o gefndiroedd diwylliannol amrywiol, neu blant a phobl ifanc ar eu pen eu hunain sy'n ceisio lloches yn y DU, mae'n bosibl y bydd ffactorau cymhlethu ychwanegol, neu golled a thrawma, y mae angen eu hystyried.

Yn union fel mae angen cefnogaeth ar blant drwy waith taith bywyd, efallai y bydd angen cefnogaeth ychwanegol arnoch chi hefyd gan eich gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol pan fydd gwaith manwl yn cael ei wneud ynghylch gorffennol y plentyn.

Mae pob plentyn neu berson ifanc yn unigolyn a dylai unrhyw waith a wneir fod yn unol â'r anghenion unigol hynny. Rhaid i barodrwydd i ymgymryd â gwaith stori bywyd manwl fod yn ffactor allweddol. Gallwch ofyn am gyfarfod cynllunio gwaith stori bywyd 'tîm o amgylch y plentyn' i gynllunio'r gwaith hwn. Dylid trafod gwaith stori bywyd yn rheolaidd hefyd fel rhan o adolygiad gofal y plentyn.

[a3-ljw-framework1.pdf](#)

[7-Drafft-ar-lein-Canllaw-LJW-i-ofalwyr-maeth-2020-04-HL.pdf](#)

[3-Drafft-ar-lein-LJW-Canllaw-Gweithgareddau-2020-05-HL1.pdf](#)

[6-Drafft-ar-lein-LJW-Canllaw-ar-gyfer-plant-a-phobl-ifanc-wedi-eu-mabwysiadu-2020-05-HL.pdf](#) Canllawiau Arfer Da

39. Rheoli Ymddygiad Heriol

Byddwn yn ymdrechu i sicrhau eich bod yn cael yr holl wybodaeth berthnasol am blentyn neu berson ifanc, gan gynnwys gwybodaeth am unrhyw ymddygiad heriol blaenorol a sut y dylid rheoli hyn yn y dyfodol. Dylid trafod hyn fel rhan o'r broses baru ac yng Nghyfarfod y Cytundeb Lleoli.

Lle bynnag y bo modd, disgwylir i rieni maeth hyrwyddo ymddygiad cadarnhaol mewn plant a phobl ifanc, a rheoli ymddygiad heriol trwy feithrin perthnasoedd cadarnhaol. Lle bo angen, efallai y bydd angen i chi atgyfnerthu ac annog ymddygiad derbyniol a defnyddio dulliau dad-ddwysáu.

Os oes ymddygiadau penodol y mae'n debyg y bydd yn rhaid i chi eu rheoli, gellir ystyried ymlaen llaw gyda rhwydwaith proffesiynol y plentyn neu'r person ifanc ynghylch technegau rheoli defnyddiol. Mae Asesiadau Risg, y Ffurflen Gyfarfod Cytundeb Lleoli a'r Cynllun Gofal a Chymorth i gyd yn debygol o fod yn ddefnyddiol i chi ddeall anghenion y plentyn neu'r person ifanc ac ystyried beth allai sbarduno ymddygiadau penodol neu anawsterau posibl yn y dyfodol.

39.1 DEFNYDDIO TYNNU SYLW

Mae bob amser yn bwysig tawelu sefyllfaoedd lle bo modd. Efallai bod gennych eich dulliau eich hun. Isod mae rhai egwyddorion a syniadau cyffredinol a allai fod o gymorth:

- Dargyfeirio sylw
- Anwybyddu ymddygiad (os yw'n ddiogel gwneud hynny) a mynd i'r afael ag ef ar adeg briodol gan ddefnyddio dull cadarnhaol
- Arhos yn dawel ac yn ddi-wrthdaro (gan ddangos hyn yn eich llais ac iaith eich corff), yn rhesymol ac yn galonogol
- Cynnal cyswllt llygad ysgafn
- Cynnal perthynas gadarnhaol â'r plentyn neu'r person ifanc yn seiliedig ar barch at eich gilydd
- Rhwch eich hun 'yn esgidiau'r plentyn' a cheisiwch ddychmygu beth sy'n digwydd iddyn nhw
- Parhewch i ddangos empathi yn eich ymagwedd at y plentyn neu'r person ifanc
- Rhwch ofod personol i'r plentyn neu'r person ifanc
- Cadwch ymwybyddiaeth o anghysondebau rhwng yr hyn y mae'r plentyn yn ei ddweud a'i wneud – bydd hyn yn eich helpu i ddeall beth allai fod yn digwydd iddyn nhw

- Ceisiwch gynnwys y plentyn neu'r person ifanc yn y broses o ddatrys y sefyllfa/symud ymlaen
- Ail-lunio'r hyn sy'n digwydd, gan fod yn bositif ynglŷn â'r hyn y mae'r plentyn neu'r person ifanc wedi'i gyflawni hyd yn hyn
- Rhoi dewis neu gytuno ar gyfaddawd (gan ddefnyddio opsiynau realistig)
- Ystyried ac ailadrodd yr hyn sydd wedi digwydd gyda'r plentyn, er mwyn symud ymlaen
- Defnyddiwch hiwmor - mae angen gwneud hynny'n ofalus bob amser, o wybodaeth am y plentyn ynghylch beth allai helpu
- Rhowch ychydig o le i chi'ch hun, a cherddwch i ffwrdd os gallwch chi wneud hynny'n ddiogel, os ydych chi'n ofni colli hunanreolaeth
- Defnyddiwch eich rhwydwaith cymorth (gan gynnwys y rhwydwaith proffesiynol) i'ch helpu'n uniongyrchol/eich cefnogi/rhoi cyngor
- Trefnwch system gyda'r plentyn neu'r person ifanc fel y gallant roi signal i chi eu bod yn cyrraedd pwynt sbarduno (e.e., dal cerdyn coch i fyny neu signal y cytunwyd arno). Bydd hyn yn eu helpu i ddechrau rheoleiddio eu hymddygiad, a'ch helpu chi i sylweddoli y gallai fod angen newid dull gweithredu.
- Cael rheolau cartref cyson a chlr sy'n berthnasol i bob plentyn a pherson ifanc yn eich cartref
- Cydnabod a chadw mewn cof brofiad blaenorol y plentyn neu'r person ifanc yn sensitif
- Gweithio mewn partneriaeth â'r plentyn a'i rhwydwaith, a cheisio cymorth yn gynnar
- [Gwasanaeth Maethu Dewi Sant Polisi a Gweithdrefn Hyrwyddo Perthnasoedd a Chyfyngiad.docx](#)

40. Alcohol, cyffuriau ac ysmegu

Fel rhiant maeth, disgwylir i chi godi ymwybyddiaeth o effeithiau ysmegu a defnyddio tybaco a bod yn fodel cadarnhaol i'r plant rydych chi'n gofalu amdanynt, er mwyn hyrwyddo ffordd iach o fyw. Os ydych chi'n gofalu am blentyn neu berson ifanc sy'n ysmegu, disgwylir i chi gael cyngor a chefnogaeth gan eu meddyg teulu neu nyrs iechyd i gael cyngor a chael mynediad at wasanaethau cymorth rhoi'r gorau i ysmegu.

Ni ddylech byth brynu sigarêts na deunyddiau a ddefnyddir ar gyfer ysmegu neu anweddu i blant a phobl ifanc yn eich gofal. Os yw unrhyw un yn eich cartref yn ysmegu, rhaid rhoi rheolau cartref clir ar waith a rhaid egluro'r rhain i'r plentyn neu'r person ifanc rydych chi'n gofalu amdano.

Os ydych chi'n ysmegu, ni allwch chi ofalu am:

- Plant ag anableddau
- Plant dan bump oed
- Plant â phroblemau iechyd penodol, fel asthma neu gyflyrau anadlol eraill
- Plant hŷn a phobl ifanc sydd wedi gofyn am beidio â chael eu rhoi mewn cartrefi ysmegu

Gofynnir i chi gwblhau asesiad risg penodol ynglŷn ag ysmegu; bydd cyfeiriad at hyn hefyd yn eich cynllun gofal diogel. Rhaid i chi ddarparu cartref di-fwg i blant er mwyn sicrhau y gallant fwyta, cysgu a chwarae mewn amgylchedd di-fwg, mae hyn yn cynnwys unrhyw ddull o gludiant. Mae angen i ymwelwyr â'ch cartref hefyd lynu wrth eich rheolau.

Ar 1 Hydref 2015, gwnaed cyfraith i amddiffyn plant a phobl ifanc rhag peryglon mwg ail-law. Mae'n anghyfreithlon ysmegu mewn unrhyw gerbyd gydag unrhyw un o dan 18 oed. Gallai'r gyrrwr a'r ysmygwr gael dirwy.

40.1 POBL IFANC AC YSMYGU A FÊPIO?

Yn y DU, yr oedran cyfreithiol i ddefnyddio cynhyrchion nicotin fel sigarêts a Fêps yw 18 oed. Mae hyn yn golygu ei bod hi'n anghyfreithlon i'ch plentyn maeth brynu Fêps neu sigarêts neu i eraill eu prynu iddyn nhw.

- Rydym yn deall y gallai fod yn bryderus i chi fel rhiant maeth os byddwch yn darganfod bod eich plentyn maeth wedi bod yn Fêpio neu'n ysmegu tra roeddent dan oed. Fodd bynnag, rydym yma i'ch cefnogi gydag unrhyw bryderon a allai fod gennych.

Os byddwch chi'n darganfod bod eich plentyn maeth yn ysmegu neu'n Fêpio, rydym yn argymhell y broses ganlynol:

Rydym yn argymhell rhoi gwybod i'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol fel y gallant gynnig y cyngor a'r gefnogaeth briodol.

Siaradwch â'ch plentyn maeth am beryglon ysmegu neu fêpio, ond gwnewch yn siŵr eich bod yn aros yn dawel gan y gallai'ch plentyn maeth ddod yn amddiffynnol ynglŷn â'i ymddygiad os yw'n teimlo gwrthdaro neu farn.

Yn aml, mae plant sy'n dechrau ysmegu'n iau yn gwneud hynny oherwydd pwysau gan gyfoedion. Mae'n bwysig trafod peryglon pwysau gan gyfoedion a rhoi'r offer sydd eu hangen arnynt i ddweud na yn hyderus pan gânt eu hannog i ysmegu neu fêpio gan eu cyfoedion.

Gosodwch ffiniau a rheolau ynghylch ysmegu a fêpio. Wrth barhau i fod yn empathig i'r sefyllfa, dylai eich plentyn maeth ddeall y bydd canlyniadau i'w weithredoedd.

Mae defnyddio e-sigaréts wedi dod yn gyffredin a gall ddarparu trefn arferol i ysmygwyr i'w helpu i leihau neu roi'r gorau i ysmegu. Mae'n arfer da peidio â defnyddio e-sigaréts o flaen unrhyw blentyn oherwydd y risg o fodlu ymddygiad a allai annog ysmegu. Mae tystiolaeth yn parhau i gael ei chasglu am yr effaith modelu ar blant a phobl ifanc yn arsylwi oedolion yn defnyddio e-sigaréts a'u hymddygiad ysmegu a fêpio eu hunain.

- Anweddu - Iechyd Cyhoeddus Cymru
- https://www.thefosteringnetwork.org.uk/sites/default/files/2022-06/Foster%20care%20adoption%20smoking%20and%20vaping_Jun%202022.pdf

41. Gwarchodwyr plant/gofal dydd ac arosiadau dros nos

Mae pob rhiant yn ogystal â rhieni maeth yn gwerthfawrogi seibiant ac ar adegau bydd yn rhaid iddynt adael eu plentyn gyda pherthnasau, gwarchodwr plant neu ddarpariaeth gofal dydd. Efallai y bydd plentyn/person ifanc hefyd eisiau aros dros nos ar ryw adeg neu adegau gyda ffrindiau.

Mae'n bwysig bod gan weithiwr cymdeithasol y plentyn a rhieni'r plentyn (os yw'n briodol) ddull unedig a chofnodedig yn unol â'r awdurdod dirprwyedig sy'n cefnogi arosiadau dros nos a/neu warchod plant. Mae angen cofnodi hyn ar gynllun y plentyn.

Rydym yn cefnogi'r plentyn neu'r person ifanc i gael yr un cyfleoedd i fwynhau gweithgareddau amser hamdden, fel llety dros nos, ag unrhyw blentyn arall o'u hoedran oni bai bod rheswm da dros beidio â gwneud hyn.

Bydd yn ddefnyddiol nodi unrhyw un y gallech ei ystyried yn warchodwr plant a thrafod hyn gyda'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol. Dylid cynnwys hyn yn eich Cynllun Lleoli a lle bo'n briodol ei gofnodi fel rhan o'r penderfyniad ynghylch awdurdod dirprwyedig. Os yw gwarchod plant neu aros dros nos yn ddigwyddiad rheolaidd, disgwylir i chi dynnu sylw at hyn gyda'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol. Bydd angen i warchodwyr plant ac aelodau o'r teulu estynedig sydd â chyfnod heb oruchwyliaeth gyda'ch plentyn maeth fod yn hysbys i'r gwasanaeth. Gall gweithiwr cymdeithasol y plentyn ofyn am gynnal gweithdrefnau fetio a gwirio.

Efallai y gofynnir i berson ifanc warchod plant hefyd; dylech siarad â'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwyliol am gyngor.

[Rhwydweithiau cymorth ar gyfer gofalwyr maeth | Y Rhwydwaith Maethu](#)

40.1 POBL IFANC AC YSMYGU A FÊPIO?

Bydd angen i chi ofyn am ganiatâd gweithiwr cymdeithasol y plentyn cyn caniatáu i blentyn aros dros nos gyda ffrindiau, er mwyn diogelu lles y plentyn. Dylid cofnodi unrhyw drefniadau y cytunwyd arnynt a'u hesbonio i'r plentyn mewn ffordd briodol. Mae Plant sy'n Derbyng Gofal wedi byw bywydau ansefydlog yn aml ac fel arfer maent yn elwa o gael rhybudd da am aros yn rhywle gwahanol dros nos.

Dim ond os ydych wedi cytuno eich bod wedi dirprwyo awdurdod i wneud penderfyniadau o'r fath y dylech chi roi caniatâd i aros dros nos. Eich cyfrifoldeb chi yn bennaf yw darganfod popeth y gallwch chi am y bobl y mae'r plentyn yn dymuno ymweld â nhw neu aros gyda nhw.

Dylech chi gwrdd â'r oedolion, cael cyfeiriad a rhif ffôn a gwneud pob gwiriad rhesymol y byddai rhiant da yn ei wneud ynglŷn â'r trefniadau ar gyfer gofalu am y plentyn.

Dylech chi hefyd wybod sut mae'r plentyn yn cyrraedd yno, beth yw'r trefniadau cysgu a sut a phryd y bydd y plentyn yn dychwelyd.

Dylid cynllunio arosiadau dros nos i sicrhau bod trefniadau'n cael eu gwneud yn briodol. Dylai caniatâd ar gyfer arosiadau dros nos fod wedi'i drafod pan osodir y plentyn a'i gofnodi yn y Cynllun Lleoli fel rhan o'ch cyfrifoldebau dirprwyedig.

Dylech seilio eich penderfyniad ar y canlynol:

1. Beth mae'r Cynllun Lleoli yn ei ddweud am warchodwyr plant, ymweliadau ac arosiadau dros nos?
2. A yw'n debygol y bydd y plentyn yn cael trafferth gydag aros dros nos oherwydd ei hanes?
3. Ydych chi'n poeni am y bobl neu'r gweithgareddau y gallent fod yn cymryd rhan ynddynt?
4. Oedran a dealltwriaeth y plentyn/person ifanc.
5. Syniad pwy oedd yr aros dros nos a beth yw'r pwrpas?
6. Pa mor dda mae'r plentyn yn adnabod y ffrind neu'r teulu?

Rhaid i'r plentyn a'r oedolion sy'n eu croesawu gael eich manylion cyswllt; gwybod y cynllun ar gyfer eu dychweliad a beth i'w wneud os ydynt yn penderfynu dod adref yn gynnar neu os bydd cynlluniau'n newid yn annisgwyl.

Dim ond ar sail 'angen gwybod' y dylech roi gwybodaeth a chofnodi pa wybodaeth rydych chi wedi'i rhoi yng nghofnod dyddiol y plentyn. Gallai'r trafodaethau hyn fod mor syml â thrafod gwlychu'r gwely i ymddygiadau mwy cymhleth, os ydych chi'n ansicr ynghylch a ellir rhannu'r wybodaeth hon, trafodwch hi gyda ni yn gyntaf. Dylech sicrhau bod ganddyn nhw unrhyw wybodaeth iechyd angenrheidiol.

Os nad yw'r plentyn eisiau i wybodaeth gael ei rhannu, yna mae angen dweud wrtho y gallai hyn effeithio ar a allant aros dros nos.

Cofnodwch unrhyw benderfyniadau a'r trefniadau yng nghofnod dyddiol y plentyn.

Hyd yn oed os cytunwyd nad oes rhaid ymgynghori â gweithiwr cymdeithasol y plentyn, dylech chi o hyd eu hysbysu cyn gynted â phosibl wedi hynny (o fewn 1 diwrnod gwaith) a dylai'r gweithiwr cymdeithasol hysbysu'r rhieni yn ôl yr angen. Os yw'r plentyn/person ifanc, fel rhan o drefniadau cyswllt / amser teuluol, i fod i aros i ffwrdd o'ch cartref gydag aelodau o'r teulu, bydd gweithiwr cymdeithasol y plentyn yn gwneud yr holl drefniadau priodol.

41.2 GWYLIAU A THEITHIAU

Cyn belled â'ch bod yn cynllunio ymlaen llaw, yn ceisio eglurhad ynghylch statws y plentyn a phwy all wneud penderfyniadau am wyliau, ac yn cael yr holl ganiatadau a'r gwaith papur perthnasol mewn trefn, dylech leihau nifer y problemau posibl sy'n ymwneud â mynd â'ch plentyn maeth ar wyliau.

[Gwyliau a maethu | Y Rhwydwaith Maethu](#)

42. Paratoi ar gyfer Byw'n Annibynnol

Gall y newid i fod yn oedolyn fod yn heriol i bob person ifanc. Mae plant sy'n derbyn gofal gan awdurdod lleol yn debygol o wneud y newid i annibyniaeth yn gynharach na'u cyfoedion a heb y gefnogaeth y mae llawer yn ei derbyn gan deuluoedd geni. Yn anffodus, mae plant rydyn ni'n gofalu amdanyn nhw yn dal i gael eu gor-gynrychioli mewn carchardai ac yn y boblogaeth ddigartref. Mae eich cefnogaeth fel rhiant/rhieni maeth yn hanfodol ar yr adeg allweddol hon. Mae plant rydyn ni'n gofalu amdanyn nhw'n fwy tebygol o fod wedi profi colled, diffyg sefydlogrwydd ac efallai bod ganddyn nhw lai o hunanhyder, gyda llai o gymwysterau addysgol. Gall paratoi ar gyfer annibyniaeth fod hyd yn oed yn fwy heriol i blant sy'n derbyn gofal sydd ag anabledau. Mae gan awdurdodau lleol ddyletswydd i baratoi plant sy'n derbyn gofal ar gyfer yr adeg y byddant yn gadael gofal, ac yna parhau i'w cefnogi tuag at annibyniaeth; yn benodol, dylai awdurdodau lleol:

1. Gynorthwyo pobl ifanc unigol i symud ymlaen o ofal pan fyddant yn barod i adael.
2. Sicrhau asesu, paratoi a chynllunio o ansawdd da ar gyfer pobl ifanc sydd wedi profi gofal, darparu cefnogaeth bersonol o ansawdd uchel a threfniadau ariannol clir ar gyfer pobl ifanc sy'n gadael gofal
3. Dyrannu gweithiwr cymdeithasol a/neu gynghorydd personol i roi cefnogaeth iddynt hyd at 21 oed, neu 25 os ydynt yn parhau mewn addysg uwch neu addysg bellach.
4. Pan gaiff y gorchymyn gofal ei ryddhau ar ben-blwydd y person ifanc yn 18 oed, bydd llawer o bobl ifanc yn aros gyda'u rhiant/rhieni maeth o dan drefniant Pan Fydda i'n Barod. Gallai cynlluniau pobl ifanc eraill gynnwys symud i mewn i, neu aros yn, un o'r canlynol:
 - llety â chymorth
 - llety lled-annibynnol fel hostel YMCA neu ddarpariaethau ôl-18
 - tenantiaethau sy'n arwain at annibyniaeth lawn

<https://www.thefosteringnetwork.org.uk/sites/default/files/content/wheniamreadyfactsheet.pdf>

<https://coramvoice.org.uk/what-is-a-pathway-plan/#:~:text=Mae%20Cynllun%20llywybr%20wedi'i%ysgrifennu%20i%20gynllun%20sut,Gwasanaethau%2C%20y%20rydych%20y%20ddwy%20chi%20wedi%20c%ytuno%20arnynt.>

42.1 EICH RÔL

Bydd paratoi ar gyfer annibyniaeth yn cynnwys:

- Darparu cyfleoedd i'r person ifanc ddysgu ac ymarfer sgiliau
- Hyrwyddo cyfrifoldeb ariannol a chynyddu annibyniaeth
- Annog y person ifanc i gydnabod pwysigrwydd cyflawni ei sgiliau annibyniaeth cyn symud ymlaen
- Annog y person ifanc yn ei opsiwn addysgol, hyfforddiant neu gyflogaeth dewisol
- Bod yn agored ac yn realistig ynglŷn â'u cefnogaeth yn y dyfodol ar ôl iddynt gyrraedd 18 oed

Er mwyn gofalu amdanyn nhw eu hunain, mae angen i bobl ifanc gael gwybodaeth a dealltwriaeth am:

- Materion iechyd, gan gynnwys gofal personol ac iechyd rhywiol
- Addysg, cyflogaeth a hyfforddiant
- Sgiliau cyllidebu, talu biliau a chyingor ar fudd-daliadau
- Rheoli eu llety eu hunain
- Sgiliau byw'n annibynnol, fel coginio (a beth sy'n cyfrif fel diet cytbwys), golchi dillad, smwddio, gwnïo a glanhau
- Sut i reoli perthnasoedd cymdeithasol a rhywiol fel oedolion (e.e., Sut i ddweud wrth ffrindiau na allant gael partïon bob nos yn eu fflat pan fyddant yn gweithio!)

43. Dolenni i Bolisiau a Gweithdrefnau a Ffurflenni a Chofnodion

Mae popeth sydd ei angen arnoch i'w ddefnyddio yn eich gweithgareddau o ddydd i ddydd wedi'i storio ar system CHARMS ac mae ar gael i'w gwblhau'n electronig neu i'w lawrlwytho, yn ôl yr angen. Mae storio gwybodaeth mewn un lle yn ein helpu ni i gyd i ddefnyddio'r fersiynau mwyaf cyfredol ac yn sicrhau ein bod yn cynnal safon dda o gadw cofnodion.

Adnoddau/Cysylltiadau Defnyddiol
[Llyfrau Am Ddim – Grŵp Timpson](#)

| Cyfeiriad

**Gwasanaeth Maethu Dewi Sant
Tŷ Lambourne
Cilgant Lambourne
Parc Busnes Llanisien
Caerdydd
CF14 5GL**

| E-bost

info@stdavidscs.org

| Gwefan

www.stdavidsfosteringsservice.org